

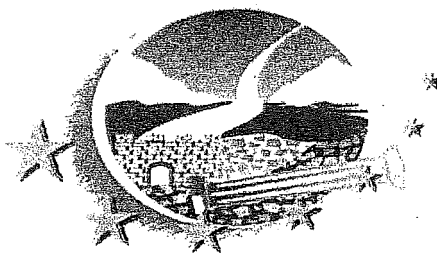
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

65
ΜΠΛΕ

Π Ε Ρ Ι Φ Ε Ρ Ε Ι Α
Η Π Ε Ι Ρ Ο Υ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΟΥ ΜΕ
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΙΣΡΟΩΝ - ΕΚΡΟΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΡΟΜΠΛΟΣ

ΚΥΡΓΙΑΚΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

A.M. : 7204M026

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδες

<u>ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ :</u>	1
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ :</u>	2
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ</u>	3
1.1 Η έννοια της Οικονομικής Περιφερειακής Πολιτικής	3
1.2 Η έννοια του Περιφερειακού Προγραμματισμού	3
1.3 Προβλήματα και προτεραιότητες του Περιφερειακού Προγραμματισμού	5
1.4 Τεχνικές Περιφερειακού Προγραμματισμού	6
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΙΣΡΟΩΝ – ΕΚΡΟΩΝ</u>	7
2.1 Ο Πίνακας Εισροών – Εκροών	7
2.2 Χαρακτηριστικά του Πίνακα Εισροών – Εκροών	8
2.3 Είδη Υπόδειγμάτων Εισροών – Εκροών	9
2.3.1 Ανοικτό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών	9
2.3.2 Κλειστό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών	10
2.4 Περιφερειακό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών	11
2.5 Κλαδικό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών	12
2.6 Απλοί Περιφερειακοί Κλαδικοί Πολλαπλασιαστές	13
2.7 Ολικοί Περιφερειακοί Κλαδικοί Πολλαπλασιαστές	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΕΙΣΡΟΩΝ – ΕΚΡΟΩΝ

14

3.1 Κατάρτιση πινάκων Εισροών – Εκροών για την Περιφέρεια Ηπείρου	14
3.1.1 Περιφερειοποίηση των Εθνικών Συντελεστών Εισροών – Εκροών	14
3.1.2 Κατασκευή των Περιφερειακών Πινάκων – Τεταρτημόρια Ενδιάμεσων Αναλώσεων κι Προστιθέμενης Αξίας	17
3.2 Πολλαπλασιαστές Παραγωγής για την Περιφέρεια Ηπείρου	18
3.2.1 Το Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών	19
3.2.2 Κάθετες και Οριζόντιες Διασυνδέσεις Παραγωγής	22
3.2.3 Κάθετες και Οριζόντιες Διασυνδέσεις Απασχόλησης	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΘΕΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ, ΕΤΟΣ 2000

31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

59

5.1 Μία γενική ανασκόπηση στην οικονομία της Περιφέρειας Ηπείρου	59
5.2 Κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για Οικονομική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Σύγκλιση μέσω του Νέου Αναπτυξιακού Νόμου 3299/04	62
5.3 Κίνητρα Επιχειρήσεων για ανάπτυξη μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης	65
5.3.1 Παρουσίαση των βασικότερων Προγραμμάτων Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Ηπείρου.	68
5.3.2 Απώτεροι Στρατηγικοί στόχοι για την Περιφέρεια Ηπείρου	88

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

93

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

94

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Κ.Π.Σ. :	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Α.Π.Ε. :	Απλό Πηλίο Εγκαταστάσεως
Δ.Π.Ε. :	Διακλαδικό Πηλίο Εγκαταστάσεως
ΓΓ.ΣΥΕ. :	Γενική Γραμματεία Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Ο.Ν.Ε. :	Οικονομική Νομισματική Ένωση
Ε.Π.Α.Ν. :	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας
Β.Ε.Π.Ε. :	Βιομηχανικές Επιχειρηματικές Περιοχές
Π.Ο.Τ.Α :	Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
Π.Ε.Π. :	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ε.Τ.Π.Α. :	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ε.Κ.Τ. :	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ε.Γ.Τ.Π.Ε.:	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
Ε.Υ.Δ. :	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
ΕΠ.ΠΑ :	Επιτροπή Παρακολούθησης
Μ.Μ.Ε. :	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
Ο.Π.Α.Α.Χ. :	Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου
Κ.Ε.Π.Ε :	Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
Ε.Ε. :	Ευρωπαϊκή Ένωση
Α.Ε.Π. :	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική επιστήμη και σκέψη τείνει να εξελίσσεται και να αναπτύσσεται συνεχώς. Αποκορύφωμα αυτής της εξέλιξης ήταν η προσπάθεια που σημειώθηκε στη δεκαετία του 1930 με την ανάπτυξη από τον Wassily Leontief μιας γενικής θεωρίας της παραγωγής στηριγμένης στην αλληλεξάρτηση των διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων. Με την πάροδο του χρόνου οι εφαρμογές του υποδείγματος του Leontief διευρύνονται συνεχώς με συνέπεια σήμερα να είναι το υπόδειγμά του ένα από τα περισσότερο χρησιμοποιούμενα συστήματα ανάλυσης.

Έτσι το υπόδειγμα του Leontief σήμερα πλέον γνωστό ως τεχνική της ανάλυσης εισροών – εκροών έχει εξελιχθεί σε σημαντικό κλάδο της οικονομικής επιστήμης με ευρύτατες εφαρμογές στον προγραμματισμό, στην άσκηση της κατάλληλης πολιτικής και στη λήψη των αποφάσεων τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η ανάλυση εισροών – εκροών αποσκοπεί κυρίως στη μελέτη της αλληλεξάρτησης μεταξύ των τομέων και των κλάδων της οικονομίας αλλά και στην αξιολόγηση σεναρίων οικονομικής ανάπτυξης όπως και τον καθορισμό των επιδράσεων διαφόρων μέτρων οικονομικής πολιτικής. Η τεχνική της αναλύσεως εισροών – εκροών σε περιφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο αποτελεί ισχυρότατο εργαλείο αναλύσεως για τους οικονομικούς αναλυτές και υπερσχύει έναντι άλλων τεχνικών όσον αφορά τις ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές σχέσεις και οδηγεί στη διαμόρφωση ορθολογικότερων αποφάσεων οικονομικής πολιτικής.

Με βάση λοιπόν το υπόδειγμα των εισροών – εκροών γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης και εξήγησης της χρησιμότητας του, κυρίως σε σχέση με την ελληνική οικονομία και πιο συγκεκριμένα εξετάζεται μια συγκεκριμένη περιφέρεια αυτή της Ηπείρου. Με τη βοήθεια του πίνακα εισροών – εκροών της περιφέρειας Ηπείρου και τη χρησιμοποίηση έναν από τους πιο συχνά χρησιμοποιούμενους πολλαπλασιαστές εκείνου που εκτιμά τις επιδράσεις των εξωγενών μεταβλητών στην παραγωγή των κλάδων της περιφέρειας θα παρουσιαστεί η οικονομική κατάσταση της περιφέρειας. Κύριος σκοπός της ανάλυσης είναι η αξιοποίηση του πλέον πρόσφατου πίνακα εισροών – εκροών που είναι διαθέσιμος για την Ελληνική οικονομία και αναφέρεται στο έτος 2000 προκειμένου να εκτιμηθεί το επίπεδο ανάπτυξης των κλάδων που περιλαμβάνονται σε αυτή την περιφέρεια και να εντοπιστούν εκείνοι οι κλάδοι που πραγματικά πληρούν εκείνες τις προϋποθέσεις ώστε να καταστούν ηγετικοί έναντι των άλλων για να οδηγήσουν την περιφέρεια αυτή με κατάλληλη προώθηση και αξιοποίησή τους αν όχι στην οικονομική ανάπτυξη στην βελτίωση της υπάρχουσας οικονομικής κατάστασης.

Τέλος παρουσιάζεται το κατά πόσο τελικά κάποιοι ηγετικοί κλάδοι στην παραγωγή ή στην απασχόληση ή ακόμα και στα δύο με βάση ρεαλιστικά μέτρα και προγράμματα μπορούν να προωθηθούν περισσότερο ή ακόμα και να εξελιχθούν με βάση την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην ελληνική οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Η έννοια της Οικονομικής Περιφερειακής Πολιτικής

Η περιφερειακή οικονομική πολιτική περιλαμβάνει «όλες τις παρεμβάσεις του κράτους που αποσκοπούν στη βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στην πραγματικότητα, η περιφερειακή πολιτική προσπαθεί να διορθώσει ορισμένες χωρικές συνέπειες της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς για να επιτύχει δύο αλληλοσυσχετιζόμενους αντικειμενικούς σκοπούς : την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής διανομής» (Roger 1962 : 49 και Vandove and Klaassen 1987 : 42).

Σύμφωνα με μια άλλη άποψη η «περιφερειακή πολιτική υπάρχει εξαιτίας της επίμονης παρουσίας των περιφερειακών ανισοτήτων σε ένα εκτεταμένο φάσμα μεταβλητών, οι οποίες έχουν βαθιά επίπτωση στην οικονομική ευημερία των περιφερειών μιας χώρας» (Armstrong and Taylor 1993 : 191).

Ακόμη πιο κατανοητή γίνεται η έννοια της περιφερειακής πολιτικής εάν προσδιορισθεί ως ένα σύνολο «ενεργειών της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, που ευσυνειδήτως έχουν σκοπό να επηρεάσουν την οικονομική κατάσταση μιας ή περισσότερων περιφερειών» (Folmer 1986 : 14).

Για να συγκεκριμενοποιηθεί η έννοια της Περιφερειακής Οικονομικής Πολιτικής και να συνδεθεί με τον Περιφερειακό Προγραμματισμό πρέπει να ορισθεί ως : ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας.

Πεδίο εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής, είναι ένα σύνολο χωρών (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση), μία χώρα ή μια περιφέρεια. Γι' αυτό προσδιορίζεται αντίστοιχα ως Κοινοτική, Εθνική, ή Ειδική Περιφερειακή Πολιτική. Η τελευταία μπορεί να αναφέρεται όχι μόνο σε μια περιφέρεια αλλά και σε μικρότερη χωρική μονάδα. Γι' αυτό και προσδιορίζεται και ως εσωτερική ή ενδοπεριφερειακή ή τοπική.¹

1.2 Η έννοια του Περιφερειακού Προγραμματισμού

Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός αποτελεί βασικό εργαλείο των κρατών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, που προκαλεί η άνιση κατανομή της ανάπτυξης στο χώρο και για τη βελτίωση της ευημερίας των περιοχών και των ατόμων.

Ως περιφερειακός προγραμματισμός νοείται ο τύπος της δημόσιας δράσης , που σχετίζεται άμεσα με τον έλεγχο της αναπτυξιακής πραγματικότητας, μέσω μιας συστηματικής προσπάθειας προσδιορισμού και προσανατολισμού των δράσεων σε μία

¹ Νικ. Ι. Κονσόλας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997, σελ 41-42.

δεδομένη κλίμακα χώρου, η οποία είναι κατά κανόνα μεγαλύτερη από την τοπική και μικρότερη από την εθνική και ονομάζεται περιφέρεια προγραμματισμού, με σκοπό τον εκ των προτέρων έλεγχο μιας μελλοντικής, σαφώς προσδιορισμένης χρονικά αναπτυξιακής κατάστασης.

Ο περιφερειακός προγραμματισμός ξεκινώντας από την ανάλυση των περιφερειακών δομών, καθορίζει τους βασικούς περιφερειακούς αναπτυξιακούς σκοπούς και προσδιορίζει τις απαραίτητες κατευθύνσεις δράσεων για την επίτευξη των βασικών σκοπών. Αυτός ο προγραμματισμός διαμορφώνεται σε δύο συμπληρωματικά επίπεδα (Polese, 1994)

- Σε κεντρικό επίπεδο με την κατάρτιση και εφαρμογή «Προγραμμάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης», που είναι Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης με χωρική διάσταση και στοχεύουν στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη , στην ενίσχυση της συνοχής των περιφερειών, στην αξιοποίηση του δικτύου αστικών κέντρων και στη διαμόρφωση της στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξη της χώρας.
- Σε περιφερειακό επίπεδο με την κατάρτιση και εφαρμογή «Περιφερειακών Προγραμμάτων», που στοχεύουν στην ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας μιας περιφέρειας καις την αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Στην πράξη, οι δύο αυτές μορφές συνδυάζονται λειτουργικά μέσω ενός μικτού πλαισίου προγραμματισμού. Στο πλαίσιο αυτό, προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο στοχεύουν στη μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων και στην ενίσχυση της συνοχής της χώρας και παράλληλα εξειδικεύονται σε επιμέρους περιφερειακά προγράμματα για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων έκαστης περιφέρειας και για την υποβοήθηση υποβαθμισμένων περιοχών με στόχο τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της συνοχής στο εσωτερικό των περιφερειών.

Παράλληλα ο περιφερειακός προγραμματισμός αποτελεί βασικό μέσο του εθνικού αναπτυξιακού προγραμματισμού και βοηθά στην αποτελεσματικότητά του, για τους εξής κύριους λόγους :

α) Η «περιφερειοποίηση» του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος διευκολύνει τον έλεγχο της συνέπειας και της εφικτότητας των στόχων του, υπό τους περιορισμούς και τις δυνατότητες που θέτει η μεταβλητή του χώρου. Επιπλέον τα μέτρα των περιφερειακών προγραμμάτων συμπληρώνουν και πολλές φορές εξειδικεύουν στο χώρο τα μέτρα του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος και έτσι εξασφαλίζεται η συνέπεια και αποτελεσματικότητα της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής.

β) Η κατάρτιση των περιφερειακών προγραμμάτων διευκολύνει την απογραφή και αξιολόγηση των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών καθώς και την επισήμανση συμπληρωματικών για την αξιοποίησή τους.

γ) Η κατάρτιση και εφαρμογή των περιφερειακών προγραμμάτων ενισχύει την αποκέντρωση του συστήματος λήψης αποφάσεων, τη συμμετοχή των τοπικών φορέων στην αναπτυξιακή διαδικασία και κατά συνέπεια διευκολύνει την αποδοχή των στόχων του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος από τον πληθυσμό.

Σήμερα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο προγραμματισμός γίνεται πιο συγκεκριμένος και αυστηρός, στο περιεχόμενο, στο θεσμικό πλαίσιο που τον διέπει, στις πηγές χρηματοδότησης, στα χρονοδιαγράμματα, στην παρακολούθηση, στη διαχείριση και στην αξιολόγησή του.²

1.3 Προβλήματα και προτεραιότητες του Περιφερειακού Προγραμματισμού

Τα περιφερειακά προβλήματα εμφανίζονται σε όλες τις χώρες, αλλά είναι εντονότερα στις αναπτυσσόμενες.

Στις χώρες αυτές μπορεί να διακριθούν δύο γενικοί τύπου περιφερειών : οι ανεπτυγμένες περιφέρειες και οι καθυστερημένες ή υπανάπτυκτες περιφέρειες.

Ο όρος ανεπτυγμένη περιφέρεια χρησιμοποιείται συνήθως για μια περιφέρεια που απορροφά ένα μεγάλο μέρος των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων μιας χώρας. Οι ανεπτυγμένες περιφέρειες περιλαμβάνουν το διοικητικό και οικονομικό κέντρο της χώρας, έχουν μερικές σύγχρονες βιομηχανίες και ένα επίπεδο εισοδήματος σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες. Οι ανεπτυγμένες περιφέρειες της χώρας είναι κατά κανόνα περισσότερο συνδεδεμένες μεταξύ τους και πολλές φορές τείνουν να συνδέονται – μέσω των επικοινωνιών – περισσότερο με τις ανεπτυγμένες περιφέρειες άλλων χωρών παρά με τις καθυστερημένες περιφέρειες της ίδιας της χώρας.

Τα αστικά κέντρα των ανεπτυγμένων περιφερειών χαρακτηρίζονται περαιτέρω από μεγάλη εισροή μεταναστών από τις καθυστερημένες περιφέρειες, υψηλό επίπεδο ανεργίας, μεγάλες εισοδηματικές ανισότητες και ανισόρροπη εσωτερική ανάπτυξη που προκαλεί προβλήματα υπερκορεσμού, αρνητικές εξωτερικές οικονομίες και κοινωνική αναταραχή.

Οι καθυστερημένες περιφέρειες αντίθετα χαρακτηρίζονται από πολύ χαμηλό επίπεδο εισοδήματος, χαμηλής αποδοτικότητας γεωργική παραγωγή που αποτελεί κυριαρχούσα μορφή οικονομικής δραστηριότητας, χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και εξειδικεύσεως, μεγάλες ανεπάρκειες στις εσωτερικές και εξωτερικές επικοινωνίες, υψηλούς ρυθμούς μεταναστεύσεως προς τις ανεπτυγμένες περιφέρειες.

Ενόψει αυτής της πολώσεως μεταξύ ανεπτυγμένων και καθυστερημένων περιφερειών η στρατηγική αναπτύξεως που θα υιοθετηθεί αποτελεί ένα από τα πρωταρχικά προβλήματα του προγραμματισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Δεδομένου ότι η μακροχρόνια διαπεριφερειακή κατανομή των αναπτυξιακών πόρων θα πρέπει να γίνει μεταξύ των δύο παραπάνω τύπων περιφερειών, η πραγματική στρατηγική που τελικά θα ακολουθηθεί θα εξαρτηθεί από τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κατανομής των πόρων μεταξύ των δύο κατηγοριών περιφερειών, και από τον τρόπο που αυτά κατανέμονται σε μελλοντικές χρονικές περιόδους.

² Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος, Μαν. Σ. Χριστοφάκης, «Περιφερειακός Προγραμματισμός», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002, σελ 19-24.

1.4 Τεχνικές Περιφερειακού Προγραμματισμού

Οι τεχνικές αποτελούν βασικό συστατικό στοιχείο του οικοδομήματος του περιφερειακού προγραμματισμού. Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι οι τεχνικές του περιφερειακού προγραμματισμού μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις τεχνικές εκείνες που χρησιμεύουν για την ανάλυση της λειτουργίας του περιφερειακού συστήματος και των δημιουργούμενων περιφερειακών προβλημάτων και για την πρόβλεψη των συνεπειών εναλλακτικών ενεργειών.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις τεχνικές εκείνες που βοηθούν τους προγραμματιστές στην επιλογή των καταλλήλων προγραμμάτων και της κατάλληλης πολιτικής.³

³ Θεόδωρος Α. Σκούτζος (καθηγητής πανεπιστημίου Πειραιώς), «Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική», Τεχνικές Αναλύσεως, Τόμος Β, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Β΄ Έκδοση, Αθήνα 2004 σελ. 18,25.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΙΣΡΟΩΝ – ΕΚΡΟΩΝ

2.1 Ο Πίνακας Εισροών – Εκροών

Η βάση της ανάλυσης των εισροών – εκροών είναι η κατάρτιση του πίνακα εισροών – εκροών. Η κατασκευή του πίνακα εισροών – εκροών πραγματοποιείται με τη βοήθεια πρωτογενών και δευτερογενών στατιστικών στοιχείων. Ένας πίνακας εισροών – εκροών για να είναι έγκυρος πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παράγονται στην οικονομία. Η οικονομία διαιρείται σε τομείς, κλάδους ή ακόμα και σε υποκλάδους και αφού καλυφτούν αυτά στη συνέχεια καταγράφονται οι μεταξύ τους συναλλαγές. Στην ουσία ο πίνακας εισροών – εκροών είναι ένα πίνακας διπλής εισόδου όπου ο κάθε τομέας εμφανίζεται δύο φορές μία φορά στις γραμμές του πίνακα ως παραγωγός προϊόντων (εκροών) για ικανοποίηση της ενδιάμεσης και της τελικής ζήτησης και μία φορά στις στήλες του πίνακα ως αγοραστής αγαθών και υπηρεσιών (εισροών) για την παραγωγή των προϊόντων του.

Οι συναλλαγές μπορούν να καταγραφούν είτε σε ποσότητες είτε σε αξίες. Αλλά ενώ οι ποσότητες αντανακλούν ευκρινέστερα τις χρήσεις των προϊόντων , η άθροισή τους παρουσιάζει δυσεπίλυτα προβλήματα. Έτσι οι συναλλαγές καταχωρούνται συνηθέστατα σε αξίες. Οι συναλλαγές αφορούν πωλήσεις και αγορές προϊόντων για μία χρονική περίοδο που συνήθως είναι ένα έτος.

Η ανάγνωση ενός πίνακα εισροών – εκροών δεν παρουσιάζει δυσχέρειες καθώς φαίνεται από το υποθετικό παράδειγμα του παρακάτω πίνακα όπου η οικονομία διαιρείται σε τρεις τομείς : τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα.

Υποθετικός Πίνακας εισροών – εκροών (χιλ. ευρώ)

ΕΚΡΟΕΣ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΖΗΤΗΣΗ			ΤΕΛΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
ΕΙΣΡΟΕΣ	ΠΡΩΤΟΓ.	ΔΕΥΤΕΡ.	ΤΡΙΤΟΓ.		
ΤΟΜΕΙΣ	ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ	ΖΗΤΗΣΗ	ΖΗΤΗΣΗ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	50	80	30	100	260
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	30	50	10	150	240
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	20	25	45	50	140
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΕΙΣΡΟΕΣ	160	85	55	20	320
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	260	240	140	320	960

Η πρώτη γραμμή δείχνει τη διάθεση της παραγωγής του πρωτογενή τομέα. Έτσι η αυτοκατανάλωση στο τομέα είναι 50 χιλ.ευρώ ενώ οι πωλήσεις στο δευτερογενή τομέα και στον τριτογενή τομέα είναι 80 και 30 χιλ. ευρώ αντίστοιχα στην τελική ζήτηση ανέρχονται σε 100 χιλ. ευρώ. Από τη δεύτερη γραμμή φαίνεται ότι οι πωλήσεις του δευτερογενή τομέα στον πρωτογενή είναι 30 χιλ. ευρώ και η αυτοκατανάλωσή του τομέα 50 χιλ. ευρώ, ενώ οι πωλήσεις στο τριτογενή τομέα και την τελική ζήτηση είναι της τάξης των 10 και 150 χιλ. ευρώ αντίστοιχα. Στην τρίτη γραμμή διαπιστώνεται ότι οι πωλήσεις του τριτογενή τομέα στον πρωτογενή ανέρχονται σε 20 χιλ. ευρώ στον δευτερογενή τομέα ανέρχονται σε 25 χιλ. ευρώ ενώ η αυτοκατανάλωση του και οι πωλήσεις στην τελική ζήτηση είναι 45 και 50 χιλ. ευρώ αντίστοιχα.

Η πρώτη στήλη δείχνει ότι για την παραγωγή του πρωτογενή τομέα απαιτούνται προϊόντα του αξίας 50 χιλ. ευρώ, τα προϊόντα του δευτερογενή τομέα αξίας 30 χιλ. ευρώ, του τριτογενή 20 χιλ. ευρώ και πρωτογενείς εισροές 160 χιλ. ευρώ.

Η δεύτερη στήλη δείχνει ότι η παραγωγή του δευτερογενή τομέα στηρίζεται σε αγορές προϊόντων από τον πρωτογενή τομέα, τον ίδιο τομέα, τον τριτογενή τομέα και από πρωτογενείς εισροές αξίας 80,50,25 και 85 χιλ. ευρώ αντίστοιχα.

Τέλος η τρίτη στήλη δείχνει ότι οι αγορές του τριτογενή τομέα από τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή είναι 30,10 και 45 χιλ. ευρώ, ενώ οι πρωτογενείς εισροές στην τελική στην τελική ζήτηση ανέρχονται σε 20 χιλ. ευρώ.

2.2 Χαρακτηριστικά του Πίνακα Εισροών – Εκροών

Όπως γίνεται αντιληπτό από τον υποθετικό πίνακα εισροών – εκροών, ο πίνακας περιλαμβάνει τέσσερα τεταρτημόρια. Το τεταρτημόριο των διατομεακών ή διακλαδικών συναλλαγών, το τεταρτημόριο της τελικής ζήτησης, το τεταρτημόριο των πρωτογενών εισροών ή της προστιθέμενης αξίας και τεταρτημόριο των πρωτογενών εισροών στην τελική ζήτηση.

Το πρώτο τεταρτημόριο δείχνει τις ροές των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται και καταναλώνονται μέσα στην παραγωγική διαδικασία. Οι ροές αυτές αναφέρονται σαν διατομεακές ή διακλαδικές συναλλαγές (ενδιάμεση ζήτηση). Ένα ουσιαστικό χαρακτηριστικό του πίνακα εισροών – εκροών είναι ότι στο τεταρτημόριο των διατομεακών συναλλαγών ο αριθμός των γραμμών ισούται με το αριθμό των στηλών. Δηλαδή το τεταρτημόριο αυτό είναι μία τετραγωνική μήτρα στον υποθετικό πίνακα είναι 3×3 .

Το δεύτερο τεταρτημόριο περιλαμβάνει τα συστατικά στοιχεία της τελικής ζήτησης για τα προϊόντα των παραγωγικών τομέων της οικονομίας. Το τρίτο τεταρτημόριο δείχνει τις πρωτογενείς εισροές στους παραγωγικούς τομείς. Οι εισροές αυτές καλούνται πρωτογενείς επειδή δεν είναι το αποτέλεσμα καμίας παραγωγικής διαδικασίας. Οι πρωτογενείς εισροές αποτελούν την προστιθέμενη αξία των παραγωγικών τομέων της οικονομίας.

Τα τέταρτο τεταρτημόριο παρουσιάζει τις πρωτογενείς εισροές στην τελική ζήτηση. Το τεταρτημόριο αυτό για πολλούς πίνακες εισροών – εκροών είναι κενό. Όπως φαίνεται και από τον υποθετικό πίνακα το άθροισμα των στοιχείων της γραμμής κάθε παραγωγικού τομέα ισούται με το άθροισμα των στοιχείων της στήλης του. Όμως μία

τέτοια είδους ισότητα δεν ισχύει για τα στοιχεία της προστιθέμενης αξίας και της τελικής ζήτησης. Για τα στοιχεία της προστιθέμενης αξίας και της τελικής ζήτησης είναι αρκετό να υπάρχει ισότητα μεταξύ των συνολικών αθροισμάτων τους.

2.3 Είδη Υποδειγμάτων Εισροών – Εκροών

2.3.1 Ανοικτό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών

Στο ανοικτό υπόδειγμα εισροών – εκροών η τελική ζήτηση και οι πρωτογενείς εισροές θεωρούνται εξωγενείς μεταβλητές. Δηλαδή τα διάφορα μέρη της τελικής ζήτησης και τα διάφορα στοιχεία της προστιθέμενης αξίας καθορίζονται έξω από το σύστημα. Επομένως το ανοικτό υπόδειγμα εισροών – εκροών στοχεύει στον υπολογισμό των τομεακών επιπέδων παραγωγής που απαιτούνται για την ικανοποίηση της δεδομένης τελικής ζήτησης. Με άλλα λόγια το ανοικτό υπόδειγμα εισροών εκροών δείχνει τα τομεακά επίπεδα παραγωγής που είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της δεδομένης τελικής ζήτησης και για την υποστήριξη όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων που συμμετέχουν στην παραγωγή των δεδομένων τελικών αγαθών και υπηρεσιών. Η επίλυση δε του ανοικτού υποδείγματος γίνεται με την ακόλουθη εξίσωση :

$$X = (I-A)^{-1} f$$

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι στο ανοικτό υπόδειγμα εισροών – εκροών δίνεται ένα διάνυσμα της τελικής ζήτησης και στη συνέχεια υπολογίζεται το διάνυσμα των επιπέδων ισορροπίας της παραγωγής και κατ' επέκταση το διάνυσμα των τιμών των παραγωγικών μόνο τομέων της οικονομίας. Άρα το ανοικτό υπόδειγμα εισροών – εκροών δεν επαρκεί για τον καθορισμό των ποσοτήτων και των τιμών ισορροπίας των οικονομικών μεταβλητών. Παρόλα αυτά το ανοικτό υπόδειγμα εισροών εκροών χρησιμοποιείται ευρέως καθώς δίνει προσεγγιστικές απαντήσεις σε σημαντικά πρακτικά προβλήματα (αξιολόγηση επενδυτικών σχεδίων, αυξήσεις μισθών και ημερομισθίων, μεταβολές καταναλωτικού προτύπου κ.λ.π.). Προς το παρόν δεν υπάρχει καλύτερη μέθοδος από τη μέθοδο των εισροών – εκροών για την εκτίμηση των άμεσων αλληλεπιδράσεων των τομέων οικονομίας.⁴

Οι βασικές υποθέσεις του ανοικτού περιφερειακού υποδείγματος εισροών – εκροών είναι ως γνωστό οι παρακάτω :

- 1) Κάθε κλάδος παραγωγής παράγει ένα μόνο προϊόν.
- 2) Το συνολικό αποτέλεσμα της διεξαγωγής διαφόρων τύπων παραγωγής είναι το άθροισμα των επιμέρους αποτελεσμάτων. Η υπόθεση αυτή που είναι γνωστή ως υπόθεση της αθροιστικότητας, αποκλείει την ύπαρξη των εξωτερικών οικονομιών στην παραγωγή

⁴ Πέτρος Χ. Λίβας, «Ανάλυση εισροών – εκροών », εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1994, σελ. 38-39.

- 3) Οι χρησιμοποιούμενες ενδιάμεσες εισροές από ένα κλάδο παραγωγής είναι γραμμική και ομογενής συνάρτηση του επιπέδου παραγωγής του κλάδου.
- 4) Η ζήτηση καταναλωτικών αγαθών από τα νοικοκυριά είναι εξωγενής. Με άλλα λόγια η κατανάλωση των νοικοκυριών εν επηρεάζεται από τη διάρθρωση της παραγωγής.⁵

2.3.2 Κλειστό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών

Στο κλειστό υπόδειγμα εισροών – εκροών η τελική ζήτηση και οι πρωτογενείς εισροές θεωρούνται ενδογενείς μεταβλητές. Έτσι οι ποσότητες και οι τιμές ισορροπίας για την τελική ζήτηση και τις πρωτογενείς εισροές υπολογίζονται ταυτόχρονα με τις υπόλοιπες μεταβλητές. Συνεπώς το κλειστό υπόδειγμα προσεγγίζει περισσότερο το υπόδειγμα του Walras, αφού και τα δύο έχουν σαν σκοπό την επίλυση ενός συστήματος εξισώσεων που περιλαμβάνει όλες τις τιμές και τις ποσότητες της οικονομίας.

Λαμβανομένου υπόψη ότι δεν υπάρχει εξωγενής μεταβλητή, το κλειστό υπόδειγμα εισροών – εκροών δείχνει τα επίπεδα ισορροπίας της παραγωγής και των τιμών ώστε να μη μένει αδιάθετη παραγωγή και ανικανοποίητη ζήτηση. Η εξίσωση του κλειστού υποδείγματος είναι :

$$X = AX$$

$$\text{ή } (I - A)X = 0$$

Όπου A είναι η γνωστή μήτρα των τεχνολογικών συντελεστών αυξημένη κατά μία γραμμή και στήλη. Η γραμμή περιλαμβάνει τους συντελεστές της προστιθέμενης αξίας που προκύπτουν κατά το γνωστό τρόπο της διαίρεσης της προστιθέμενης αξίας κάθε τομέα με τη συνολική παραγωγή του τομέα. Η στήλη περιλαμβάνει τους συντελεστές της τελικής ζήτησης που προκύπτουν από τη διαίρεση της τελικής ζήτησης κάθε τομέα με τη συνολική τελική ζήτηση (συνολική προστιθέμενη αξία). Το σύστημα των ταυτόχρονων εξισώσεων της παραπάνω σχέσης αντιπροσωπεύει ένα σύστημα ομογενών εξισώσεων του οποίου η μοναδική λύση συνεπάγεται ότι όλες οι μεταβλητές είναι μηδέν. Επειδή όμως η μηδενική λύση δεν είναι επιθυμητή, η εναλλακτική επιλογή συνεπάγεται απειρία αναλογικών λύσεων μέσω του καθορισμού μίας αυθαίρετης τιμής για κάποια μεταβλητή του συστήματος. Είναι δυνατό π.χ. να προκαθορισθεί η τελική ζήτηση του, ως γνωστό, ισούται με την προστιθέμενη αξία. Άρα το κλειστό υπόδειγμα εισροών – εκροών μπορεί να έχει μη μηδενική λύση εφόσον προκαθορισθεί ένα επίπεδο τελικής ζήτησης, οπότε το κλειστό υπόδειγμα γίνεται περίπου σαν το ανοικτό. Στο σημείο αυτό όμως πρέπει να υπογραμμισθεί ότι για κάθε επίπεδο δαπανών αντιστοιχεί ένα μόνο διάνυσμα τελικής ζήτησης. Αυτό που καθορίζουν οι συντελεστές της τελικής ζήτησης. Αντίθετα, στο ανοικτό υπόδειγμα είναι δυνατό να επιλεγεί οποιοδήποτε διάνυσμα τελικής ζήτησης και στη

⁵ Θεόδωρος Α. Σκούτζος (καθηγητής πανεπιστημίου Πειραιώς), «Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική», Τεχνικές Αναλύσεως, Τόμος Β, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Β' Έκδοση, Αθήνα 2004 σελ. 90.

συνέχεια να υπολογισθούν τα αναγκαία τομεακά επίπεδα παραγωγής για την ικανοποίησή του.

Το κλειστό υπόδειγμα εισροών εκροών λαμβάνει υπόψη τόσο τους συντελεστές της παραγωγής όσο και τους συντελεστές της ζήτησης. Η τελική ζήτηση δεν είναι εξωγενής μεταβλητή αλλά καθορίζεται ταυτόχρονα με τις μεταβλητές της προσφοράς. Όταν ένα σύνολο μεταβλητών λύνεται ταυτόχρονα όλες οι αλληλεπιδράσεις των μεταβλητών λαμβάνονται υπόψη στη λύση. Έτσι το κλειστό υπόδειγμα εξετάζει όχι μόνο την επίδραση της ζήτησης στην προσφορά αλλά και εκείνη της προσφοράς στην ζήτηση. Τα επίπεδα ισορροπίας της παραγωγής που απαιτούνται για την ικανοποίηση της αρχικής τελικής ζήτησης και των μεταβολών της που προκαλούνται από τις μεταβολές στην παραγωγή και το εισόδημα.

Δεδομένης μίας μεταβολής στην τελική ζήτηση, το ανοικτό υπόδειγμα δίνει μόνο αμέσως και έμμεσα αποτελέσματα στις τομεακές παραγωγές. Αλλά οι μεταβολές στα επίπεδα παραγωγής θα έχουν σαν αποτέλεσμα μεταβολές στο εισόδημα που, με τη σειρά τους, θα προκαλέσουν μεταβολές στην τελική ζήτηση. Έτσι το ανοικτό υπόδειγμα δίνει μόνο ένα μέρος της συνολικής επίδρασης από μία μεταβολή στην τελική ζήτηση σε αντίθεση με το κλειστό υπόδειγμα εισροών – εκροών. Η δυσκολία όμως στο κλειστό υπόδειγμα βρίσκεται στο ότι δεν είναι δυνατό να επιλεγεί οποιοδήποτε σύνολο τελικών προϊόντων και να υπολογισθούν τα αντίστοιχα επίπεδα ισορροπίας της παραγωγής. Είναι δυνατό να επιλεγεί ένα μόνο σύνολο. Επομένως μία μεταβολή στην τελική ζήτηση μπορεί να μην είναι συμβιβαστή με τη λύση του κλειστού υποδείγματος. Η δυσκολία αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί θεωρώντας μόνο ένα μέρος της τελικής ζήτησης σαν ενδογενή μεταβλητή, συνήθως την ιδιωτική κατανάλωση, οπότε το υπόλοιπο μέρος θα καθορίζεται εξωγενώς.

Η μετάθεση της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ενδογενές τμήμα του πίνακα εισροών – εκροών δημιουργεί μία άλλη δυσκολία που σχετίζεται με τη σταθερότητα των συντελεστών κατανάλωσης. Οι συντελεστές αυτοί δεν είναι τόσο σταθεροί όσο οι τεχνολογικοί συντελεστές επειδή οι καταναλωτές μεταβάλλουν το καταναλωτικό τους πρότυπο κατά βούληση. Αυτό σημαίνει ότι οι συντελεστές της κατανάλωσης είναι συντελεστές συμπεριφοράς και όχι τεχνικοί συντελεστές. Συνεπώς όταν χρησιμοποιείται το κλειστό υπόδειγμα πρέπει να γίνεται συχνή αναθεώρηση των συντελεστών κατανάλωσης για να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία τους.⁶

2.4 Περιφερειακό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών

Έκτός από την κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών σε εθνικό επίπεδο επιχειρείται και κατάρτιση πινάκων σε περιφερειακό επίπεδο. Η κυριότερη διαφορά των περιφερειακών πινάκων από τους εθνικούς βρίσκεται στο ότι οι αγορές από το εξωτερικό αλλά και από τις άλλες περιφέρειες της χώρας καταχωρούνται σαν εισαγωγές, ενώ οι πωλήσεις στο εξωτερικό και στις άλλες περιφέρειες καταχωρούνται σαν εξαγωγές. Έτσι αποκαλύπτεται η εξάρτηση της περιφέρειας από εντόπιους και ξένους πόρους. Επιπλέον η διαφορά αυτή προσδίδει και το χαρακτηριστικό γνώρισμα των περιφερειακών πινάκων

⁶ Πέτρος Χ. Λίβας, «Ανάλυση εισροών – εκροών», εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1994, σελ. 39-41.

εισροών – εκροών. Δηλαδή οι πίνακες αυτοί είναι πιο ανοικτοί από τους εθνικούς πίνακες. Συγκεκριμένα, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές σε ένα περιφερειακό πίνακα αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στις συνολικές συναλλαγές από ότι σε ένα εθνικό πίνακα.

Το περιφερειακό υπόδειγμα παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση διάφορων μέτρων οικονομικής πολιτικής ώστε να μη υπάρχει αντίφαση μεταξύ εθνικών και περιφερειακών στόχων ή επιδιώξεων. Μία πολιτική π.χ. προστασίας των κτηνοτροφικών φυτών που μπορεί να είναι συμφέρουσα για το σύνολο της οικονομίας, μέσω της αύξησης των τιμών, μπορεί να είναι ασύμφορος για τους κτηνοτρόφους μίας περιφέρειας που στερείται παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών.⁷

2.5 Κλαδικό Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών

Τα τελευταία χρόνια η κατασκευή πινάκων εισροών – εκροών επεκτάθηκε και στο κλαδικό επίπεδο. Η χαρακτηριστική ιδιότητα των κλαδικών πινάκων είναι ότι ο κλάδος στον οποίο δίνεται έμφαση αναλύεται σε ένα αριθμό υποκλάδων. Έτσι κάθε υποκλάδος γίνεται κατά κάποιο τρόπο κλάδος στον οποίο αντιστοιχεί μία γραμμή και μία στήλη στο τεταρτημόριο των διακλαδικών συναλλαγών. Στο τεταρτημόριο αυτό περιλαμβάνονται επίσης και οι κλάδοι που παρουσιάζουν στενό δεσμό με τον υπό εξέταση κλάδο.

Οι κλάδοι που δεν συνδέονται στενά ομαδοποιούνται σε ένα κλάδο μπορεί να τοποθετηθεί είτε στο τεταρτημόριο των διακλαδικών συναλλαγών είτε στο τεταρτημόριο της τελικής ζήτησης. Στην πρώτη περίπτωση θα πρέπει να γίνει ανάλυση των εισροών τους, πράγμα που αυξάνει σημαντικά τον όγκο εργασίας. Στη δεύτερη περίπτωση αποφεύγεται όλη η εργασία της παρουσίασης των δομών κόστους των χαλαρά συνδεδεμένων κλάδων. Βέβαια το ποια περίπτωση θα υιοθετηθεί εξαρτάται από τους σκοπούς που επιδιώκει η κατασκευή του πίνακα. Σαν γενικός όμως κανόνας αναφέρεται ότι δεν είναι απαραίτητο να γίνει η επεξεργασία των δομών κόστους για όλους τους κλάδους της οικονομίας.

Η σημαντικότερη χρήση ενός κλάδου υποδείγματος εισροών – εκροών είναι η εξέταση των σχέσεων μεταξύ των υποκλάδων του ερευνώμενου κλάδου. Η εξέταση αυτή είναι εξαιρετικής σημασίας στον προγραμματισμό καθότι επιτρέπει στους αρμόδιους να καταρτίσουν συμβιβαστά προγράμματα και να καθορίσουν τις ανάγκες σε πόρους. Χωρίς την ύπαρξη ενός τέτοιου υποδείγματος οι αρμόδιοι μπορούν να καταστρώσουν προγράμματα που να μη συμβιβάζονται εσωτερικά, να είναι π.χ. εξωπραγματικά αναφορικά με τους εισαγόμενους πόρους και έτσι να έχουν σοβαρούς αντίκτυπους στο ισοζύγιο πληρωμών.⁸

⁷ Πέτρος Χ. Λίβας, «Ανάλυση εισροών – εκροών », εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1994, σελ.41.

⁸ Πέτρος Χ. Λίβας, «Ανάλυση εισροών – εκροών », εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1994, σελ.42.

2.6 Απλοί Περιφερειακοί Κλαδικοί Πολλαπλασιαστές

Οι πολλαπλασιαστές που εκτιμούνται με βάση το ανοικτό υπόδειγμα εισροών – εκροών καλούνται απλοί πολλαπλασιαστές. Η έννοια των πολλαπλασιαστών βασίζεται πάνω στη διαφορά μεταξύ των αρχικών επιδράσεων μιας εξωγενούς μεταβολής και των συνολικών επιδράσεων μιας εξωγενούς μεταβολής και των συνολικών επιδράσεων αυτής της μεταβολής. Στα πλαίσια του ανοικτού περιφερειακού συστήματος εισροών – εκροών οι συνολικές επιδράσεις μιας εξωγενούς μεταβολής είναι το άθροισμα των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες πολλαπλασιαστών που συνήθως εκτιμούνται με βάση το ανοικτό περιφερειακό υπόδειγμα εισροών – εκροών :

- Περιφερειακοί κλαδικοί πολλαπλασιαστές παραγωγής,
- Περιφερειακοί κλαδικοί πολλαπλασιαστές εισοδήματος,
- Περιφερειακοί κλαδικοί πολλαπλασιαστές απασχόλησης,

Για την εκτίμηση των παραπάνω τριών κατηγοριών πολλαπλασιαστών βασικό στατιστικό προαπαιτούμενη είναι η γνώση της αντίστροφης μήτρας του Leontief $(I - A)^{-1}$, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη της μήτρας των τεχνολογικών συντελεστών.

2.7 Ολικοί Περιφερειακοί Κλαδικοί Πολλαπλασιαστές

Οι πολλαπλασιαστές που εκτιμούνται με βάση το κλειστό περιφερειακό σύστημα εισροών – εκροών καλούνται ολικοί πολλαπλασιαστές. Η διαφορά τους από τους άλλους πολλαπλασιαστές έγκειται στο ότι περιλαμβάνουν εκτός από τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις που προκαλούνται από την αλληλεξάρτηση των κλάδων παραγωγής και τις δευτερογενείς επιδράσεις που προκαλούνται από την αλληλεπίδραση μεταξύ της καταναλώσεως των νοικοκυριών και της παραγωγής των παραγωγικών κλάδων.

Στην προκειμένη περίπτωση μπορούν να υπολογιστούν τρεις κατηγορίες πολλαπλασιαστών :

- Πολλαπλασιαστές παραγωγής,
- Πολλαπλασιαστές εισοδήματος,
- Πολλαπλασιαστές απασχόλησης.

Για την εκτίμηση των παραπάνω πολλαπλασιαστών αντί της αντίστροφης μήτρας $(I - A)^{-1}$, χρησιμοποιείται η αντίστροφη μήτρα του κλειστού περιφερειακού συστήματος εισροών – εκροών $(I - A^*)^{-1}$.⁹

⁹Θεόδωρος Α. Σκούτζος (καθηγητής πανεπιστημίου Πειραιώς), «Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική», Τεχνικές Αναλύσεως, Τόμος Β, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Β' Έκδοση, Αθήνα 2004 σελ. 96,102-103.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο :ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ **ΗΠΕΙΡΟΥ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΕΙΣΡΟΩΝ –** **ΕΚΡΟΩΝ**

3.1 Κατάρτιση πινάκων Εισροών – Εκροών για την Περιφέρεια Ηπείρου

Επειδή η κατάρτιση πρωτογενών περιφερειακών πινάκων εισροών – εκροών είναι πολύ δαπανηρή και χρονοβόρα ταυτόχρονα οι περισσότερες χώρες προβαίνουν σε μια προσαρμογή των εθνικών πινάκων σε περιφερειακό επίπεδο. Η μέθοδος που πολύ συχνά χρησιμοποιείται για την μετατροπή ενός εθνικού πίνακα εισροών – εκροών μιας συγκεκριμένης περιφέρειας είναι η περιφερειοποίηση του εθνικού πίνακα εισροών - εκροών.

Για την μετατροπή ενός εθνικού πίνακα εισροών – εκροών σε πίνακα εισροών – εκροών μιας συγκεκριμένης περιφέρειας ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία.

- Περιφερειοποίηση των εθνικών συντελεστών εισροών.
- Εκτίμηση των τεταρτημορίων τελικής ζήτησης ενδιάμεσων εισροών και αρχικών εισροών των περιφερειακών πινάκων εισροών – εκροών.

3.1.1 Περιφερειοποίηση των Εθνικών Συντελεστών Εισροών – Εκροών

Για την μετατροπή των εθνικών συντελεστών εισροών – εκροών σε περιφερειακούς συντελεστές χρησιμοποιείται η τεχνική της προσαρμογής των εθνικών συντελεστών με βάση τα πηλικά εγκαταστάσεως των κλάδων μιας περιφέρειας. Υπάρχει το Απλό Πηλίο Εγκαταστάσεως ενός κλάδου μιας περιφέρειας (Α.Π.Ε.) και το Διακλαδικό Πηλίο Εγκαταστάσεως ενός κλάδου της περιφέρειας.

Το Α.Π.Ε. του κλάδου i στην περιφέρεια R ορίζεται ως :

$$(1) \quad \text{ΑΠΕ}_i^R = \frac{X_i^R / X^R}{X_i^N / X^N} = \left(\frac{X_i^R}{X^R} \right) \left(\frac{X^N}{X^N} \right) \quad 10$$

Το Α.Π.Ε. του κλάδου i στην περιφέρεια R ορίζεται ως :

$$(1) \quad \text{ΑΠΕ}_i^R = \frac{X_i^R / X^R}{X_i^N / X^N} = \left(\frac{X_i^R}{X^R} \right) \left(\frac{X^N}{X^N} \right) \quad 11$$

Όπου :

X_i^R = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) του κλάδου i στην περιφέρεια R

X^R = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) όλων των κλάδων στην περιφέρεια R

X_i^N = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) του κλάδου i στο σύνολο της χώρας

X^N = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) όλων των κλάδων στο σύνολο της χώρας

Η ερμηνεία του παραπάνω πηλίκου είναι η ακόλουθη :

Ο αριθμητής στην εξίσωση (1) αντιπροσωπεύει τη συμμετοχή του κλάδου i της περιφέρειας R στη συνολική παραγωγή της περιφέρειας. Ο παρανομαστής της εξίσωσης (1) αντιπροσωπεύει τη συμμετοχή της συνολικής παραγωγής του κλάδου i της

¹⁰ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

¹¹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

χώρας στην συνολική παραγωγή της χώρας. Εάν για παράδειγμα, $ΑΠΕ_i^R = (0.058 / 0.029) = 2$ αυτό σημαίνει ότι η παραγωγή του κλάδου i της περιφέρειας R αντιπροσωπεύει το 5,8 % της συνολικής παραγωγής της περιφέρειας, ενώ σε εθνικό επίπεδο η παραγωγή του κλάδου i αντιπροσωπεύει μόνο το 2,9 % της συνολικής παραγωγής της εθνικής οικονομίας. Σε μια περίπτωση όπως η ανωτέρω όπου $ΑΠΕ_i^R > 1$, ο κλάδος i θεωρείται ότι είναι περισσότερο συγκεντρωμένος στη περιφέρεια R από τι είναι σε εθνικό επίπεδο. Αντίθετα αν $ΑΠΕ_i^R = (0.016 / 0.040) = 0.4$ αυτό σημαίνει ότι η παραγωγή του κλάδου i της περιφέρειας R αντιπροσωπεύει μόνο το 1,6% τη συνολικής παραγωγής τη περιφέρειας R ενώ σε εθνικό επίπεδο η παραγωγή του κλάδου i αντιπροσωπεύει το 4% της συνολικής παραγωγής της εθνικής οικονομίας. Σε μια περίπτωση όπως η παραπάνω όπου $ΑΠΕ_i^R < 1$, ο κλάδος i της περιφέρειας R είναι λιγότερο συγκεντρωμένος στη περιφέρεια R σε σύγκριση με τον ίδιο κλάδο σε εθνικό επίπεδο. Κατά τη μετατροπή των εθνικών συντελεστών εισροών – εκροών σε περιφερειακούς συντελεστές ΑΠΕ του κλάδου i της περιφέρειας R θεωρείται ότι αποτελεί ένα μέτρο της ικανότητας του περιφερειακού κλάδου i να ικανοποιεί τη ζήτηση του προϊόντος του από τους άλλους κλάδους της περιφέρειας και από την τελική ζήτηση της περιφέρειας. Εάν ο κλάδος i είναι λιγότερο συγκεντρωμένος στην περιφέρεια R από τι είναι σε εθνικό επίπεδο ($ΑΠΕ_i^R < 1$) υποτίθεται ότι ο κλάδος i είναι λιγότερο σε θέση να ικανοποιήσει την περιφερειακή ζήτηση για το προϊόν του και ο άμεσος συντελεστής εισροών του, a_{ij}^{RR} ($j = 1, \dots, n$) εκτιμάται με βάση τους εθνικούς συντελεστές εισροών a_{ij}^N , πολλαπλασιάζοντας τους με $ΑΠΕ_i^R$. Όμως εάν ο κλάδος i είναι περισσότερο συγκεντρωμένος από ότι σε εθνικό επίπεδο ($ΑΠΕ_i^R > 1$) τότε υποτίθεται ότι ο εθνικός συντελεστής εισροών a_{ij}^{RR} ($j = 1, \dots, n$) ισχύει για την περιφέρεια και το «πλεόνασμα» του προϊόντος που παράγεται από τον κλάδο i εξάγεται στις υπόλοιπες περιφέρειες. Έτσι για τη σειρά i σ' έναν εκτιμώμενο περιφερειακό πίνακα εισροών – εκροών οι αντίστοιχοι συντελεστές εισροών θα διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Εάν ($ΑΠΕ_i^R < 1$) τότε $a_{ij}^{RR} = a_{ij}^N$. $ΑΠΕ_i^R$ δηλαδή τα στοιχεία της σειράς i των συντελεστών του εθνικού πίνακα πολλαπλασιάζονται με το $ΑΠΕ_i^R$. Εάν ($ΑΠΕ_i^R > 1$) τότε $a_{ij}^{RR} = a_{ij}^N$ δηλαδή ισχύουν τα στοιχεία της σειράς i του εθνικού πίνακα.

$$\frac{X_i^R}{X_i^N}$$

Στην εξίσωση (1) το κλάσμα $\frac{X_i^R}{X_i^N}$ αντιπροσωπεύει το σχετικό μέγεθος του κλάδου i ο οποίος προμηθεύει εισροές στους κλάδους που χρησιμοποιούν το προϊόν του, ενώ το

$$\frac{X_j^R}{X_j^N}$$

κλάσμα $\frac{X_j^R}{X_j^N}$ αντιπροσωπεύει το σχετικό μέγεθος της περιφέρειας. Όταν ο κλάδος i στην περιφέρεια R είναι σχετικά μικρός σε σύγκριση με τον κλάδο j ο οποίος χρησιμοποιεί το προϊόν του κλάδου τότε ένα μέρος των εισροών του j θα πρέπει να εισαχθεί στην περιφέρεια. Προκειμένου να ληφθεί υπόψη και το σχετικό μέγεθος του κλάδου j της περιφέρειας R θα πρέπει γίνει η τροποποίηση των εθνικών συντελεστών και με το Διακλαδικό Πηλίκο Εγκαταστάσεως ($\Delta Π Ε$) το οποίο υπολογίζεται ως εξής:

$$(2) \quad \Delta \Pi E_{ij}^R = \left(\frac{X_i^R}{X_j^R} \right) / \left(\frac{X_i^R}{X_j^R} \right)$$

12

Ο αριθμητής στην εξίσωση (2) αντιπροσωπεύει το σχετικό μέγεθος του κλάδου i στην περιφέρεια σε σύγκριση με τον κλάδο σε εθνικό επίπεδο, ενώ ο παρανομαστής

$$\left(\frac{X_i^R}{X_j^R} \right)$$

αντιπροσωπεύει το σχετικό μέγεθος του κλάδου j της περιφέρειας R σε σύγκριση με τον κλάδο j σε εθνικό επίπεδο. Όταν $(\Delta \Pi E_{ij}^R < 1)$ ο κλάδος i της περιφέρειας είναι σχετικά μικρός σε σύγκριση με τον κλάδο j της περιφέρειας ο οποίος χρησιμοποιεί εισροές του κλάδου i , τότε μέρος των εισροών του κλάδου j θα πρέπει να εισαχθεί ενώ όταν $(\Delta \Pi E_{ij}^R > 1)$ όλες οι ανάγκες του κλάδου j σε προϊόν του κλάδου i μπορούν να καλυφθούν ενδοπεριφερειακά.

Ύστερα από τα προηγούμενα είναι λογικό η προσαρμογή ενός εθνικού πίνακα συντελεστών εισροών - εκροών να μη γίνει μόνο χρησιμοποιώντας το ΑΠΕ αλλά και το ΔΠΕ. Ειδικότερα όλοι οι συντελεστές κατά μήκος της διαγωνίου πολλαπλασιάζοντας με τα αντίστοιχα ΑΠΕ ενώ τα εκτός διαγωνίου στοιχεία τροποποιούνται ως εξής :

$$\text{Εάν } (\Delta \Pi E_{ij}^R < 1) \text{ τότε } a_{ij}^R = a_{ij}^N \cdot \Delta \Pi E_{ij}^R$$

$$\text{Εάν } (\Delta \Pi E_{ij}^R > 1) \text{ τότε } a_{ij}^R = a_{ij}^N$$

3.1.2 Κατασκευή των Περιφερειακών Πινάκων – Τεταρτημόρια Ενδιάμεσων Αναλώσεων κι Προστιθέμενης Αξίας

Έχοντας προσδιορίσει τους περιφερειακούς συντελεστές εισροών – εκροών για την Περιφέρεια το επόμενο βήμα είναι η εκτίμηση των τεταρτημορίων των πινάκων εισροών – εκροών για αυτή τη περιφέρεια. Ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

Σύμφωνα με την θεωρία της ανάλυσης εισροών – εκροών οι ενδιάμεσες εισροές του προϊόντος i που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή του κλάδου j της περιφέρειας R δίνονται από τη σχέση :

$$(3) \quad Q_{ij}^R = a_{ij}^R \cdot Q_j^R$$

13

¹² Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

¹³ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

Όπου :

Q_{ij}^R = Αξία εισροής του προϊόντος i στην παραγωγή του κλάδου j της περιφέρειας R αποτιμώμενη σε βασικές τιμές.

Q_j^R = Ακαθάριστη αξία παραγωγής του προϊόντος j της περιφέρειας R αποτιμώμενη σε βασικές τιμές.

Έχοντας προσδιορίσει στο προηγούμενο στάδιο τους περιφερειακούς συντελεστές a_{ij}^R οι ενδιάμεσες εισροές Q_{ij}^R μπορούν να υπολογίσουν από την σχέση (3) με την προϋπόθεση ότι το μέγεθος της ακαθάριστης αξίας παραγωγής Q_j^R μπορούν να υπολογιστούν από την σχέση (3) με την προϋπόθεση ότι το μέγεθος της ακαθάριστης αξίας παραγωγής Q_j^R του κλάδου j είναι γνωστό. Επειδή όμως η ακαθάριστη αξία παραγωγής κατά κλάδο και περιφέρεια δεν υπολογίζεται από την ΓΓ ΕΣΥΕ θα υπολογιστεί έμμεσα με τον ακόλουθο τρόπο:

Η ακαθάριστη αξία παραγωγής και οι παραγωγικές δαπάνες του κλάδου j συνδέονται με την επόμενη σχέση.

$$(4) \quad Q_j^R = \sum_i Q_{ij}^R + T_j^R - S_j^R + VA_j^R \quad 14$$

Όπου :

T_j^R = Ποσό φόρων επί των εισροών του κλάδου j της περιφέρειας R

S_j^R = Ποσό επιδοτήσεων επί των εισροών του κλάδου j της περιφέρειας R

VA_j^R = Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κλάδου j της περιφέρειας R αποτιμώμενη σε βασικές τιμές

3.2 Πολλαπλασιαστές Παραγωγής για την Περιφέρεια Ηπείρου

Μία από τις βασικές χρήσεις της πληροφόρησης που περιέχεται σε έναν πίνακα εισροών εκροών είναι η εκτίμηση των επιδράσεων πάνω στην οικονομία μεταβολών που θεωρούνται εξωγενείς στην οικονομία. Δύο από τους συχνότατα χρησιμοποιούμενους τύπους πολλαπλασιαστών είναι που εκτιμούν τις επιδράσεις των εξωγενών μεταβολών :

α) στην παραγωγή των κλάδων της οικονομίας και

¹⁴ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

β) στην απασχόληση (σε φυσικούς όρους) που αναμένεται να δημιουργηθεί από τα νέα επίπεδα παραγωγής.

3.2.1 Το Υπόδειγμα Εισροών – Εκροών

Ο πίνακας εισροών – εκροών δίνει μια σχεδόν πλήρη εικόνα των διακλαδικών ροών αγαθών και υπηρεσιών στην οικονομία για το συγκεκριμένο έτος (2000) στο οποίο αναφέρεται. Ένα γενικό υπόδειγμα όμως ανάλυσης δεν αποτελείται μόνο από τον πίνακα εισροών – εκροών. Η μετατροπή του πίνακα εισροών – εκροών σε ένα γενικό υπόδειγμα αναλύσεως είναι εφικτή αφού γίνουν πρώτα ορισμένες υποθέσεις για το οικονομικό σύστημα και ειδικότερα για τη φύση των κλαδικών συναρτήσεων παραγωγής. Οι υποθέσεις αυτές είναι : α) κάθε κλάδος παραγωγής παράγει ένα μόνο προϊόν , β) το συνολικό αποτέλεσμα της διεξαγωγής διαφόρων τύπων παραγωγής είναι το άθροισμα των επί μέρους αποτελεσμάτων. Η υπόθεση αυτή που είναι γνωστή ως υπόθεση της αθροιστικότητας, αποκλείει την ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών, γ) οι χρησιμοποιούμενες ενδιάμεσες εισροές από ένα κλάδο είναι γραμμική και ομογενής συνάρτηση του επιπέδου παραγωγής του κλάδου.

Έστω ο παρακάτω συμβολισμός :

X_i = Η συνολική αξία παραγωγής του κλάδου i

X_{ij} = Η αξία του προϊόντος του κλάδου i που χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση εισροή από τον κλάδο j

F_i = Η αξία του προϊόντος του κλάδου i που προορίζεται για την τελική χρήση (κατανάλωση, επενδύσεις , εξαγωγές)

Y_j = Το σύνολο των αμοιβών των πρωτογενών συντελεστών της παραγωγής στον κλάδο j

Για τον κλάδο i σε ένα σύστημα n παραγωγικών κλάδων η βασική λογιστική εξίσωση αναφορικά με την διάθεση της συνολικής παραγωγής είναι :

$$(1) \quad X_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + F_i \quad 15$$

Για τον παραγωγικό κλάδο j η αξία της συνολικής παραγωγής ισούται με το άθροισμα της αξίας των χρησιμοποιηθέντων ενδιάμεσων προϊόντων και των καταβληθεισών αμοιβών στους πρωτογενείς συντελεστές της παραγωγής (η αξία των αρχικών εισροών).

¹⁵ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

$$(2) \quad X_j = \sum_{i=1}^n X_{ij} + Y_j \quad 16$$

Αν συμβολίσουμε με a_{ij} το ποσό της εισροής που προέρχεται από τον κλάδο i και χρησιμοποιείται ανά μονάδα παραγωγής του κλάδου j , τότε

$$a_{ij} = \frac{X_{ij}}{X_j} \quad \text{ή} \quad X_{ij} = a_{ij} X_j \quad 17$$

Αν αντικαταστήσουμε την τιμή του X_{ij} στην (1) λαμβάνουμε :

$$(3) \quad X_i = \sum_{j=1}^n a_{ij} X_j + F_i \quad 18$$

Υπάρχουν n εξισώσεις σαν την εξίσωση (3) και κάθε μία αντιστοιχεί σε έναν από τους n παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας. Το σύστημα των εξισώσεων αυτών μπορεί να γραφεί υπό μορφή μήτρας, ως εξής :

$$(4) \quad X = A \cdot X + F \quad 19$$

¹⁶ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

¹⁷ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

¹⁸ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

¹⁹ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

Όπου :

X = Διάνυσμα στήλης ($n \times 1$) με στοιχεία τα επίπεδα παραγωγής των κλάδων

A = Τετραγωνική μήτρα ($n \times n$) , καλούμενη και μήτρα των τεχνολογικών συντελεστών ή μήτρα Leontief, ή μήτρα των άμεσων συντελεστών εισροών – εκροών με στοιχεία τους συντελεστές a_{ij}

F = Διάνυσμα στήλης ($n \times 1$) με στοιχείο το προϊόν κάθε κλάδου που προορίζεται για τελική χρήση

Ο κύριος αναλυτικός σκοπός του συστήματος εισροών – εκροών είναι να ευρεθεί το συνολικό προϊόν , το οποίο θα πρέπει να παραγάγει κάθε κλάδος, αν είναι δεδομένα η τελική ζήτηση , δηλαδή τα F_i και η μήτρα A .

Η γενική λύση στο σύστημα αυτό των n εξισώσεων είναι :

$$X = (I - A)^{-1} F$$

Όπου

$$(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{n1} & r_{n2} & \dots & r_{nn} \end{bmatrix}$$

(5)

20

είναι η αντίστροφη μήτρα της $(I - A)$ καλούμενη και μήτρα αλληλεξαρτήσεων , οι δε συντελεστές r_{ij} καλούνται ολικοί συντελεστές αλληλεξάρτησης και δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην παραγωγή των κλάδων που προκαλούν οι κατά μία χρηματική μονάδα μεταβολές στην ζήτηση των προϊόντων που προορίζονται για τελική χρήση.

Συνοπτικά η έννοια της κάθε σειράς και κάθε στήλης της αντίστροφης μήτρας είναι η εξής : α) τα στοιχεία κάθε σειράς της αντίστροφης μήτρας δείχνουν το προϊόν του κλάδου που αντιστοιχεί στη σειρά που άμεσα και έμμεσα ζητείται από καθένα από τους κλάδους που αναγράφονται στις στήλες του πίνακα της αντίστροφης μήτρας , προκειμένου να αυξήσουν την τελική τους ζήτηση κατά μία μονάδα. Έτσι για την ικανοποίηση μιας μονάδας τελικής ζήτησεως του πρώτου κλάδου χρειάζονται r_{11} μονάδες παραγωγής του κλάδου αυτού , για μια μονάδα τελικής ζήτησεως του κλάδου 2 χρειάζονται r_{12} μονάδες

²⁰ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

παραγωγής του δεύτερου κλάδου και για μια μονάδα τελικής ζήτησεως του κλάδου η χρειάζονται r_{1n} μονάδες παραγωγής του κλάδου 1. β) Τα στοιχεία κάθε στήλης της αντίστροφης μήτρας δείχνουν το προϊόν που θα πρέπει να παραχθεί από κάθε κλάδο που αναγράφεται στις σειρές του πίνακα της αντίστροφης μήτρας και το οποίο άμεσα και έμμεσα ζητείται από τον κλάδο που αντιστοιχεί στην στήλη, προκειμένου αυτός να αυξήσει την τελική του ζήτηση κατά μία μονάδα. Έτσι, για την αύξηση της τελικής ζήτησης του πρώτου κλάδου κατά μία μονάδα χρειάζεται να παραχθούν από τον ίδιο κλάδο r_{11} μονάδες παραγωγής, από τον δεύτερο κλάδο r_{21} μονάδες παραγωγής και από τον κλάδο n r_{n1} μονάδες παραγωγής.

3.2.2 Κάθετες και Οριζόντιες Διασυνδέσεις Παραγωγής

Η μήτρα των αλληλεξαρτήσεων $(I - A)^{-1}$ για την οποία μιλήσαμε προηγουμένως θα χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια για την περιγραφή ορισμένων βασικών διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των παραγωγικών τομέων της οικονομίας. Ειδικότερα με βάση την αντίστροφη μήτρα θα γίνει εκτίμηση και ανάλυση δύο ειδών διασυνδέσεων : διασυνδέσεων παραγωγής και διασυνδέσεων απασχόλησης.

Ο απλός πολλαπλασιαστής παραγωγής δείκτης κάθετων διασυνδέσεων ενός παραγωγικού κλάδου μετρά το σύνολο των άμεσων και έμμεσων επιδράσεων που η κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος (τελικής ζήτησης) του κλάδου ασκεί στην παραγωγή στο σύνολο της οικονομίας της περιφέρειας δηλαδή την παραγωγή όλων των κλάδων μαζί. Όσο υψηλότερος είναι ο πολλαπλασιαστής παραγωγής ενός κλάδου τόσο μεγαλύτερη είναι η επίδραση που η κατά μία μονάδα αύξηση του τελικού προϊόντος του κλάδου ασκεί πάνω στη συνολική παραγωγή της οικονομίας της περιφέρειας. Έτσι, εάν οι φορείς της οικονομικής πολιτικής που είναι υπεύθυνοι για την συγκεκριμένη περιφέρεια προσπαθούν να προσδιορίσουν σε ποιο κλάδο της οικονομίας θα πρέπει να δαπανήσουν ένα επιπλέον ποσό χρημάτων, η σύγκριση των πολλαπλασιαστών παραγωγής των επί μέρους κλάδων της οικονομίας θα δείξει σε ποιόν κλάδο της οικονομίας θα πρέπει να δαπανηθεί αυτό το ποσό για να έχει τη μεγαλύτερη πολλαπλασιαστική επίδραση πάνω στη συνολική παραγωγή της οικονομίας της.

Στα πλαίσια ενός ανοικτού συστήματος εισροών – εκροών ο απλός πολλαπλασιαστής παραγωγής οποιουδήποτε κλάδου j υπολογίζεται ως ακολούθως :

$$(6) \quad \Pi_j = \sum_{i=1}^n r_{ij}$$

21

²¹ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

Όπου :

Π_j = Απλός πολλαπλασιαστικής παραγωγής ενός κλάδου j

r_{jj} = Οι συντελεστές της αντίστροφης μήτρας

n = Ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων

Δηλαδή ο απλός πολλαπλασιαστικής παραγωγής ενός κλάδου υπολογίζεται ως το άθροισμα των στοιχείων της στήλης της αντίστροφης μήτρας (ή μήτρας των αλληλεξαρτήσεων $(I - A)^{-1}$) που αντιστοιχεί στον υπό εξέταση κλάδο.

Για να γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των κλάδων όμως μια διαδικασία ομαλοποίησης ακολουθείται με την σύγκριση της μέσης επιδράσεως που δημιουργείται από έναν κλάδο με τη μέση γενική επίδραση όλων των κλάδων. Ο ομαλοποιημένος δείκτης κάθετων διασυνδέσεων υπολογίζεται σύμφωνα με τον παρακάτω τύπο.

$$U_j = \frac{\sum_{i=1}^n r_{ij}}{\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n r_{ij}}{n^2}}$$

(7)

22

Όπου :

U_j = Δείκτης κάθετων διασυνδέσεων καλούμενος και δείκτης δυνάμεως της διασποράς

r_{ij} = Οι συντελεστές της μήτρας των αλληλεξαρτήσεων

n = Ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων

Ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων μετρά τη μέση επίδραση που η κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος ενός κλάδου ασκεί στην παραγωγή οποιουδήποτε κλάδου της οικονομίας σε σύγκριση με τη γενική μέση επίδραση στην παραγωγή οποιουδήποτε κλάδου της οικονομίας σε σύγκριση με τη γενική μέση επίδραση στην παραγωγή οποιουδήποτε κλάδου που ασκεί η κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος όλων των κλάδων της οικονομίας. Όταν το $U_j > 1$ αυτό σημαίνει ότι η μεταβολή κατά μία μονάδα του τελικού προϊόντος του κλάδου j θα προκαλέσει επιδράσεις στην οικονομία πάνω από το μέσο όρο των επιδράσεων.

Εναλλακτικά μπορεί να λεχθεί ότι η μέση συνολική (άμεση και έμμεση) επίδραση που η διάθεση πόρων (ιδιαίτερα επενδύσεων) στο συγκεκριμένο κλάδο θα έχει πάνω

²² Θ. Σκούτζος, «Διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία : Διαχρονική ανάλυση στα πλαίσια του συστήματος εισρών - εκροών, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών, Αθήνα 1980,σελ 24 - 28.

στην οικονομία θα είναι μεγαλύτερη από τη μέση επίδραση που θα ασκήσει πάνω στην οικονομία η διάθεση των ιδίων πόρων σε οποιοδήποτε κλάδο της οικονομίας.

Το αντίθετο συμβαίνει όταν $U_i < 1$.

Ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων όμως δεν δείχνει αν οι επιδράσεις που ασκεί ο κλάδος στην οικονομία κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλους τους κλάδους ή συγκεντρώνονται σε μικρό αριθμό κλάδων. Για να διαπιστωθεί ο βαθμός διασποράς των κάθετων διασυνδέσεων εκτιμάται ο παρακάτω συντελεστής διακυμάνσεων V_j :

$$V_j = \frac{\frac{1}{n-1} \left\{ \sum_{i=1}^n \left(r_{ij} - \frac{\sum_{i=1}^n r_{ij}}{n} \right)^2 \right\}}{\frac{\sum_{i=1}^n r_{ij}}{n}}$$

(8)

23

Χαμηλός συντελεστής διακύμανσης σημαίνει ότι οι επιδράσεις του κλάδου κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλους τους κλάδους, ενώ το αντίθετο συμβαίνει όταν ο συντελεστής είναι υψηλός.

Ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων, καλούμενος και δείκτης ευαισθησίας της διασποράς, υπολογίζεται σύμφωνα με τον παρακάτω τύπο :

$$U_i = \frac{\frac{\sum_{j=1}^n r_{ij}}{n}}{\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n r_{ij}}{n^2}}$$

(9)

24

²³ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

²⁴ Θ. Σκούτζος, «Διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία : Διαχρονική ανάλυση στα πλαίσια του συστήματος εισροών - εκροών, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών, Αθήνα 1980, σελ 24 – 28.

Όπου :

U_i = Δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων καλούμενος δείκτης ευαισθησίας της διασποράς

Ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων ενός κλάδου δείχνει τη μέση επίδραση που η κατά μία μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης σε όλους τους κλάδους της οικονομίας ασκεί πάνω στη ζήτηση του υπό εξέταση κλάδου σε σύγκριση με τη γενική μέση επίδραση στη ζήτηση οποιουδήποτε κλάδου που ασκεί η μεταβολή της τελικής ζήτησης κατά μία μονάδα σε όλους τους κλάδους.

Όταν $U_i > 1$ αυτό σημαίνει ότι η επίδραση που ασκείται πάνω στον κλάδο i από την μεταβολή του τελικού προϊόντος όλων των κλάδων της οικονομίας της περιφέρειας κατά μία μονάδα είναι πάνω από την μέση επίδραση σε οποιονδήποτε κλάδο της οικονομίας. Ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων είναι πάνω από την μονάδα για τους κλάδους των οποίων το προϊόν χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση εισροή από μεγάλο αριθμό κλάδων. Η διάθεση πόρων σε ένα κλάδο με δείκτη οριζόντιων διασυνδέσεων πάνω από τη μονάδα θα δημιουργήσει κίνητρα για τους κλάδους που χρησιμοποιούν το προϊόν του να επεκτείνουν την παραγωγική τους ικανότητα ώστε να επωφεληθούν από τις διαθέσιμες αυξημένες ποσότητες ενδιάμεσων εισροών. Το αντίθετο συμβαίνει όταν $U_i < 1$.

Όπως στην περίπτωση του δείκτη κάθετων διασυνδέσεων έτσι και ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων δεν δείχνει αν οι επιδράσεις που ασκούνται πάνω σ' ένα κλάδο προέρχονται από μικρό ή μεγάλο αριθμό κλάδων. Για να διαπιστωθεί αν ένας κλάδος επηρεάζεται ομοιόμορφα ή όχι από όλους τους κλάδους εκτιμάται ο αντίστοιχος συντελεστής διακύμανσης V_i σύμφωνα με τον τύπο :

$$V_i = \frac{\frac{1}{n-1} \left\{ \sum_{j=1}^n r_{ij} - \frac{\sum_{j=1}^n r_{ij}}{n} \right\}^2}{\frac{\sum_{j=1}^n r_{ij}}{n}}$$

(10)

25

²⁵ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397

Χαμηλός συντελεστής διακύμανσης σημαίνει ότι οι επιδράσεις που ασκούνται σ' ένα κλάδο από όλους τους κλάδους της οικονομίας είναι ομοιόμορφες ενώ το αντίθετο συμβαίνει όταν ο συντελεστής είναι υψηλός.

Οι κλάδοι της οικονομίας για τους οποίους τόσο ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων όσο και ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων έχουν την τιμή πάνω από τη μονάδα χαρακτηρίζονται ως ηγετικοί κλάδοι ή κλάδοι κλειδιά. Ένας ηγετικός κλάδος δημιουργεί απαιτήσεις σε εισροές από άλλους κλάδους πάνω από το μέσο όρο ενώ συγχρόνως το προϊόν του χρησιμοποιείται από ένα ευρύ φάσμα κλάδων με αποτέλεσμα η επέκταση της παραγωγής του να δημιουργεί κίνητρα για επενδύσεις σε μια σειρά κλάδων και μια έντονη αναπτυξιακή διαδικασία. Από όλη την παραπάνω ανάλυση προκύπτει η σημασία της εκτίμησης των δεικτών κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων της ιεραρχήσεως των παραγωγικών κλάδων σύμφωνα με την τιμή των δεικτών και ο προσδιορισμός των ηγετικών κλάδων στην οικονομία. Με δεδομένους τους περιορισμένους πόρους (ιδιαιτέρως αποταμιεύσεις) που διαθέτει μια αναπτυσσόμενη χώρα κατά τη κατανομή αυτών των πόρων θα πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη προτεραιότητα στους ηγετικούς κλάδους ώστε η αναπτυξιακή διαδικασία να προσλαμβάνει τη μεγαλύτερη δυνατή ώθηση.

Η προώθηση των ηγετικών κλάδων βασίζεται στην παρούσα ανάλυσή μας στην υπόθεση ότι βασικός αντικειμενικός σκοπός της ανάπτυξης είναι η αύξηση της παραγωγής της περιφέρειας. Ωστόσο αν παράλληλα με την αύξηση της παραγωγής αντικειμενικός σκοπός της ανάπτυξης είναι και η αύξηση της απασχόλησης , η προώθηση των κλάδων κλειδιών από την άποψη της παραγωγής που συνήθως είναι εντάσεως κεφαλαίου μπορεί να αντιστρατεύεται το σκοπό αύξησης της απασχόλησης στην περίπτωση που υπάρχει ανεργία στην οικονομία. Ο βαθμός στον οποίο ικανοποιείται παράλληλα με την αύξηση της παραγωγής και ο σκοπός αύξησης της απασχόλησης μπορεί να αξιολογηθεί σε συνδυασμό με τους δείκτες κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων της απασχόλησης. Ενδεικτικά αναφέρεται στην επόμενη παράγραφο ο τρόπος υπολογισμού των κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων απασχόλησης.

3.2.3 Κάθετες και Οριζόντιες Διασυνδέσεις Απασχόλησης

Οι συντελεστές απασχόλησης δείχνουν τη σχέση μεταξύ της απασχόλησης και της παραγωγής και διακρίνονται σε άμεσους και σε ολικούς ή απλούς πολλαπλασιαστές. Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης ενός κλάδου δείχνει την ανά μονάδα ακαθάριστης παραγωγής ενός κλάδου απαιτούμενη ποσότητα εργασίας. Ο ολικός συντελεστής (ή απλός πολλαπλασιαστής απασχόλησης ενός κλάδου δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις πάνω στην συνολική απασχόληση της οικονομίας που δημιουργούνται από τη κατά μία μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης του υπό εξέταση κλάδου.

Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης ενός κλάδου υπολογίζεται αν διαιρέσουμε τη συνολική εργασία (ώρες απασχόλησης ή αριθμός απασχολούμενων) με την αντίστοιχη ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου. Έστω ότι χρησιμοποιούμε τα παρακάτω σύμβολα :

I_j = Άμεσος συντελεστής απασχόλησης του κλάδου j
 L_j = Ποσότητα απασχολούμενης εργασίας στον κλάδο j
 X_j = Ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου j

Ο άμεσος συντελεστής απασχόλησης δίδεται από τη σχέση :

$$I_j = \frac{L_j}{X_j} \quad 26$$

Εφόσον ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων είναι n , οι άμεσοι συντελεστές απασχόλησης δίδονται από το διάνυσμα σειράς :

$$I = \left(\frac{L_1}{X_1}, \frac{L_2}{X_2}, \dots, \frac{L_n}{X_n} \right) = (I_1, I_2, \dots, I_n) \quad 27$$

Ο ολικός συντελεστής (ή απλός πολλαπλασιαστής) απασχόλησης ενός κλάδου υπολογίζεται ως εξής :

$$LPI_j = \sum_{i=1}^n k_{ij} \quad (11) \quad 28$$

²⁶ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

²⁷ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

Όπου :

$L\pi_j$ = Απλός πολλαπλασιαστής απασχόλησης του κλάδου j

K_{ij} = Τυπικό στοιχείο της μήτρας K

Η μήτρα K υπολογίζεται ως εξής :

$$K = \hat{I}(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1n} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nn} \end{bmatrix}$$

$$\text{Όπου} \quad \hat{I} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 1 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & 1 \end{bmatrix}$$

(12)

29

Είναι η διαγώνια μήτρα με διαγώνια στοιχεία τους άμεσους συντελεστές απασχόλησης.

Αναλυτικότερα η έννοια των στοιχείων της μήτρας K : τα στοιχεία μιας στήλης της μήτρας K δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση των παραγωγικών κλάδων που προέρχονται από τη κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου που αντιστοιχεί στην υπό εξέταση στήλη. Παραδείγματος χάρι k_{11}

²⁸ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

²⁹ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 1 που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης του ίδιου κλάδου 1, k_{21} δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 2 που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου 1, κ.ο.κ. για τους υπόλοιπους κλάδους.

Τα στοιχεία μιας σειράς της μήτρας K δείχνουν τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου που αντιστοιχεί στη σειρά, που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος των επί μέρους παραγωγικών κλάδων. Έτσι, k_{11} έχει την ίδια έννοια όπως και προηγουμένως, k_{12} δείχνει τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 1 που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος του κλάδου 2, κ.ο.κ. για τις επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου 1 που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος των υπολοίπων παραγωγικών κλάδων. Για τους λόγους που έγινε ομαλοποίηση των πολλαπλασιαστών παραγωγής και προέκυψαν οι δείκτες κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων παραγωγής για τους ίδιους λόγους γίνεται ομαλοποίηση των πολλαπλασιαστών απασχόλησης ώστε να προκύψουν οι δείκτες κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων απασχόλησης.

Ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων της απασχόλησης μετρά τη μέση επίδραση που η κατά μία μονάδα του τελικού προϊόντος ενός κλάδου ασκεί στην απασχόληση οποιουδήποτε κλάδου σε σύγκριση με τη γενική μέση επίδραση που ασκεί η κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος όλων των κλάδων της περιφέρειας.

Ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων της απασχόλησης ενός κλάδου μετρά τη μέση επίδραση που η κατά μία μονάδα μεταβολή της τελικής ζήτησης σε όλους τους κλάδους της περιφέρειας ασκεί πάνω στην απασχόληση του κλάδου σε σύγκριση με τη γενική μέση επίδραση στην απασχόληση οποιουδήποτε κλάδου που ασκεί η μεταβολή αυτή στην τελική ζήτηση.

Οι δείκτες κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων απασχόλησης υπολογίζονται ως ακολούθως :

$$E_j = \frac{\sum_{i=1}^n k_{ij}}{\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n k_{ij}}{n^2}}, \quad E_i = \frac{\sum_{j=1}^n k_{ij}}{\frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n k_{ij}}{n^2}} \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

(13)

³⁰ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

Όπου :

E_j = δείκτης κάθετων διασυνδέσεων απασχόλησης του κλάδου

E_i = Δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων απασχόλησης του κλάδου

k_{ij} = Το στοιχείο της μήτρας K

Όταν ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων της απασχόλησης ενός κλάδου είναι μεγαλύτερος από τη μονάδα αυτό σημαίνει ότι οι κατά μία μονάδα μεταβολές στο τελικό προϊόν του κλάδου προκαλούν επιδράσεις στη συνολική απασχόληση της οικονομίας πάνω από το μέσο όρο ενώ όταν ο δείκτης είναι μικρότερος από τη μονάδα οι επιδράσεις στην συνολική απασχόληση της περιφέρειας είναι κάτω από το μέσο όρο.

Επίσης όταν ο δείκτης οριζοντίων διασυνδέσεων είναι μεγαλύτερος από τη μονάδα οι επιδράσεις στην απασχόληση ενός κλάδου που προέρχονται από την κατά μία μονάδα μεταβολή του τελικού προϊόντος όλων των παραγωγικών κλάδων είναι ανώτερες από τη μέση επίδραση την απασχόληση οποιουδήποτε παραγωγικού κλάδου.

Οι συντελεστές διακύμανσης των κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων της απασχόλησης υπολογίζονται ως ακολούθως :

$$(14) \quad \Delta_j = \sqrt{\frac{\frac{1}{n-1} \left\{ \sum_{j=1}^n \left(k_{ij} - \frac{\sum_{i=1}^n k_{ij}}{n} \right)^2 \right\}}{\frac{\sum_{i=1}^n k_{ij}}{n}}} \quad \Delta_i = \sqrt{\frac{\frac{1}{n-1} \left\{ \sum_{j=1}^n \left(k_{ij} - \frac{\sum_{i=1}^n k_{ij}}{n} \right)^2 \right\}}{\frac{\sum_{i=1}^n k_{ij}}{n}}}$$

Όπου :

Δ_j = Συντελεστής διακύμανσης των κάθετων διασυνδέσεων απασχόλησης

Δ_i = Συντελεστής διακύμανσης των οριζόντιων διασυνδέσεων απασχόλησης

³¹ Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004 σελ 397.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΘΕΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ, ΕΤΟΣ 2000

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι κωδικοί και η ονομασία των κλάδων του πίνακα εισροών – εκροών του έτους 2000 για την περιφέρεια Ηπείρου.

Πίνακας 4.1 : Κωδικοί και ονομασία κλάδων πίνακα εισροών εκροών 2000 για την Περιφέρεια Ηπείρου.

ΑΥΑ	1	Γεωργία, κτηνοτροφία , δάση
ΑΥΒ	2	Αλιεία
ΑΥC	3	Μεταλλεία , ορυχεία
ΑΥD15_16	4	Βιομηχανία, τρόφιμα, ποτά, καπνός
ΑΥD17_19	5	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών ινών
ΑΥD20	6	Βιομηχανία ξύλου
ΑΥD21_22	7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις
ΑΥD23	8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου
ΑΥD24_25	9	Παραγωγή χημικών ελαστικών και πλαστικών
ΑΥD26	10	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών
ΑΥD27	11	Παραγωγή βασικών μετάλλων
ΑΥD28	12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων
ΑΥD29_36	13	Κατασκευή μηχανημάτων και λοιπών ειδών εξοπλισμού
ΑΥD37	14	Ανακύκλωση
ΑΥΕ	15	Ηλεκτρισμός , φυσικό αέριο και ύδρευση

AYF	16	Κατασκευές
AYG	17	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και και ειδών οικιακής χρήσης
AYH	18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια
AYI	19	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες
AYJ	20	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση
AYK	21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες
AYL	22	Δημόσια διοίκηση, άμυνα και υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
AYM	23	Εκπαίδευση
AYN	24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα
AYO	25	Άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες
AYP	26	Ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενο προσωπικό

Σύνολο Εκροών : 27

Τελική Κατανάλωση Νοικοκυριών : 28

Τελική κατανάλωση μη Κερδοσκοπικών Ιδρυμάτων : 29

Τελική Κατανάλωση Κυβέρνησης : 30

Ακαθάριστες Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου : 31

Μεταβολές Αποθεμάτων : 32

Καθαρές Εξαγωγές : 33

Αξία Εγχώριας Παραγωγής : 34

Πίνακας 4.2 : Πίνακας Εισροών – Εκροών για την Περιφέρεια Ηπείρου 2000

Εκατ δρχ-Βασικές τιμές

ΠΡΟΙΟΝ	ΑΥΑ	ΑΥΒ	ΑΥC	ΑΥD15_16	ΑΥD17_19	ΑΥD20
ΑΥΑ	18.011	32	0	51.204	1.159	120
ΑΥΒ	0	24	0	126	0	0
ΑΥC	20	0	3	51	2	2
ΑΥD15_16	1.575	48	5	10.632	54	0
ΑΥD17_19	25	91	3	18	1.502	7
ΑΥD20	0	11	1	59	1	194
ΑΥD21_22	0	0	0	0	0	0
ΑΥD23	0	0	0	0	0	0
ΑΥD24_25	177	0	4	92	115	72
ΑΥD26	0	0	1	9	3	1
ΑΥD27	0	0	0	0	0	0
ΑΥD28	27	0	14	1.137	23	72
ΑΥD29_36	26	13	19	18	27	16
ΑΥD37	0	0	0	0	0	0
ΑΥΕ	1.025	1	59	690	312	73
ΑΥF	402	0	6	23	3	9
ΑΥG	1.869	143	47	6.305	931	276
ΑΥΗ	0	0	0	0	0	6
ΑΥΙ	117	187	20	496	190	36
ΑΥJ	75	50	18	1.372	440	135
ΑΥK	42	13	79	3.064	1.122	96
ΑΥL	0	0	0	0	0	0
ΑΥM	0	0	1	13	18	0
ΑΥN	58	0	0	3	0	0
ΑΥO	0	0	1	2	0	9
ΑΥP	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ	23.448	613	281	75.313	5.904	1.125
ΦΟΡΟΙ	1.694	344	26	2.306	217	62
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	-5.765	0	0	-9.674	-314	-1
ΙΜΗ ΕΚΠΕΣΤΕΟΣ ΦΠΑ	2.241	293	0	80	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΑΓΟΡΑΣΤΟΥ	21.618	1.249	307	68.025	5.807	1.186
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ	79.768	8.979	941	35.325	9.160	2.825
ΑΞΙΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	101.386	10.228	1.248	103.350	14.967	4.011

AYD21_22	AYD23	AYD24_25	AYD26	AYD27	AYD28	AYD29_36
0	0	15	0	0	1	3
0	0	0	0	0	0	0
0	0	25	792	0	25	2
0	0	8	0	0	0	0
0	0	7	5	0	22	27
0	0	0	10	0	9	113
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	37	14	0	26	62
0	0	2	564	0	32	10
0	0	0	0	0	0	0
0	0	27	21	0	536	39
0	0	9	21	0	48	82
0	0	0	0	0	0	0
0	0	56	415	0	133	38
0	0	1	7	0	5	2
0	0	99	600	0	439	169
0	0	0	0	0	15	0
0	0	17	62	0	66	33
0	0	46	331	0	276	98
0	0	140	215	0	185	108
0	0	0	0	0	0	0
0	0	1	3	0	2	4
0	0	0	0	0	0	0
0	0	2	9	0	6	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	494	3.071	0	1.825	792
0	0	42	254	0	77	44
0	0	-2	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	536	3.326	0	1.902	835
0	0	1.211	5.370	0	6.159	2.790
0	0	1.745	8.695	0	8.062	3.625

AYD37	AYE	AYF	AYG	AYH	AYI	AYJ
0	0	0	509	2.278	1	0
0	0	0	1	1.846	0	0
0	1.422	275	1.006	19	0	0
0	0	55	131	9.000	905	0
0	1	2	372	70	11	77
0	0	527	15	0	0	34
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	2	114	483	17	95	16
0	0	2.962	21	61	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	19	1.532	56	1	1	34
0	33	305	709	20	340	69
0	0	0	0	0	0	0
0	1.457	108	1.085	1.703	1.333	824
0	118	347	937	455	415	681
0	555	2.233	5.401	3.474	5.686	933
0	6	66	79	1	1.513	215
0	37	226	14.643	1.271	5.054	3.449
0	65	820	3.390	352	706	36.719
0	154	702	16.402	2.927	3.723	8.894
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	10	1	6	242
0	0	1	0	1	16	166
0	16	8	2.043	1.432	1.491	321
0	0	0	0	0	0	0
0	3.887	10.283	47.291	24.930	21.297	52.673
0	618	1.910	2.146	1.537	3.774	1.554
0	0	-10	-120	-333	-30	0
0	0	5.090	0	6	17	1.532
0	4.504	17.274	49.317	26.139	25.057	55.759
0	15.368	61.161	133.741	57.057	89.857	57.235
0	19.872	78.435	183.058	83.196	114.914	112.993

AYK	AYL	AYM	AYN	AYO	AYP	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΟΩΝ
2	206	3	197	28	0	73.769
0	31	1	29	0	0	2.059
0	0	0	0	0	0	3.643
37	283	12	573	20	0	23.339
4	142	1	90	29	0	2.508
0	1	0	0	19	0	993
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
29	11	21	309	17	0	1.712
162	0	0	53	4	0	3.884
0	0	0	0	0	0	0
164	70	0	7	4	0	3.785
144	1.746	60	199	23	0	3.929
0	0	0	0	0	0	0
171	563	566	690	239	0	11.543
5.004	1.691	540	851	130	0	11.628
1.054	676	330	884	358	0	32.463
172	325	44	116	392	0	2.951
543	1.012	513	297	494	0	28.764
500	252	88	108	27	0	45.868
2.238	2.102	2.051	1.544	1.313	0	47.114
0	0	0	0	0	0	0
111	75	205	1	0	0	694
13	1.125	20	244	0	0	1.545
1.209	101	344	253	2.424	0	9.673
0	0	0	0	0	0	0
11.559	10.411	4.800	6.445	5.520	0	311.963
285	443	432	493	214	0	18.469
-15	-14	0	-27	-26	0	-16.333
599	1.484	630	1.639	76	0	13.686
12.427	12.324	5.861	8.550	5.784	0	327.786
95.786	62.733	89.367	78.966	19.137	2.433	915.368
108.213	75.057	95.228	87.515	24.921	2.433	1.243.154

ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩ N	ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚ ΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤ ΩΝ	ΚΑΘΑΡΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΑΞΙΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
46.230			918	268	-19.800	101.386
9.467			0	0	-1.298	10.228
0			0	90	-2.485	1.248
184.965			0	-311	-104.643	103.350
106.787			0	-11	-94.317	14.967
681			115	-26	2.248	4.011
26.877			54	0	-26.931	0
26.199			0	0	-26.199	0
39.338			0	290	-39.595	1.746
8.876			0	221	-4.285	8.695
0			0	0	0	0
2.934			738	142	463	8.062
66.225			76.257	-362	-142.424	3.625
0			0	0	0	0
26.329			0	0	-18.000	19.872
11.778			174.801	0	-119.772	78.436
269.452			18.866	24	-137.746	183.058
326.383			0	0	-246.138	83.196
100.666			0	0	-14.517	114.914
17.076			0	0	50.050	112.993
99.133		899	5.515	0	-44.449	108.213
5.853		154.380	0	0	-85.176	75.057
43.845		46.729	0	0	3.960	95.228
51.425		33.465	0	0	980	87.515
22.126	2.383	808	946	0	-11.016	24.921
2.433			0	0	0	2.433
1.495.079	2.383	236.282	278.209	325	-1.081.087	1.243.154
77.291	0	0	13.678	0	3	109.441
-7.094	0	0	-65	0	-16.000	-39.492
125.053	0	0	6.965	48	0	145.762
1.690.328	2.383	236.282	298.788	373	-1.097.084	1.458.855
1.690.328	2.383	236.282	298.788	373	-1.097.084	1.458.855

Πίνακας 4.3 : Τετραγωνική μήτρα (n,n), καλούμενη και μήτρα τεχνολογικών συντελεστών

ΠΡΟΙΟΝ	01	02	03	04	05	06	07
01	0,177648	0,003095	0,000025	0,495442	0,077442	0,029986	0,000000
02	0,000000	0,002351	0,000000	0,001219	0,000000	0,000001	0,000000
03	0,000193	0,000000	0,002527	0,000491	0,000131	0,000457	0,000000
04	0,015537	0,004648	0,004395	0,102875	0,003607	0,000087	0,000000
05	0,000247	0,008933	0,002617	0,000170	0,100361	0,001848	0,000000
06	0,000000	0,001034	0,000737	0,000570	0,000087	0,048376	0,000000
07	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
08	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
09	0,001744	0,000031	0,002834	0,000890	0,007664	0,017987	0,000000
10	0,000000	0,000000	0,000605	0,000090	0,000177	0,000301	0,000000
11	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
12	0,000264	0,000000	0,011254	0,010997	0,001563	0,017905	0,000000
13	0,000258	0,001291	0,015337	0,000176	0,001833	0,003996	0,000000
14	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
15	0,010111	0,000134	0,047024	0,006678	0,020877	0,018253	0,000000
16	0,003962	0,000000	0,004503	0,000220	0,000191	0,002208	0,000000
17	0,018431	0,013976	0,037926	0,061009	0,062205	0,068678	0,000000
18	0,000001	0,000000	0,000131	0,000000	0,000029	0,001398	0,000000
19	0,001154	0,018273	0,016097	0,004800	0,012688	0,008935	0,000000
20	0,000740	0,004897	0,014188	0,013277	0,029426	0,033578	0,000000
21	0,000411	0,001263	0,063627	0,029649	0,074975	0,023944	0,000000
22	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
23	0,000000	0,000000	0,000470	0,000122	0,001225	0,000113	0,000000
24	0,000573	0,000000	0,000000	0,000024	0,000000	0,000000	0,000000
25	0,000000	0,000000	0,000940	0,000021	0,000001	0,002206	0,000000
26	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ	0,231275	0,059926	0,225238	0,728721	0,394483	0,280460	0,000000
ΒΟΡΟΙ	0,016709	0,033618	0,020579	0,022313	0,014487	0,015452	0,000000
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	-0,056863	-0,000004	-0,000010	-0,093608	-0,020982	-0,000289	0,000000
ΛΗ ΕΚΠΕΣΤΕΟΣ ΦΠΑ	0,022104	0,028621	0,000000	0,000775	0,000000	0,000000	0,000000
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΡΟΩΝ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΑΓΟΡΑΣΤΟΥ	0,2132253	0,1221607	0,2458069	0,6582000	0,3879881	0,2956235	0,0000000
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ	0,786775	0,877839	0,754193	0,341800	0,612012	0,704377	0,000000
ΑΞΙΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,000000

08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
0,000000	0,008497	0,000006	0,000000	0,000076	0,000804	0,000000	0,000000	0,000002	0,002783
0,000000	0,000010	0,000000	0,000000	0,000019	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000006
0,000000	0,014262	0,091079	0,000000	0,003061	0,000468	0,000000	0,071558	0,003504	0,005497
0,000000	0,004621	0,000007	0,000000	0,000000	0,000113	0,000000	0,000021	0,000696	0,000714
0,000000	0,004266	0,000608	0,000000	0,002759	0,007393	0,000000	0,000065	0,000026	0,002032
0,000000	0,000254	0,001195	0,000000	0,001072	0,031210	0,000000	0,000010	0,006719	0,000079
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,021272	0,001644	0,000000	0,003192	0,017008	0,000000	0,000106	0,001449	0,002636
0,000000	0,001361	0,064833	0,000000	0,003962	0,002784	0,000000	0,000007	0,037762	0,000113
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,015361	0,002402	0,000000	0,066454	0,010833	0,000000	0,000981	0,019528	0,000305
0,000000	0,005417	0,002405	0,000000	0,005980	0,022707	0,000000	0,001649	0,003893	0,003875
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,031858	0,047754	0,000000	0,016556	0,010517	0,000000	0,073332	0,001382	0,005924
0,000000	0,000854	0,000794	0,000000	0,000593	0,000676	0,000000	0,005953	0,004429	0,005120
0,000000	0,056915	0,069040	0,000000	0,054497	0,046552	0,000000	0,027933	0,028465	0,029503
0,000000	0,000161	0,000018	0,000000	0,001863	0,000065	0,000000	0,000277	0,000847	0,000430
0,000000	0,009778	0,007186	0,000000	0,008208	0,008979	0,000000	0,001887	0,002881	0,079990
0,000000	0,026403	0,038101	0,000000	0,034205	0,027135	0,000000	0,003249	0,010448	0,018517
0,000000	0,080236	0,024769	0,000000	0,022947	0,029874	0,000000	0,007743	0,008949	0,089601
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,000626	0,000301	0,000000	0,000212	0,001111	0,000000	0,000015	0,000005	0,000053
0,000000	0,000014	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000012	0,000000
0,000000	0,001037	0,001086	0,000000	0,000774	0,000120	0,000000	0,000806	0,000105	0,011162
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,283202	0,353227	0,000000	0,226429	0,218351	0,000000	0,195590	0,131102	0,258341
0,000000	0,024186	0,029264	0,000000	0,009559	0,012102	0,000000	0,031084	0,024352	0,011720
0,000000	-0,001080	-0,000033	0,000000	-0,000041	-0,000078	0,000000	-0,000011	-0,000123	-0,000654
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,064899	0,000000
1,0000000	0,3063074	0,3824576	0,0000000	0,2359468	0,2303746	0,0000000	0,2266636	0,2202301	0,2694070
0,000000	0,693693	0,617542	0,000000	0,764053	0,769625	0,000000	0,773336	0,779770	0,730593
0,000000	1,000000	1,000000	0,000000	1,000000	1,000000	0,000000	1,000000	1,000000	1,000000

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
0,027383	0,000006	0,000000	0,000022	0,002739	0,000035	0,002256	0,001115	0,000000	0,059340
0,022192	0,000001	0,000000	0,000003	0,000418	0,000007	0,000327	0,000000	0,000000	0,001656
0,000228	0,000002	0,000000	0,000001	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002930
0,108175	0,007878	0,000000	0,000340	0,003770	0,000126	0,006546	0,000808	0,000000	0,018774
0,000838	0,000092	0,000682	0,000033	0,001898	0,000007	0,001031	0,001177	0,000000	0,002017
0,000000	0,000000	0,000297	0,000000	0,000009	0,000000	0,000000	0,000744	0,000000	0,000799
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000208	0,000825	0,000144	0,000270	0,000145	0,000219	0,003533	0,000680	0,000000	0,001377
0,000737	0,000000	0,000000	0,001495	0,000001	0,000000	0,000606	0,000144	0,000000	0,003125
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000017	0,000010	0,000302	0,001520	0,000934	0,000000	0,000078	0,000175	0,000000	0,003044
0,000237	0,002961	0,000612	0,001329	0,023259	0,000635	0,002271	0,000907	0,000000	0,003160
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,020470	0,011601	0,007291	0,001582	0,007502	0,005945	0,007885	0,009585	0,000000	0,009285
0,005467	0,003611	0,006025	0,046245	0,022533	0,005673	0,009721	0,005227	0,000000	0,009353
0,041756	0,049477	0,008260	0,009742	0,009002	0,003466	0,010104	0,014349	0,000000	0,026113
0,000016	0,013166	0,001900	0,001588	0,004324	0,000466	0,001325	0,015743	0,000000	0,002373
0,015279	0,043984	0,030526	0,005022	0,013479	0,005383	0,003398	0,019827	0,000000	0,023138
0,004232	0,006146	0,324965	0,004619	0,003357	0,000929	0,001232	0,001089	0,000000	0,036896
0,035181	0,032400	0,078712	0,020685	0,028002	0,021534	0,017639	0,052674	0,000000	0,037899
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000013	0,000055	0,002139	0,001024	0,001003	0,002156	0,000015	0,000000	0,000000	0,000558
0,000009	0,000136	0,001473	0,000119	0,014983	0,000208	0,002786	0,000000	0,000000	0,001324
0,017218	0,012976	0,002837	0,011176	0,001349	0,003614	0,002889	0,097270	0,000000	0,007781
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,299656	0,185328	0,466164	0,106813	0,138707	0,050402	0,073641	0,221513	0,000000	0,250945
0,018469	0,032839	0,013750	0,002631	0,005908	0,004532	0,005628	0,008581	0,000000	0,014857
-0,004007	-0,000260	0,000000	-0,000140	-0,000184	-0,000005	-0,000308	-0,001052	0,000000	-0,013138
0,000067	0,000145	0,013556	0,005534	0,019768	0,006613	0,018734	0,003063	0,000000	0,011009
0,3141843	0,2180526	0,4934696	0,1148387	0,1641989	0,0615421	0,0976935	0,2321051	0,0000000	0,2636725
0,685816	0,781947	0,506530	0,885161	0,835801	0,938458	0,902307	0,767895	1,000000	0,736328
1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000

28	29	30	31	32	33	34
0,027350	0,000000	0,000000	0,003072	0,718872	0,018047	0,069497
0,005601	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,001183	0,007011
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,241474	0,002265	0,000856
0,109425	0,000000	0,000000	0,000000	-0,834131	0,095382	0,070843
0,063175	0,000000	0,000000	0,000000	-0,028567	0,085970	0,010260
0,000403	0,000000	0,000000	0,000384	-0,070052	-0,002049	0,002749
0,015900	0,000000	0,000000	0,000180	0,000000	0,024547	0,000000
0,015499	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,023880	0,000000
0,023273	0,000000	0,000000	0,000000	0,777817	0,036091	0,001196
0,005251	0,000000	0,000000	0,000000	0,590711	0,003906	0,005960
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,001736	0,000000	0,000000	0,002470	0,379922	-0,000422	0,005526
0,039179	0,000000	0,000000	0,255222	-0,968869	0,129821	0,002485
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,015576	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,016407	0,013622
0,006968	0,000000	0,000000	0,585035	0,000000	0,109173	0,053765
0,159408	0,000000	0,000000	0,063141	0,064058	0,125556	0,125481
0,193089	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,224356	0,057028
0,059554	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,013232	0,078770
0,010102	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	-0,045621	0,077453
0,058647	0,000000	0,003806	0,018458	0,000000	0,040515	0,074177
0,003463	0,000000	0,653373	0,000000	0,000000	0,077638	0,051449
0,025939	0,000000	0,197769	0,000000	0,000000	-0,003610	0,065276
0,030423	0,000000	0,141631	0,000000	0,000000	-0,000893	0,059989
0,013090	1,000000	0,003420	0,003165	0,000000	0,010041	0,017082
0,001439	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,001667
0,884490	1,000000	1,000000	0,931127	0,871235	0,985419	0,852144
0,045725	0,000000	0,000000	0,045778	0,000000	-0,000003	0,075018
-0,004197	0,000000	0,000000	-0,000218	0,000000	0,014584	-0,027071
0,073981	0,000000	0,000000	0,023312	0,128765	0,000000	0,099909
1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000

Πίνακας 4.4 :
Μοναδιαία μήτρα I

	1	2	3	4	5	6	7
1	1	0	0	0	0	0	0
2	0	1	0	0	0	0	0
3	0	0	1	0	0	0	0
4	0	0	0	1	0	0	0
5	0	0	0	0	1	0	0
6	0	0	0	0	0	1	0
7	0	0	0	0	0	0	1
8	0	0	0	0	0	0	0
9	0	0	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0
12	0	0	0	0	0	0	0
13	0	0	0	0	0	0	0
14	0	0	0	0	0	0	0
15	0	0	0	0	0	0	0
16	0	0	0	0	0	0	0
17	0	0	0	0	0	0	0
18	0	0	0	0	0	0	0
19	0	0	0	0	0	0	0
20	0	0	0	0	0	0	0
21	0	0	0	0	0	0	0
22	0	0	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	0	0	0
24	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 4.5 :
Μήτρα A

	1	2	3	4	5	6	7
1	0,177648	0,003095	0,000025	0,495442	0,077442	0,029986	0,000000
2	0,000000	0,002351	0,000000	0,001219	0,000000	0,000001	0,000000
3	0,000193	0,000000	0,002527	0,000491	0,000131	0,000457	0,000000
4	0,015537	0,004648	0,004395	0,102875	0,003607	0,000087	0,000000
5	0,000247	0,008933	0,002617	0,000170	0,100361	0,001848	0,000000
6	0,000000	0,001034	0,000737	0,000570	0,000087	0,046376	0,000000
7	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9	0,001744	0,000031	0,002834	0,000890	0,007664	0,017987	0,000000
10	0,000000	0,000000	0,000605	0,000090	0,000177	0,000301	0,000000
11	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
12	0,000264	0,000000	0,011254	0,010997	0,001563	0,017905	0,000000
13	0,000258	0,001291	0,015337	0,000176	0,001833	0,003996	0,000000
14	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
15	0,010111	0,000134	0,047024	0,006678	0,020877	0,018253	0,000000
16	0,003962	0,000000	0,004503	0,000220	0,000191	0,002208	0,000000
17	0,018431	0,013976	0,037926	0,061009	0,062205	0,068878	0,000000
18	0,000001	0,000000	0,000131	0,000000	0,000029	0,001398	0,000000
19	0,001154	0,018273	0,016097	0,004800	0,012688	0,008935	0,000000
20	0,000740	0,004897	0,014188	0,013277	0,029426	0,033578	0,000000
21	0,000411	0,001263	0,063627	0,029649	0,074975	0,023944	0,000000
22	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
23	0,000000	0,000000	0,000470	0,000122	0,001225	0,000113	0,000000
24	0,000573	0,000000	0,000000	0,000024	0,000000	0,000000	0,000000
25	0,000000	0,000000	0,000940	0,000021	0,000001	0,002206	0,000000
26	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000

Πίνακας 4.6 :
Μήτρα (I - A)

	1	2	3	4	5	6	7
1	0,822352	-0,003095	-0,000025	-0,495442	-0,077442	-0,029986	0,000000
2	0,000000	0,997649	0,000000	-0,001219	0,000000	-0,000001	0,000000
3	-0,000193	0,000000	0,997473	-0,000491	-0,000131	-0,000457	0,000000
4	-0,015537	-0,004648	-0,004395	0,897125	-0,003607	-0,000087	0,000000
5	-0,000247	-0,008933	-0,002617	-0,000170	0,899639	-0,001848	0,000000
6	0,000000	-0,001034	-0,000737	-0,000570	-0,000087	0,951624	0,000000
7	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	1,000000
8	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9	-0,001744	-0,000031	-0,002834	-0,000890	-0,007664	-0,017987	0,000000
10	0,000000	0,000000	-0,000605	-0,000090	-0,000177	-0,000301	0,000000
11	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
12	-0,000264	0,000000	-0,011254	-0,010997	-0,001563	-0,017905	0,000000
13	-0,000258	-0,001291	-0,015337	-0,000176	-0,001833	-0,003996	0,000000
14	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
15	-0,010111	-0,000134	-0,047024	-0,006678	-0,020877	-0,018253	0,000000
16	-0,003962	0,000000	-0,004503	-0,000220	-0,000191	-0,002208	0,000000
17	-0,018431	-0,013976	-0,037926	-0,061009	-0,062205	-0,068878	0,000000
18	-0,000001	0,000000	-0,000131	0,000000	-0,000029	-0,001398	0,000000
19	-0,001154	-0,018273	-0,016097	-0,004800	-0,012688	-0,008935	0,000000
20	-0,000740	-0,004897	-0,014188	-0,013277	-0,029426	-0,033578	0,000000
21	-0,000411	-0,001263	-0,063627	-0,029649	-0,074975	-0,023944	0,000000
22	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
23	0,000000	0,000000	-0,000470	-0,000122	-0,001225	-0,000113	0,000000
24	-0,000573	0,000000	0,000000	-0,000024	0,000000	0,000000	0,000000
25	0,000000	0,000000	-0,000940	-0,000021	-0,000001	-0,002206	0,000000
26	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000

Πίνακας 4.7 :

Μήτρα (I - A)⁻¹
ή αντίστροφη μήτρα
της (I - A) ή μήτρα
των αλληλεξαρτήσεων

	1	2	3	4	5	6	7
1	1,22907018	0,0082179	0,00387791	0,679281	0,109229	0,040002	0
2	2,8879E-05	1,0023705	2,3337E-05	0,001387	2,55E-05	4,98E-05	0
3	0,00147436	0,0001843	1,00682403	0,002544	0,002861	0,003095	0
4	0,02138671	0,0056195	0,00539394	1,126755	0,00683	0,001434	0
5	0,00042832	0,0100222	0,00326212	0,000712	1,111903	0,002622	0
6	7,5091E-05	0,001151	0,00141616	0,000789	0,000278	1,051105	0
7	0	0	0	0	0	0	1
8	0	0	0	0	0	0	0
9	0,00231845	0,0002466	0,00349636	0,002606	0,009263	0,019848	0
10	0,00023942	4,037E-05	0,00124669	0,0005	0,000669	0,000775	0
11	0	0	0	0	0	0	0
12	0,00080802	0,0001606	0,01287296	0,013823	0,002566	0,020872	0
13	0,00054016	0,001505	0,01641163	0,001056	0,00286	0,005144	0
14	0	0	0	0	0	0	0
15	0,01403095	0,0010286	0,05284331	0,017151	0,028326	0,023913	0
16	0,0053721	0,000518	0,00887687	0,005911	0,006292	0,005496	0
17	0,02585486	0,0170463	0,04584923	0,087159	0,078526	0,081286	0
18	9,6745E-05	0,0003232	0,00071337	0,000433	0,000706	0,002064	0
19	0,00399807	0,0211163	0,02259946	0,015222	0,024051	0,019457	0
20	0,00291789	0,0086829	0,02537982	0,02694	0,052741	0,057535	0
21	0,00445902	0,0053594	0,07466858	0,046192	0,099208	0,041732	0
22	0	0	0	0	0	0	0
23	1,9089E-05	4,128E-05	0,000638	0,000257	0,001598	0,000319	0
24	0,00071178	2,123E-05	5,2124E-05	0,000465	0,000156	0,000116	0
25	0,00046524	0,0006191	0,00303129	0,002026	0,002776	0,00466	0
26	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	1,3142953	1,0842742	1,2894772	2,03121	1,540866	1,381525	1

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
0,000000	-0,008497	-0,000006	0,000000	-0,000076	-0,000804	0,000000	0,000000	-0,000002	-0,002783
0,000000	-0,000010	0,000000	0,000000	-0,000019	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	-0,000006
0,000000	-0,014262	-0,091079	0,000000	-0,003061	-0,000468	0,000000	-0,071558	-0,003504	-0,005497
0,000000	-0,004621	-0,000007	0,000000	0,000000	-0,000113	0,000000	-0,000021	-0,000696	-0,000714
0,000000	-0,004266	-0,000608	0,000000	-0,002759	-0,007393	0,000000	-0,000065	-0,000026	-0,002032
0,000000	-0,000254	-0,001195	0,000000	-0,001072	-0,031210	0,000000	-0,000010	-0,006719	-0,000079
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
1,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,978728	-0,001644	0,000000	-0,003192	-0,017008	0,000000	-0,000106	-0,001449	-0,002636
0,000000	-0,001361	0,935167	0,000000	-0,003962	-0,002784	0,000000	-0,000007	-0,037762	-0,000113
0,000000	0,000000	0,000000	1,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	-0,015361	-0,002402	0,000000	0,933546	-0,010833	0,000000	-0,000981	-0,019528	-0,000305
0,000000	-0,005417	-0,002405	0,000000	-0,005980	0,977293	0,000000	-0,001649	-0,003893	-0,003875
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	1,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	-0,031858	-0,047754	0,000000	-0,016556	-0,010517	0,000000	0,926668	-0,001382	-0,005924
0,000000	-0,000854	-0,000794	0,000000	-0,000593	-0,000676	0,000000	-0,005953	0,995571	-0,005120
0,000000	-0,056915	-0,069040	0,000000	-0,054497	-0,046552	0,000000	-0,027933	-0,028465	0,970497
0,000000	-0,000161	-0,000018	0,000000	-0,001863	-0,000065	0,000000	-0,000277	-0,000847	-0,000430
0,000000	-0,009778	-0,007186	0,000000	-0,008208	-0,008979	0,000000	-0,001887	-0,002881	-0,079990
0,000000	-0,026403	-0,038101	0,000000	-0,034205	-0,027135	0,000000	-0,003249	-0,010448	-0,018517
0,000000	-0,080236	-0,024769	0,000000	-0,022947	-0,029874	0,000000	-0,007743	-0,008949	-0,089601
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	-0,000626	-0,000301	0,000000	-0,000212	-0,001111	0,000000	-0,000015	-0,000005	-0,000053
0,000000	-0,000014	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	-0,000012	0,000000
0,000000	-0,001037	-0,001086	0,000000	-0,000774	-0,000120	0,000000	-0,000806	-0,000105	-0,011162
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
0	0,014958	0,001083	0	0,001209	0,003848	0	0,000555	0,001144	0,00514
0	3,59E-05	1,58E-05	0	7,68E-05	1,5E-05	0	1,23E-05	2,7E-05	5,65E-05
0	0,017993	0,102671	0	0,005678	0,0025	0	0,078024	0,007929	0,006533
0	0,005996	0,000893	0	0,000605	0,000631	0	0,000587	0,001089	0,002071
0	0,005216	0,001348	0	0,003587	0,008796	0	0,000434	0,00031	0,002485
0	0,0006	0,001657	0	0,001503	0,033659	0	0,000248	0,007346	0,00035
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1,022293	0,002524	0	0,003918	0,018741	0	0,00054	0,001984	0,003076
0	0,002023	1,069721	0	0,004778	0,003372	0	0,000435	0,04076	0,000759
0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	0,017587	0,004431	0	1,07165	0,013098	0	0,002352	0,021531	0,000979
0	0,006656	0,004928	0	0,00714	1,02403	0	0,003299	0,004616	0,004754
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
0	0,038143	0,062098	0	0,021259	0,014777	0	1,083695	0,005235	0,00908
0	0,006494	0,004915	0	0,00335	0,003648	0	0,007961	1,005735	0,010827
0	0,066845	0,085098	0	0,064313	0,056665	0	0,035578	0,03584	1,038321
0	0,000793	0,000622	0	0,002475	0,000589	0	0,000503	0,001106	0,002101
0	0,018841	0,019644	0	0,017082	0,017004	0	0,006939	0,007609	0,089067
0	0,044994	0,06645	0	0,05773	0,047029	0	0,00849	0,020994	0,03096
0	0,09716	0,048903	0	0,038003	0,044679	0	0,018266	0,017141	0,102651
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0,00087	0,00058	0	0,000415	0,001322	0	9,71E-05	9,84E-05	0,000246
0	0,000104	0,000108	0	9,3E-05	7,99E-05	0	1,61E-05	4,69E-05	7,35E-05
0	0,003709	0,003624	0	0,002701	0,001935	0	0,001857	0,00107	0,015551
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1,37131	1,481314	1	1,307567	1,296417	1	1,249889	1,181612	1,325082

18	19	20	21	22	23	24	25	26
-0,027383	-0,000006	0,000000	-0,000022	-0,002739	-0,000035	-0,002256	-0,001115	0,000000
-0,022192	-0,000001	0,000000	-0,000003	-0,000418	-0,000007	-0,000327	0,000000	0,000000
-0,000228	-0,000002	0,000000	-0,000001	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
-0,108175	-0,007878	0,000000	-0,000340	-0,003770	-0,000126	-0,006546	-0,000808	0,000000
-0,000838	-0,000092	-0,000682	-0,000033	-0,001898	-0,000007	-0,001031	-0,001177	0,000000
0,000000	0,000000	-0,000297	0,000000	-0,000009	0,000000	0,000000	-0,000744	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
-0,000208	-0,000825	-0,000144	-0,000270	-0,000145	-0,000219	-0,003533	-0,000680	0,000000
-0,000737	0,000000	0,000000	-0,001495	-0,000001	0,000000	-0,000606	-0,000144	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
-0,000017	-0,000010	-0,000302	-0,001520	-0,000934	0,000000	-0,000078	-0,000175	0,000000
-0,000237	-0,002961	-0,000612	-0,001329	-0,023259	-0,000635	-0,002271	-0,000907	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
-0,020470	-0,011601	-0,007291	-0,001582	-0,007502	-0,005945	-0,007885	-0,009585	0,000000
-0,005467	-0,003611	-0,006025	-0,046245	-0,022533	-0,005673	-0,009721	-0,005227	0,000000
-0,041756	-0,049477	-0,008260	-0,009742	-0,009002	-0,003466	-0,010104	-0,014349	0,000000
0,999984	-0,013166	-0,001900	-0,001588	-0,004324	-0,000466	-0,001325	-0,015743	0,000000
-0,015279	0,956016	-0,030526	-0,005022	-0,013479	-0,005383	-0,003398	-0,019827	0,000000
-0,004232	-0,006146	0,675035	-0,004619	-0,003357	-0,000929	-0,001232	-0,001089	0,000000
-0,035181	-0,032400	-0,078712	0,979315	-0,028002	-0,021534	-0,017639	-0,052674	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	1,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
-0,000013	-0,000055	-0,002139	-0,001024	-0,001003	0,997844	-0,000015	0,000000	0,000000
-0,000009	-0,000136	-0,001473	-0,000119	-0,014983	-0,000208	0,997214	0,000000	0,000000
-0,017218	-0,012976	-0,002837	-0,011176	-0,001349	-0,003614	-0,002889	0,902730	0,000000
0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	1,000000

18	19	20	21	22	23	24	25	26	TOTAL
0,10787	0,007494	0,00097	0,000657	0,007018	0,000287	0,00768	0,004496	0	2,234087
0,022413	0,000332	8,76E-05	4,91E-05	0,000535	2,27E-05	0,000372	0,000404	0	1,02834
0,002619	0,001447	0,001178	0,000772	0,000981	0,00057	0,000943	0,001146	0	1,247964
0,122976	0,011187	0,001026	0,000773	0,005215	0,000312	0,00774	0,003533	0	1,332054
0,001404	0,000333	0,001216	0,000127	0,002399	4E-05	0,001241	0,001553	0	1,159436
0,000221	0,000195	0,000629	0,000418	0,00099	8,05E-05	0,000175	0,000987	0	1,103872
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0,000781	0,001178	0,000439	0,000464	0,00079	0,000284	0,003769	0,000957	0	1,099516
0,001262	0,000369	0,00083	0,003595	0,001149	0,000323	0,001147	0,000672	0	1,134666
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0,00188	0,000476	0,001088	0,002746	0,001984	0,00022	0,000568	0,000639	0	1,192333
0,000853	0,003589	0,001453	0,001724	0,024155	0,000779	0,002539	0,001378	0	1,119411
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0,025536	0,014562	0,01306	0,002585	0,009443	0,006745	0,009277	0,01276	0	1,465548
0,008931	0,006492	0,015195	0,047869	0,024659	0,00693	0,010996	0,009225	0	1,205691
0,056725	0,056887	0,018014	0,013147	0,014032	0,004796	0,012875	0,020529	0	1,915388
1,000791	0,014244	0,00382	0,001999	0,004703	0,000673	0,001515	0,017937	0	1,058208
0,023163	1,052164	0,04993	0,007316	0,016336	0,006396	0,005173	0,025638	0	1,468746
0,011726	0,012244	1,483851	0,008716	0,00768	0,001976	0,003193	0,003723	0	1,983952
0,048504	0,043283	0,123789	1,024864	0,033244	0,023344	0,020926	0,064015	0	2,020391
0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
0,000113	0,00014	0,003316	0,001077	0,001091	1,002191	5,27E-05	8,21E-05	0	1,014561
0,0001	0,000172	0,002215	0,000137	0,015047	0,000216	1,002806	1,98E-05	0	1,022757
0,020794	0,016694	0,007248	0,013043	0,002503	0,00448	0,003758	1,109539	0	1,222085
0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
1,458663	1,24348	1,729354	1,132077	1,17395	1,060665	1,096746	1,279231	1	33,02901

Πίνακας 4.8 :

$$(r_{ij} - \sum r_{ij} / n)^2$$

Για τον συντελεστή
κάθετων
διασυνδέσεων

	1	2	3	4	5	6	7
1	1,38891024	0,0011212	0,00209008	0,36139	0,002497	0,000172	0,001479
2	0,00255237	0,9228823	0,00245738	0,005888	0,003509	0,002818	0,001479
3	0,0024084	0,0017238	0,91628689	0,005712	0,003181	0,002504	0,001479
4	0,00085049	0,001302	0,00195376	1,099629	0,002749	0,002673	0,001479
5	0,00251216	0,0010037	0,00214676	0,005993	1,108049	0,002552	0,001479
6	0,0025477	0,0016445	0,00232123	0,005981	0,003479	0,995943	0,001479
7	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,924556
8	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,001479
9	0,00232627	0,0017186	0,00212511	0,005703	0,0025	0,001108	0,001479
10	0,00253114	0,0017358	0,00233759	0,006025	0,003433	0,002742	0,001479
11	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,001479
12	0,00247425	0,0017258	0,00134853	0,004135	0,003215	0,001041	0,001479
13	0,00250097	0,0016159	0,00110115	0,005939	0,003181	0,002303	0,001479
14	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,001479
15	0,00133363	0,0016544	1,055E-05	0,003718	0,000957	0,000854	0,001479
16	0,00204103	0,0016962	0,00165799	0,005215	0,002806	0,00227	0,001479
17	0,00060984	0,0006079	1,4033E-05	8,16E-05	0,000371	0,000792	0,001479
18	0,00254551	0,0017123	0,00238944	0,006036	0,003429	0,002608	0,001479
19	0,00216707	0,0004238	0,00072877	0,003957	0,00124	0,001134	0,001479
20	0,0022688	0,0010903	0,00058639	0,00262	4,26E-05	1,94E-05	0,001479
21	0,00212436	0,0013208	0,00062867	0,00102	0,001596	0,00013	0,001479
22	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,001479
23	0,00255335	0,0017357	0,00239681	0,006063	0,003325	0,00279	0,001479
24	0,00248383	0,0017374	0,00245452	0,006031	0,003494	0,002811	0,001479
25	0,00250847	0,0016879	0,0021682	0,005791	0,003191	0,00235	0,001479
26	0,00255528	0,0017391	0,00245969	0,006103	0,003512	0,002823	0,001479
TOTAL	1,4455816	0,9605749	0,96196201	1,583545	1,17732	1,046555	0,961538

Πίνακας 4.9 :

$$(r_{ij} - \sum r_{ij} / n)^2$$

Για τον συντελεστή
οριζόντιων
διασυνδέσεων

	1	2	3	4	5	6	7
1	1,30677765	0,0060386	0,00673196	0,352069	0,000543	0,002109	0,007383
2	0,00156204	0,9270203	0,00156248	0,001457	0,001562	0,00156	0,001564
3	0,00216451	0,0022862	0,91934615	0,002066	0,002037	0,002016	0,002304
4	0,00089079	0,0020806	0,0021012	1,156748	0,001972	0,00248	0,002625
5	0,00195058	0,0011952	0,0017083	0,001926	1,13915	0,001762	0,001989
6	0,0017962	0,0017062	0,00168432	0,001736	0,001779	1,017372	0,001803
7	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,924556
8	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
9	0,00159765	0,0017676	0,00150487	0,001575	0,001091	0,000504	0,001788
10	0,0018837	0,001901	0,00179728	0,001861	0,001847	0,001838	0,001905
11	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
12	0,00202959	0,0020883	0,00108808	0,001026	0,001874	0,000624	0,002103
13	0,00180745	0,0017263	0,00070983	0,001764	0,001616	0,001437	0,001854
14	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
15	0,00179236	0,0030624	1,2418E-05	0,001538	0,000786	0,001053	0,003177
16	0,00168105	0,0021027	0,00140594	0,001637	0,001606	0,001671	0,00215
17	0,00228617	0,0032061	0,00077393	0,000182	2,36E-05	5,8E-05	0,005427
18	0,00164865	0,0016303	0,00159895	0,001621	0,0016	0,001493	0,001657
19	0,00275543	0,0012513	0,00114858	0,001703	0,001052	0,001371	0,003191
20	0,00538579	0,0045729	0,00259346	0,002437	0,000555	0,000352	0,005823
21	0,00536532	0,0052342	9,2342E-06	0,000993	0,000462	0,001294	0,006038
22	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
23	0,00152119	0,0015195	0,0014733	0,001503	0,001401	0,001498	0,001523
24	0,00149189	0,0015457	0,00154329	0,001511	0,001535	0,001538	0,001547
25	0,00216579	0,0021515	0,00193353	0,002023	0,001956	0,001793	0,002209
26	0,00147929	0,0014793	0,00147929	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
0,001479	0,001428	0,003124	0,001479	0,002409	0,002117	0,001479	0,002258	0,001963	0,0021
0,001479	0,002778	0,003244	0,001479	0,002521	0,002485	0,001479	0,00231	0,002063	0,002592
0,001479	0,001208	0,002088	0,001479	0,00199	0,002243	0,001479	0,000897	0,001408	0,001974
0,001479	0,002185	0,003145	0,001479	0,002469	0,002424	0,001479	0,002255	0,001968	0,002391
0,001479	0,002259	0,003094	0,001479	0,002181	0,001686	0,001479	0,002269	0,002037	0,00235
0,001479	0,002719	0,00306	0,001479	0,00238	0,000263	0,001479	0,002287	0,001452	0,002562
0,001479	0,002782	0,003246	0,001479	0,002529	0,002486	0,001479	0,002311	0,002065	0,002597
0,924556	0,002782	0,003246	0,001479	0,002529	0,002486	0,001479	0,002311	0,002065	0,002597
0,001479	0,940028	0,002965	0,001479	0,00215	0,000969	0,001479	0,002259	0,001889	0,002293
0,001479	0,002572	1,025657	0,001479	0,002071	0,002161	0,001479	0,002269	2,2E-05	0,002521
0,001479	0,002782	0,003246	0,924556	0,002529	0,002486	0,001479	0,002311	0,002065	0,002597
0,001479	0,001236	0,002761	0,001479	1,043174	0,001352	0,001479	0,00209	0,000572	0,002499
0,001479	0,002124	0,002709	0,001479	0,001862	0,949003	0,001479	0,002005	0,001667	0,002135
0,001479	0,002782	0,003246	0,001479	0,002529	0,002486	0,924556	0,002311	0,002065	0,002597
0,001479	0,000213	2,63E-05	0,001479	0,000843	0,001231	0,001479	1,072514	0,001617	0,001754
0,001479	0,002139	0,00271	0,001479	0,002203	0,002136	0,001479	0,001609	0,922153	0,001611
0,001479	0,000199	0,000791	0,001479	0,000197	4,63E-05	0,001479	0,000156	9,23E-05	0,974873
0,001479	0,002699	0,003176	0,001479	0,002286	0,002428	0,001479	0,002263	0,001966	0,002388
0,001479	0,001149	0,001394	0,001479	0,001103	0,00108	0,001479	0,001692	0,001432	0,001452
0,001479	6E-05	8,98E-05	0,001479	5,53E-05	8,03E-06	0,001479	0,001567	0,000598	0,0004
0,001479	0,001973	6,51E-05	0,001479	0,000151	2,69E-05	0,001479	0,000888	0,000801	0,002672
0,001479	0,002782	0,003246	0,001479	0,002529	0,002486	0,001479	0,002311	0,002065	0,002597
0,001479	0,002691	0,00318	0,001479	0,002488	0,002356	0,001479	0,002302	0,002056	0,002572
0,001479	0,002771	0,003234	0,001479	0,00252	0,002478	0,001479	0,002309	0,002061	0,00259
0,001479	0,002404	0,002846	0,001479	0,002265	0,002297	0,001479	0,002136	0,001969	0,001254
0,001479	0,002782	0,003246	0,001479	0,002529	0,002486	0,001479	0,002311	0,002065	0,002597
0,961538	0,991525	1,088834	0,961538	1,092494	0,993707	0,961538	1,122202	0,962179	1,030567

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
0,007383	0,005037	0,007198	0,007383	0,007177	0,006737	0,007383	0,007288	0,007188	0,006526
0,001564	0,001561	0,001563	0,001564	0,001558	0,001563	0,001564	0,001563	0,001562	0,00156
0,002304	0,0009	0,002989	0,002304	0,001791	0,00207	0,002304	0,000902	0,001606	0,001719
0,002625	0,002046	0,002534	0,002625	0,002563	0,00256	0,002625	0,002565	0,002514	0,002417
0,001989	0,001551	0,00187	0,001989	0,001682	0,001282	0,001989	0,00195	0,001961	0,001773
0,001803	0,001752	0,001665	0,001803	0,001677	7,74E-05	0,001803	0,001782	0,001233	0,001773
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
0,924556	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
0,001788	0,960408	0,001581	0,001788	0,001472	0,000555	0,001788	0,001743	0,001625	0,001538
0,001905	0,001732	1,05284	0,001905	0,00151	0,001622	0,001905	0,001867	8,3E-06	0,001839
0,001479	0,001479	0,001479	0,924556	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
0,002103	0,000799	0,001716	0,002103	1,052247	0,001073	0,002103	0,001893	0,000592	0,002014
0,001854	0,001325	0,001454	0,001854	0,00129	0,962313	0,001854	0,00158	0,001477	0,001467
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,924556	0,001479	0,001479	0,001479
0,003177	0,000332	3,28E-05	0,003177	0,001233	0,00173	0,003177	1,055402	0,002614	0,002236
0,00215	0,00159	0,001719	0,00215	0,001851	0,001825	0,00215	0,001475	0,920376	0,001264
0,005427	4,66E-05	0,000131	0,005427	8,75E-05	0,000289	0,005427	0,001451	0,001431	0,930555
0,001657	0,001593	0,001606	0,001657	0,001461	0,001609	0,001657	0,001616	0,001568	0,00149
0,003191	0,001417	0,001358	0,003191	0,001553	0,001559	0,003191	0,002455	0,002389	0,001061
0,005823	0,00098	9,71E-05	0,005823	0,000345	0,000857	0,005823	0,004599	0,003059	0,002056
0,006038	0,000378	0,00083	0,006038	0,001576	0,001091	0,006038	0,003533	0,003668	0,000622
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479
0,001523	0,001456	0,001478	0,001523	0,00149	0,001421	0,001523	0,001515	0,001515	0,001504
0,001547	0,001539	0,001539	0,001547	0,00154	0,001541	0,001547	0,001546	0,001544	0,001542
0,002209	0,001874	0,001882	0,002209	0,001963	0,002031	0,002209	0,002038	0,00211	0,000989
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479

18	19	20	21	22	23	24	25	26
0,00268	0,001627	0,004296	0,001839	0,001454	0,001641	0,00119	0,001999	0,001479
0,001135	0,002256	0,004412	0,001892	0,001991	0,001662	0,001748	0,002381	0,001479
0,00286	0,002151	0,004269	0,001829	0,001951	0,001618	0,001701	0,002309	0,001479
0,004472	0,001342	0,004289	0,001829	0,001595	0,001639	0,001186	0,002086	0,001479
0,002992	0,002256	0,004264	0,001885	0,001828	0,001661	0,001676	0,00227	0,001479
0,003123	0,002269	0,004341	0,00186	0,00195	0,001658	0,001765	0,002325	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,002039	0,001664	0,001779	0,002421	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,002039	0,001664	0,001779	0,002421	0,001479
0,00306	0,002176	0,004366	0,001856	0,001968	0,001641	0,001476	0,002328	0,001479
0,003007	0,002252	0,004314	0,001596	0,001936	0,001638	0,001684	0,002355	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,002039	0,001664	0,001779	0,002421	0,001479
0,00294	0,002242	0,00428	0,001664	0,001863	0,001646	0,001732	0,002358	0,001479
0,003052	0,001957	0,004233	0,001749	0,000441	0,001601	0,001572	0,002287	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,002039	0,001664	0,001779	0,002421	0,001479
0,000934	0,001107	0,002857	0,001677	0,001275	0,001159	0,001083	0,001328	0,001479
0,002225	0,001708	0,002634	1,87E-05	0,00042	0,001147	0,000973	0,001598	0,001479
3,88E-07	8,21E-05	0,002352	0,000924	0,000968	0,001296	0,000859	0,000822	0,001479
0,892437	0,001128	0,00393	0,001726	0,001636	0,00161	0,001654	0,000977	0,001479
0,001085	1,008695	0,000275	0,001312	0,00083	0,001183	0,00137	0,000555	0,001479
0,001969	0,001266	2,008845	0,001213	0,001404	0,001507	0,00152	0,002068	0,001479
5,77E-05	2,06E-05	0,00328	0,962994	0,000142	0,000305	0,000452	0,000219	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,911735	0,001664	0,001779	0,002421	0,001479
0,003135	0,002274	0,003994	0,001803	0,001941	0,924283	0,001775	0,002413	0,001479
0,003136	0,002271	0,004134	0,001884	0,000906	0,001647	0,922798	0,002419	0,001479
0,001247	0,000969	0,003512	0,00093	0,001819	0,001319	0,001476	1,124316	0,001479
0,003147	0,002287	0,004424	0,001896	0,002039	0,001664	0,001779	0,002421	0,924556
0,954434	1,053772	2,105423	1,003856	0,950249	0,961846	0,960365	1,173938	0,961538

18	19	20	21	22	23	24	25	26	TOTAL
0,000482	0,006152	0,007218	0,007271	0,006227	0,007334	0,006122	0,006631	0,007383	1,805774
0,000294	0,001538	0,001557	0,00156	0,001522	0,001563	0,001535	0,001533	0,001564	0,964579
0,002059	0,002167	0,002192	0,00223	0,002211	0,00225	0,002214	0,002195	0,002304	0,970932
0,005147	0,001604	0,002521	0,002546	0,002118	0,002593	0,001892	0,002275	0,002625	1,217292
0,001865	0,001959	0,001882	0,001977	0,00178	0,001985	0,001879	0,001853	0,001989	1,184883
0,001784	0,001786	0,00175	0,001767	0,001719	0,001796	0,001788	0,00172	0,001803	1,059154
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,961538
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,961538
0,001723	0,00169	0,001751	0,001749	0,001722	0,001764	0,001484	0,001708	0,001788	0,999494
0,001796	0,001872	0,001833	0,001604	0,001806	0,001876	0,001806	0,001846	0,001905	1,096506
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,961538
0,001934	0,00206	0,002004	0,001859	0,001925	0,002083	0,002051	0,002045	0,002103	1,095542
0,001781	0,001558	0,001731	0,001708	0,000357	0,001787	0,001641	0,001737	0,001854	1,001535
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,961538
0,000951	0,001748	0,001876	0,002892	0,002202	0,002462	0,002218	0,001902	0,003177	1,103961
0,001402	0,00159	0,000972	2,24E-06	0,000471	0,001556	0,001252	0,00138	0,00215	0,959582
0,000287	0,000282	0,003097	0,003663	0,003557	0,004743	0,003696	0,002824	0,005427	0,989804
0,921775	0,0007	0,00136	0,001498	0,001296	0,001602	0,001535	0,000518	0,001657	0,959101
0,001111	0,991367	4,3E-05	0,002418	0,001612	0,002509	0,002633	0,000952	0,003191	1,039677
0,00417	0,004104	1,981183	0,004568	0,00471	0,005525	0,005346	0,005268	0,005823	2,071878
0,000853	0,001185	0,002124	0,897106	0,001977	0,002955	0,003224	0,000187	0,006038	0,964861
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,924556	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,961538
0,001514	0,001512	0,001275	0,00144	0,001439	0,927696	0,001519	0,001516	0,001523	0,964817
0,001539	0,001534	0,001378	0,001537	0,00059	0,00153	0,928273	0,001546	0,001547	0,965621
0,000687	0,000919	0,00158	0,001153	0,00198	0,001808	0,00187	1,128982	0,002209	1,174937
0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,001479	0,924556	0,961538

28,35916

ΤΙΤΛΟΙ ΣΤΗΛΩΝ

Σa_{ij} : Το ποσό της εισροής συνολικά που προέρχεται από τον κλάδο i και χρησιμοποιείται ανά μονάδα παραγωγής του κλάδου j .

$\Pi_j = \Sigma r_{ij}$: Στα πλαίσια ενός ανοικτού συστήματος εισροών - εικροών ο απλός πολλαπλασιαστής παραγωγής οποιουδήποτε κλάδου δηλαδή το άθροισμα των στοιχείων της στήλης της αντίστοιχης μήτρας (μήτρα των αλληλεξαρτήσεων $(I-A)^{-1}$) που αντιστοιχεί στον υπό εξέταση κλάδο.

Σr_{ij} : Το άθροισμα των στοιχείων της σειράς της μήτρας των αλληλεξαρτήσεων που αντιστοιχεί στον υπό εξέταση κλάδο.

$\Sigma r_{ij} - \Sigma a_{ij}$: Δείχνει το σύνολο των έμμεσων επιδράσεων σε όλους τους κλάδους της οικονομίας που προκύπτουν από την αύξηση της τελικής ζήτησης του κλάδου i κατά μία μονάδα και αποτελεί το δεύτερο συστατικό στοιχείο του πολλαπλασιαστή παραγωγής.

$U_j = (\Sigma r_{ij}/n)/(\Sigma \Sigma r_{ij}/n^2)$: Δείκτης κάθετων διασυνδέσεων.

V_j = Δείκτης διασποράς κάθετων διασυνδέσεων ή συντελεστής διακύμανσης.

$U_i = (\Sigma r_{ij}/n)/(\Sigma \Sigma r_{ij}/n^2)$: Δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων.

V_i = Δείκτης διασποράς οριζόντιων διασυνδέσεων ή συντελεστής διακύμανσης.

Πίνακας 4.10

1		1	2	3	4	5	6
	Σa_{ij}	0,231275365	0,059925501	0,225237925	0,728720665	0,394483184	0,280460461
2	$1-\Sigma a_{ij}$	0,768724635	0,940074499	0,774762075	0,271279335	0,605516816	0,719539539
3	Σr_{ij} (ΣΤΗΛΩΝ)	1,314295342	1,084274213	1,289477196	2,031209522	1,540865553	1,381525168
4	Σr_{ij} (ΣΕΙΡΩΝ)	2,234087034	1,02833995	1,247964418	1,332053553	1,159436156	1,103872452
5	$\Sigma r_{ij}-\Sigma a_{ij}$	1,083019977	1,024348712	1,064239272	1,302488857	1,146382369	1,101064707
6	Δείκτης κάθετων διασυνδέσεων (U_j)	1,034596061	0,853526444	1,015059542	1,598941503	1,21294916	1,087518498
7	Δείκτης διασποράς κάθετων διασυνδέσεων (V_j)	1,069526342	0,959870677	0,880823307	0,900439416	0,891418137	0,887602123
8	Δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων U_i	1,805773626	0,964579128	0,970931759	1,217292185	1,184883138	1,059154328
9	Δείκτης διασποράς οριζόντιων διασυνδέσεων (V_i)	0,916849977	0,987682243	0,899518131	0,974884676	1,030934348	0,998934114

7	8	9	10	11	12	13	14
0	0	0,283201588	0,353226876	0	0,226429189	0,218350752	0
1	1	0,716798412	0,646773124	1	0,773570811	0,781649248	1
1	1	1,371310126	1,481313679	1	1,307566606	1,296417455	1
1	1	1,099515697	1,134665912	1	1,192333054	1,119410635	1
1	1	1,088108539	1,128086803	1	1,081137418	1,078066703	1
0,787186888	0,787186888	1,079477351	1,166070706	0,787186888	1,029299288	1,020522822	0,787186888
1	1	0,867162884	0,874327169	1	0,932168361	0,89283932	1
0,961538462	0,961538462	0,999494494	1,096506465	0,961538462	1,095541512	1,001535186	0,961538462
1	1	0,972313142	1,002508963	1	0,977534957	0,964617332	1

15	16	17	18	19	20	21	22
0,195590273	0,1311021	0,258340566	0,299656002	0,185328102	0,466164021	0,10681329	0,13870729
0,804409727	0,8688979	0,741659434	0,700343998	0,814671898	0,533835979	0,89318671	0,86129271
1,249889149	1,181612293	1,325082302	1,458662738	1,243480467	1,729354205	1,132076802	1,173949806
1,465547596	1,205691226	1,915387886	1,058207656	1,468745792	1,98395212	2,020391347	1
1,054298876	1,050510192	1,068741737	1,159006736	1,058152365	1,263190184	1,025263511	1,035242516
0,98389635	0,930149704	1,043087414	1,148240182	0,97885152	1,361324955	0,891156015	0,924117895
0,966309749	0,920252576	0,899359501	0,824920752	0,938794635	1,125237937	0,96031643	0 917509486
1,103960821	0,959581798	0,989804446	0,959101115	1,039676991	2,071878128	0,964861418	0,961538462
0,885102437	0,909786776	0,733099632	0,970875223	0,858010433	1,04215707	0,704744005	1

23	24	25	26	TOTAL
0,050402061	0,073640692	0,221513262	0	5,128569165
0,949597939	0,926359308	0,778486738	1	20,87143084
1,060665318	1,096746382	1,279231092	1	33,02900542
1,014561262	1,022756809	1,222084862	1	33,02900542
1,010263257	1,02310569	1,05771783	1	27,90043625
0,834941832	0,863344372	1,006993943	0,787186888	26
0,971136256	0,954292801	0,976933072	1	24,61124093
0,96481686	0,965620677	1,174936581	0,961538462	#Δ/Y
0,994488977	0,990908967	0,999938293	1	#Δ/Y

#Δ/Y

#Δ/Y

#Δ/Y

#Δ/Y

#Δ/Y

#Δ/Y

Στον πίνακα 4.11 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κάθετες και οι οριζόντιες διασυνδέσεις παραγωγής για το έτος 2000. Στην πρώτη στήλη του πίνακα παρουσιάζονται οι δείκτες κάθετων διασυνδέσεων για τους 26 κλάδους της περιφέρειας Ηπείρου οι οποίοι περιλαμβάνονται στον πίνακα εισροών – εκροών του έτους 2000. Στη δεύτερη στήλη του ίδιου πίνακα περιλαμβάνονται οι βαθμοί ιεράρχησης των κλάδων όπου ο αριθμός 1 υποδηλώνει τον κλάδο με τον υψηλότερο δείκτη. Τέλος η τρίτη στήλη του πίνακα περιλαμβάνει τους συντελεστές διακύμανσης των κάθετων διασυνδέσεων. Όπως προκύπτει από τον πίνακα για 13 κλάδους ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων είναι μεγαλύτερος από την μονάδα που σημαίνει ότι οι επιδράσεις πάνω στην παραγωγή της οικονομίας της περιφέρειας που προέρχονται από μεταβολές στα προϊόντα τελικής χρήσεως αυτών των κλάδων είναι μεγαλύτερες από το μέσο όρο των επιδράσεων όλων των κλάδων.

Από την πλευρά της ιεράρχησης των δεικτών τον υψηλότερο δείκτη κάθετων διασυνδέσεων έχει ο κλάδος της βιομηχανίας τρόφιμα ποτά και καπνός (κλάδος 4 – ΑΥΔ15_16) με δείκτη 1,60 του οποίου όμως ο δείκτης διακυμάνσεως όπως παρατηρούμε είναι κοντά στο 1 όμως δεν είναι και ο μεγαλύτερος αφού το μεγαλύτερο δείκτη διακύμανσης τον συναντάμε στον κλάδο 20 - ΑΥJ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση.

Στην στήλη 4 του πίνακα παρουσιάζονται οι δείκτες οριζόντιων διασυνδέσεων ενώ στις στήλες 5 και 6 του ίδιου πίνακα παρουσιάζονται οι βαθμοί ιεράρχησης και οι συντελεστές διακύμανσης των οριζόντιων διασυνδέσεων αντίστοιχα.

Από τους 26 κλάδους της οικονομίας της περιφέρειας οι δείκτες οριζόντιων διασυνδέσεων είναι μεγαλύτεροι από τη μονάδα για 11 κλάδους. Ο κλάδος με τον υψηλότερο δείκτη είναι η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 20 – ΑΥJ με δείκτη 2,072 παράλληλα ο κλάδος αυτός έχει και τον υψηλότερο δείκτη διακυμάνσεως 1,042 που σημαίνει ότι οι επιδράσεις που ασκούνται σε αυτόν τον κλάδο από όλους τους κλάδους της περιφέρειας δεν είναι ομοιόμορφες δηλαδή οι επιδράσεις στην παραγωγή από την τελική ζήτηση δεν διαχέονται σε μεγάλο αριθμό κλάδων.

Πίνακας 4.11: Κάθετες και οριζόντιες διασυνδέσεις παραγωγής 2000.

Κωδικός Κλάδων	Κάθετες Διασυνδ.	Αριθμός Ιεράρχησης	Συντελεστής Διακύμανσης Κάθ.Διασυνδ.	Οριζόντιες Διασυνδ.	Αριθμός Ιεράρχησης	Συντελεστής Διακύμανσης Οριζ.Διασυνδ.
	1	2	3	4	5	6
1	1,0345961	9	1,0695263	1,8057736	20	0,91685
2	0,8535264	20	0,9598707	0,9645791	14	0,9876822
3	1,0150595	12	0,8808233	0,9709318	22	0,8995181
4	1,5989415	1	0,9004394	1,2172942	16	0,9748847

5	1,2129492	3	0,8914181	1,1843881	2	1,0309343
6	1,0875185	6	0,8876021	1,0591543	11	0,9989341
7	0,7871869	24	1	0,9615385	4	1
8	0,7871869	25	1	0,9615385	5	1
9	1,0794774	7	0,8671629	0,9994945	17	0,9723131
10	1,1660707	4	0,8743272	1,0965065	3	1,002509
11	0,7871869	26	1	0,9615385	6	1
12	1,0292993	10	0,9321684	1,0955415	15	0,977535
13	1,0205228	11	0,8928393	1,0015352	19	0,9646173
14	0,7871869	23	1	0,9615385	7	1
15	0,9838964	14	0,9663097	1,1039608	23	0,8851024
16	0,9301497	16	0,92025526	0,9595818	21	0,9097868
17	1,0430874	8	0,8993595	0,9898044	25	0,7330996
18	1,1482402	5	0,8249208	0,9591011	18	0,9708752
19	0,9788515	15	0,9387946	1,039677	24	0,8580104
20	1,361325	2	1,1252379	2,0718781	1	1,0421571
21	0,891156	18	0,9603164	0,9648614	26	0,704744
22	0,9241179	17	0,9175095	0,9615385	8	1
23	0,8349418	21	0,9711363	0,9648169	12	0,994489
24	0,8633444	19	0,9542928	0,9656207	13	0,990909
25	1,0069939	13	0,9769331	1,1749366	10	0,9999383
26	0,7871869	22	1	0,9615385	9	1

Στον πίνακα 4.12 και τελευταίο που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κλάδοι της περιφέρειας Ηπείρου για τους οποίους τόσο οι δείκτες κάθετων όσο και οι δείκτες οριζόντιων διασυνδέσεων παραγωγής είναι μεγαλύτεροι από τη μονάδα και συνεπώς μπορούν να χαρακτηριστούν ως κλάδοι ηγετικοί ή κλάδοι κλειδιά. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα οι ηγετικοί κλάδοι της περιφέρειας σύμφωνα με τα κριτήρια των δεικτών κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων παραγωγής είναι 9. Χαρακτηριστικό αυτών των

κλάδων είναι ότι οι επιδράσεις που ασκούν πάνω στην παραγωγή της οικονομίας της περιφέρειας της Ηπείρου είναι ανώτερες από το μέσο όρο των επιδράσεων που ασκούν οποιοδήποτε κλάδοι ενώ συγχρόνως οι επιδράσεις που δέχονται από τους άλλους κλάδους είναι ανώτερες από τις επιδράσεις που δέχονται οποιοδήποτε άλλοι κλάδοι. Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι οι 9 αυτοί κλάδοι είναι εκείνοι που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες για την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και ότι θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα κατά την κατανομή των πόρων στα πλαίσια ενός προγράμματος ανάπτυξης. Η επιλογή των παραπάνω κλάδων με βάση τους δείκτες κάθετων και οριζόντιων διασυνδέσεων ως ηγετικών όμως δεν εγγυάται ότι οι αναπτυξιακές τους δυνατότητες θα μετουσιωθούν σε πραγματική αύξηση της παραγωγής της οικονομίας της περιφέρειας. Η προώθηση αυτών των κλάδων μπορεί να μετουσιωθεί όχι σε αύξηση της παραγωγής της περιφέρειας αλλά σε αύξηση των εισαγωγών, σε υψηλότερες τιμές ή σε αργούσα παραγωγική ικανότητα εκτός εάν πληρούνται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις στις οποίες περιλαμβάνονται η ύπαρξη ενός ελάχιστου μεγέθους της αγοράς για τη διάθεση των αυξημένων ποσοτήτων προϊόντων αυτών των κλάδων. Η διαθεσιμότητα συμπληρωματικών εισροών, όπως εξειδικευμένη εργασία, πιστώσεων κ.λ.π. και καταλλήλων μέτρων πολιτικής που να συμβαδίζουν με την προτεραιότητα που έχουν οι κλάδοι και να μην αποθαρρύνουν την ανταπόκριση των επιχειρήσεων στα διάφορα κίνητρα. Τέτοια μέτρα πολιτικής και προγράμματα ανάπτυξης προκειμένου να δοθούν κίνητρα και προοπτικές ανάπτυξης σε διάφορους κλάδους της περιφέρειας θα εξεταστούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Πίνακας 4.12

Ηγετικοί κλάδοι παραγωγής 2000

Κωδικός Κλάδων	Κάθετες Διασυνδέσεις	Οριζόντιες Διασυνδέσεις
1 (Γεωργία κτηνοτροφία δάση)	1,0345961	1,8057736
4 (Βιομηχανία τρόφιμα, ποτά και καπνός)	1,5989415	1,2172942
5 (Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών ινών)	1,2129492	1,1843881
6 (Βιομηχανία ξύλου)	1,0875185	1,0591543
10 (Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών)	1,1660707	1,0965065
12 (Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων)	1,0292993	1,0955415
13 (Κατασκευή μηχ/κου και λοιπού εξοπλισμού)	1,0205228	1,0015352
20 (Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση)	1,361325	2,0718781
25 (Άλλες κοινωνικές κ προσωπικές δραστηρ/τες)	1,0069939	1,1749366

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

5.1 Μία γενική ανασκόπηση στην οικονομία της Περιφέρειας Ηπείρου

Η Ήπειρος, μια από τις πλέον περιφερειακές και απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας, καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της καλύπτοντας το 7% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας (με 74,2% ορεινές περιοχές). Διαθέτει το 3,07% του συνολικού πληθυσμού της και το 2,83% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ παράγει το 2,5% του συνολικού ΑΕΠ.

Η γεωγραφική και γεωπολιτική της θέση, το ανάγλυφο του εδάφους, καθώς και το ισχύον σύστημα προσβάσεων, της προσδίδει το χαρακτήρα απομόνωσης και μειονεκτικότητας. Τα μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών που βρίσκονται σε εξέλιξη ή έχουν δρομολογηθεί, δημιουργούν νέο αναπτυξιακό περιβάλλον που η Ήπειρος καλείται να αξιοποιήσει και να μεταβάλλει το μειονέκτημα της γεωγραφικής της θέσης σε στρατηγικό πλεονέκτημα ανάπτυξης.

Διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα όσον αφορά το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, απaráμιλλο φυσικό κάλος, πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο. Παρουσιάζει μεγάλη εξειδίκευση και δυνατότητες στον τομέα της κτηνοτροφίας, μεγάλες δυνατότητες για ανάπτυξη βιολογικής καλλιέργειας και παραγωγή επώνυμων γεωργικών προϊόντων καθώς και δυνατότητες ανάδειξης ποιοτικού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η Ήπειρος, μια Περιφέρεια της ΕΕ στα εξωτερικά σύνορά της, ανήκει στις περιοχές της Κεντρικής Μεσογείου, της πλέον περιφερειακής περιοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχοντας μεγάλη απόσταση από τις κεντρικές περιοχές της ΕΕ καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο λόγω της κομβικής θέσης της (πύλη της Ελλάδος προς την ΕΕ και την Βαλκανική). Αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση που αντανάκλα τα τοπικά προβλήματα και πλεονεκτήματα του ευρύτερου Μεσογειακού και Βαλκανικού χώρου.

Σύμφωνα με την 3^η Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, οι βασικοί περιφερειακοί δείκτες για την Ήπειρο σε σχέση με την Ελλάδα, την Ευρώπη των 15 και την Ευρώπη των 25 δείχνουν ότι η θέση της Ηπείρου στον ευρωπαϊκό χώρο παραμένει αδύναμη, παρά το γεγονός ότι από το 1994 παρατηρήθηκε βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας καθώς και ότι κατά τις προηγούμενες περιόδους πραγματοποιήθηκαν αισθητά βήματα ανάπτυξης.

Βασικός επομένως στόχος είναι η σημαντική επιτάχυνση της αναπτυξιακής της πορείας, γεγονός το οποίο μπορεί να επιτευχθεί, δεδομένου ότι η Ήπειρος εντάσσεται κυρίως στον στόχο «σύγκλιση» αλλά και στον στόχο «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

Βασικοί περιφερειακοί δείκτες			ΗΠΕΙΡΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 15	ΕΕ 25
Πληθυσμός	1000 κάτοικοι 2001		336	10.938	379.604	454.349
	Πληθυσμιακή πυκνότητα 2001(κατ/χλμ2)		36,5	83,1	117,0	114,2
Οικονομία	Αύξηση ΑΕΠ(μέση ετήσια % μεταβολή)1995-2001		5,0	3,5	2,5	2,6
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ΜΑΔ)	2001, ΕΕ15=100	54,0	67,1	100,0	91,1
		Μέσος όρος 1999-2000-2001 ΕΕ15=100	50,6	66,3	100,0	91,0
		2001, ΕΕ25=100	59,3	73,7	109,7	100,0
	Απασχόληση κατά τομέα (% του συνόλου), 2002	Γεωργία	25,8	16,1	4,0	5,4
		Βιομηχανία	21,1	22,5	28,2	28,8
		Υπηρεσίες	53,1	61,5	67,7	65,8
Αγορά εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64 ως % πληθ. ηλικίας 15-64), 2002	Σύνολο	56,1	56,7	64,2	62,8
		Γυναίκες	41,0	42,5	55,6	54,6
		Άνδρες	71,9	71,4	72,9	71,1
	Ποσοστό ανεργίας %	Σύνολο, 1992	7,4	7,8	8,9	
		Σύνολο, 2002	10,6	10,0	7,8	9,0
		Μακροχρόνια άνεργοι (% συνόλου ανέργων)	54,4	51,2	40,2	44,3
		Γυναίκες, 2002	16,9	15,2	8,8	10,0
		Νέοι, 2002	36,4	26,5	15,2	18,1
Ηλικιακή δομή	% του πληθυσμού ηλικίας: (2000)	<15	13,2	15,2	16,8	17,1
		15-64	67,2	67,6	66,9	67,2
		65+	19,6	17,3	16,3	15,7
Εκπαίδευση	Επίπεδο εκπαίδευσης ατόμων ηλικίας 25-64 (% συνόλου), 2002	χαμηλό	58,8	47,3	35,4	32,6
		μεσαίο	26,2	35,1	42,9	46,7
		υψηλό	15,0	17,6	21,8	20,6

Οι τομείς παραγωγής :

Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας παράγει το 17% του Περιφερειακού Α.Ε.Π. (1994) και παρά την σημαντική μείωση του εξακολουθεί να αποτελεί βασικό συντελεστή απασχόλησης και

¹ <http://hellaskps.gr>

εισοδημάτων και να έχει στρατηγική σημασία για την οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Η αγροτική οικονομία της Περιφέρειας εξειδικεύεται στην κτηνοτροφία όπου η αιγοπροβατοτροφία και η πτηνοτροφία έχουν δεσπόζουσα θέση στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής και αποτελούν την βάση σημαντικής μερίδας του δευτερογενούς τομέα (κλάδος τροφίμων). Επίσης άλλες σημαντικές δραστηριότητες είναι τα εσπεριδοειδή και τα κτηνοτροφικά φυτά.

Οι ανάγκες της κτηνοτροφίας είναι η περαιτέρω καθετοποίηση της παραγωγής, η διεύρυνση του μεριδίου της αγοράς εκτός Περιφέρειας και εκτός Ελλάδας με βάση την υψηλή ποιότητα που χαρακτηρίζει τα κτηνοτροφικά προϊόντα της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά την γεωργία οι δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης άπτονται της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και της προσέγγισης περισσότερων αγορών εκτός Περιφέρειας και εκτός Ελλάδας, καθώς και της ανάπτυξης νέων προϊόντων ποιότητας (περιλαμβανομένων και των βιολογικών προϊόντων).

Δευτερογενής Τομέας

Στον τομέα της μεταποίησης όπου παράγεται το 23% του περιφερειακού ΑΕΠ, οι κλάδοι με την μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτοί των τροφίμων και των ποτών. Η πλειοψηφία των μονάδων του δευτερογενή τομέα είναι μικρές και απευθύνονται κατά κύριο λόγο στις τοπικές αγορές της Περιφέρειας. Ειδικότερα υπάρχουν μόνο 40 βιομηχανικά καταστήματα με απασχόληση άνω των 20 ατόμων (1991). Η προστιθέμενη αξία του τομέα είναι χαμηλότερη (89%) του εθνικού μέσου όρου.

Για τον δευτερογενή τομέα υπάρχουν δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της αύξησης του μεριδίου της εγχώριας αγοράς εκτός της Περιφέρειας, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων, για τις οποίες η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας και τα μεγάλα έργα των μεταφορικών υποδομών θα αποτελέσουν συγκριτικό πλεονέκτημα εγκατάστασης. Πρέπει να σημειωθεί ότι η άρση της απομόνωσης δεν αποτελεί μόνο ευκαιρία για τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας να εξάγουν προϊόντα με μικρότερο μεταφορικό κόστος, αλλά απειλή προσέγγισης της αγοράς της Περιφέρειας από επιχειρήσεις Περιφερειών της χώρας ή του εξωτερικού.

Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό του περιφερειακού ΑΕΠ (60%) παρουσιάζοντας συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια.

Σε ότι αφορά τις θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές η Ήπειρος βρίσκεται σε στρατηγική θέση ως προς την Δυτική Ευρώπη, η οποία θα αξιοποιηθεί με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας και θα αποκτήσει ρόλο πύλης της Ελλάδος προς την Δυτική Ευρώπη. Στην Περιφέρεια υπάρχει ένας αερολιμένας στο νομό Ιωαννίνων. Το 1994 διακινήθηκαν 40.000 επιβάτες ενώ υπολογίστηκε ότι εκφορτώθηκαν 47.000 τόνοι εμπορευμάτων.

Δραστική παρέμβαση για την άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας από την υπόλοιπη Ελλάδα αποτελεί το έργο της Εγνατίας Οδού. Το έργο κατασκευάζεται σε συνδυασμό με το έργο του Δυτικού Άξονα και την σύνδεση Ρίο – Αντίριο, των οποίων έχει δρομολογηθεί η κατασκευή καθώς και με την ζεύξη του Ακτίου – Πρεβέζης, η οποία βρίσκεται στο στάδιο ολοκλήρωσης. Αναμένεται να έχει καθοριστικής σημασίας επίδραση στην ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Η περιφέρεια έχει τις βασικές προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη υπηρεσιών Ε & Τ και την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προς τις τοπικές ΜΜΕ. Συγκεκριμένα το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και η ερευνητική δραστηριότητα που ασκεί μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης στον τομέα Ε&Τ. Όσον αφορά το σύνολο των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων η Περιφέρεια διαθέτει περίπου το 4,4 % του συνόλου των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της χώρας (1993), κατατάσσοντάς την στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών.

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού σε κύριες εστίες ανάπτυξης.

Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν έχει αξιοποιηθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα. Η Περιφέρεια απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, δεν διαθέτει καταλύματα υψηλής ποιότητας σε επαρκή αριθμό και η μέση διάρκεια διαμονής είναι πολύ χαμηλή.

5.2 Κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για Οικονομική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Σύγκλιση μέσω του Νέου Αναπτυξιακού Νόμου 3299/04

Η πραγματοποίηση επενδύσεων είτε από ξένους είτε από Έλληνες απαιτεί ένα πλέγμα μέτρων και επιδράσεων ώστε το περιβάλλον να γίνει περισσότερο φιλικό για τους επενδυτές σε μια χώρα όπως η δική μας.

Χρειάζεται φιλικό περιβάλλον για την ίδρυση μιας επιχείρησης, επίσης απαιτείται ευνοϊκό περιβάλλον για τη λειτουργία της και χρειάζονται μέτρα για να ανθήσουν η επιχειρηματικότητα και η ανταγωνιστικότητα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε σε καμία περίπτωση το ανθρώπινο δυναμικό τόσο όσον αφορά την ποιότητα εξειδίκευσης όσο και σε σχέση με τη συναίνεση και τη συνεννόηση ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους που είναι δύο διαφορετικά πράγματα.

Στην Ελλάδα λόγω της ΟΝΕ και του ευρώ έχουμε σταθερό πλαίσιο οικονομικής λειτουργίας χωρίς συναλλαγματικές διακυμάνσεις, και αυτό είναι σίγουρα ένα σημαντικό πλεονέκτημα όμως δεν αρκεί για επενδύσεις, αφού το διεθνές κεφάλαιο έχει σημαντικές επιλογές και μάλιστα σε πολλές χώρες. Δεν αρκεί μόνο να είμαστε ελκυστικοί για επενδύσεις, πρέπει να είμαστε πιο ελκυστικοί από άλλους που είναι ανταγωνιστές μας.

Στο Υπουργείο Ανάπτυξης, σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις του υπουργού κ. Δ. Σιούφα εργάζονται σε 12 μέτωπα πολιτικής για τα οποία η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί με στόχο τη δραστική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Τα 12 μέτωπα είναι :

- 1) Το νέο θεσμικό πλαίσιο αδειοδότησης των επιχειρήσεων.
- 2) Ο νέος αναπτυξιακός νόμος και το νέο φορολογικό σύστημα.
- 3) Η διευκόλυνση και η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας του Έλληνα.
- 4) Το 2005 κηρύσσεται ως έτος ανταγωνιστικότητας με στόχο την κατά το δυνατόν μεγαλύτερη διάχυση της αντίληψης για την ανταγωνιστικότητα.

- 5) Η θεσμοθέτηση και η ενίσχυση του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης.
- 6) Η διεύρυνση των ορίων και η επιτάχυνση υλοποίησης του ΕΠΑΝ με νέες ενισχύσεις για τις εμπορικές επιχειρήσεις , με ποιοτικά κριτήρια και έμφαση στις μικρομεσαίες.
- 7) Ο έλεγχος των νόμων για την επίδρασή τους στην ανταγωνιστικότητα.
- 8) Η ενίσχυση και η δικτύωση των δομών υποστήριξης των επιχειρήσεων.
- 9) Η ίδρυση Ακαδημίας Επιχειρηματικότητας .
- 10) Η τροποποίηση του νόμου περί ΒΕΠΕ.
- 11) Η ενίσχυση των επενδύσεων για την έρευνα.

Το μήνυμα που δίνεται μέσα από την προσπάθεια είναι οι σημαντικές δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας και τα μεταολυμπιακά οφέλη, τα οποία θα διαρκέσουν από έξι έως οκτώ έτη όπως έδειξε η εμπειρία της Βαρκελώνης και της Σεούλ.²

Η ενίσχυση του επενδυτικού κλίματος αποτελεί το βασικό στόχο του αναπτυξιακού νομοσχεδίου, με σκοπό την ενδυνάμωση της ισόρροπης ανάπτυξης, την αύξηση της απασχόλησης, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση της τεχνολογικής αλλαγής και της καινοτομίας, την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας και την επίτευξη της περιφερειακής σύγκλισης παρέχονται δε επενδυτικά σχέδια τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

1. Στα υπαγόμενα στις διατάξεις του παρόντος Νόμου επενδυτικά σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων :
 - α) Επιχορήγηση που συνίσταται στην δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυμένης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.
 - β) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλομένων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.
 - γ) Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της ενισχυμένης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.
 - δ) Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, για μια διετία, τμήματος

² Γ. Π. ΖΑΝΙΑΣ πρώην γενικός γραμματέας του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών,
<http://www.tovima.dolnet.gr>

του μισθολογικού κόστους των δημιουργούμενων, εντός της πρώτης τριετίας από την ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου, θέσεων απασχόλησης.

2. Τα ανωτέρω είδη ενισχύσεων παρέχονται εναλλακτικά ω εξής :

- α) επιχορήγηση ή κι επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- β) φορολογική απαλλαγή,
- γ) επιδότηση κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης.

3. Στα ειδικά καθεστώτα που προβλέπονται στο άρθρο 9 μπορεί να γίνει συνδυασμός περισσότερων ενισχύσεων.

Ως επενδυτικά σχέδια στα πλαίσια του παρόντος Νόμου θεωρούνται οι επενδύσεις, τα επιχειρηματικά σχέδια και τα προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, η επικράτεια κατανέμετε σε τέσσερις περιοχές η περιφέρεια Ηπείρου που είναι και η περιοχή που εξετάζεται στην παρούσα ανάλυση ανήκει στην υποπεριοχή Δ₂.³

Στο καθεστώς των ενισχύσεων του Νόμου αυτού υπάγονται επενδυτικά σχέδια όπως αυτά προσδιορίζονται για κάθε τομέα της οικονομίας τόσο τον πρωτογενή, τον δευτερογενή όσον και τον τριτογενή τομέα. Όπως διαπιστώθηκε από το προηγούμενο κεφάλαιο οι ηγετικοί κλάδοι της περιφέρειας Ηπείρου για τους οποίους τόσο ο δείκτης κάθετων διασυνδέσεων όσο και ο δείκτης οριζόντιων διασυνδέσεων είναι μεγαλύτεροι από τη μονάδα είναι οι ακόλουθοι : (1) γεωργία – κτηνοτροφία – δάση, (4) βιομηχανία τροφίμων , ποτών και καπνού, (5) παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών ινών, (6) βιομηχανία ξύλου, (10) παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών, (12) κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, (13) κατασκευή μηχανολογικού και λοιπών ειδών εξοπλισμού, (20) χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, (25) άλλες κοινωνικές και προσωπικές δραστηριότητες. Αν λοιπόν αυτοί οι κλάδοι εκμεταλλευτούν τις ενισχύσεις που παρέχονται από τον Αναπτυξιακό Νόμο θα μπορέσουν να βελτιώσουν ακόμη περισσότερο τη θέση τους και άρα την γενικότερη οικονομική πορεία της περιφέρειας.

Τα επενδυτικά σχέδια κατανέμονται σε 5 κατηγορίες και ανάλογα με το σε ποια κατηγορία ανήκουν οι ενισχύσεις που προβλέπονται είναι : για επιχορήγηση ή και η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης για την περιοχή Δ₂ κυμαίνεται από 35% έως και 40% στα ποσοστά αυτά εκτός ορισμένων λίγων επενδύσεων περιοχών όπου εξαντλείτε το όριο του Χάρτη ενισχύσεων και εκτός των επενδύσεων που ανήκουν στην κατηγορία 5, προστίθεται επιπλέον ποσοστό 5 % εφόσον συντρέχει ένας ή και περισσότεροι από τους λόγους: 1) πρόκειται για εγκατάσταση επιχειρήσεων εντός Βιομηχανικών Επιχειρηματικών Περιοχών (Β.Ε.ΠΕ), 2) ίδρυση ξενοδοχειακής μονάδας κατηγορίας 4 ή 5 αστέρων (Α ή ΑΑ τάξης), 3) μετατροπή παραδοσιακού ή διατηρητέου σε ξενοδοχειακή μονάδα, 4) εκσυγχρονισμό ξενοδοχείου με αναβάθμισή του σε κατηγορία 4 ή 5 αστέρων, 5) εκσυγχρονισμό ξενοδοχείου χαρακτηρισμένου παραδοσιακού ή διατηρητέου, 6) εγκατάσταση των τουριστικών επιχειρήσεων σε περιοχές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.), 7) ο φορέας είναι νεοϊδρυόμενος (θεωρείται νεοϊδρυόμενη η επιχείρηση που μέχρι το χρόνο υποβολής υπαγωγής της δεν έχει παρέλθει έτος από την σύστασή της ή την έναρξη επιτηδεύματος, εταιρείες που προήλθαν από μετατροπή άλλης εταιρείας ή ατομικής επιχείρησης ή από συγχώνευση εταιρειών ή και ατομικών και εκείνες

³ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας τεύχος πρώτο, «Κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για τη οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή σύγκλιση», Νόμος υπ' αριθμόν 3299, αρ. φύλλου 261, 23/12/2004.

που απορρόφησαν άλλη εταιρεία ή ατομική επιχείρηση ή κλάδο άλλης, καθώς και εκείνες που απορροφήθηκαν από άλλη εταιρεία, δεν νοούνται ως νεοϊδρυόμενοι φορείς) για τη φορολογική απαλλαγή είναι 100% και η επιχορήγηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης κατά ποσοστό 35 % έως και 45%.

Στις ενισχύσεις του παρόντος Νόμου υπάγονται επενδυτικά σχέδια τα οποία υπερβαίνουν ύψος κατά περίπτωση ως κατωτέρω :

- Για μεγάλες επιχειρήσεις, 500.000 €
- Για μεσαίες επιχειρήσεις , 250.000 €
- Για μικρές επιχειρήσεις, 150.000 €
- Για πολύ μικρές επιχειρήσεις , 100.000 €.⁴

5.3 Κίνητρα Επιχειρήσεων για ανάπτυξη μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης ήταν αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας, που προωθήθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής της Κοινότητας. Η επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής είναι αδύνατη όταν υπάρχουν έντονες περιφερειακές ανισότητες. Στην κατεύθυνση της μείωσης των ανισοτήτων και της προώθησης της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών συμβάλλουν τα ΚΠΣ μέσω της πολυταμειακής (παρεμβάίνουν όλα τα Διαρθρωτικά Ταμεία), πολυτομεακής (αναφέρονται σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων) και πολυπεριφερειακής (περιλαμβάνονται οι περιφέρειες της χώρας) προσέγγισης του προγραμματισμού.⁵

Τα ΚΠΣ αποτελούν ένα σύνολο παρεμβάσεων που εξυπηρετούν συγκεκριμένους στόχους και έχουν προβλέψιμες επιπτώσεις, με προσδιορισμένο κόστος και πηγές κάλυψής του, καθώς και χρονικά όρια εφαρμογής. Το σύνολο αυτό έχει τη μορφή δεσμευτικής προγραμματικής συμφωνίας και είναι το αποτέλεσμα της σύζευξης της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας και εκείνης του κράτους - μέλους, που πραγματώνεται με τη διαδικασία των αρχών της συγκέντρωσης, της εταιρικής σχέσης, του προγραμματισμού και της προσθετικότητας.⁶

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί αναμένεται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, να οδηγήσουν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των

⁴[http:// www. anhma.gr/programs/anaptyksiakos/index.htm](http://www.anhma.gr/programs/anaptyksiakos/index.htm)

⁵ Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος , Μαν. Σ. Χριστοφάκης, «Περιφερειακός Προγραμματισμός», εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2002, σελ 51-52.

⁶ Νικ. Ι. Κονσόλας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997, σελ 295.

βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας. Η στήριξη που παρέχει στην Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιείται μέσω α) του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης β) των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και γ) του Ταμείου Συνοχής

Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονται σε 51,14 δις ευρώ. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 39,56 δις ευρώ και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχεται σε 11,58 δις ευρώ.

(σε δισεκατομμύρια ευρώ)

	ΚΠΣ 2000 - 2006	Ταμείο Συνοχής (*)	ΣΥΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμετοχή	22,71	3,32	26,03
Εθνική Συμμετοχή	11,56	1,97	13,53
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	34,27	5,29	39,56
Ενδεικτική Ιδιωτική Συμμετοχή	10,48	1,10	11,58
ΣΥΝΟΛΟ	44,75	6,39	51,14

(*) τα στοιχεία που αναφέρονται στο Ταμείο Συνοχής αφορούν τμές 2004 και είναι πιθανόν να αναθεωρηθούν
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών

Παράλληλα σημαντικοί πόροι αντλούνται μέσω των 4 Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, η συνολική δημόσια δαπάνη των οποίων ανέρχεται σε 1,28 δις ευρώ (εκ των οποίων η κοινοτική συμμετοχή είναι 918 εκατ. ευρώ) για την περίοδο 2000-2006.

Για την επίτευξη των στόχων του, το Γ'ΚΠΣ υλοποιεί 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων:

- τα 11 είναι Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές
- τα 13 είναι Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας και στα οποία έχει κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006
- και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τεχνική βοήθεια που στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγχρηματοδοτούν, εκτός από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Οι τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για το χρονικό διάστημα 2000 - 2006 είναι : EQUAL (ισότητα στην αγορά εργασίας), LEADER+ (αγροτική ανάπτυξη), URBAN II (αστική ανάπτυξη) και INTERREG III (διασυνοριακή, διακρατική, διαπεριφερειακή συνεργασία).

Το Ταμείο Συνοχής παρέχει συγχρηματοδότηση σε έργα ή ομάδες έργων ή στάδια έργων τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων τόσο στον Τομέα

"Περιβάλλοντος" όσο και στον Τομέα "Μεταφορές". Ειδικότερα, για τον Τομέα "Περιβάλλον" η χρηματοδοτική στήριξη παρέχεται σε τομείς παρέμβασης όπως ύδρευση με πόσιμο νερό, αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων, διαχείριση στερεών αποβλήτων, πιθανές παρεμβάσεις για αντιπλημμυρική προστασία, προστασία δασικών συστημάτων, περιβαλλοντική αναβάθμιση και φυσική κληρονομιά. Όσον αφορά τον Τομέα "Μεταφορές", το Τ.Σ. παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε έργα υποδομής κοινού ενδιαφέροντος για την Ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (π.χ. οδικοί άξονες, σιδηροδρομικά έργα, λιμενικά έργα, κλπ

Η επιτυχία των προγραμμάτων της περιόδου 2000-2006 είναι ουσιαστική, προκειμένου να παγιωθούν στην Ελλάδα τα μέσα μιας αειφόρου ανάπτυξης για όλους. Η ορθή χρηματοδοτική διαχείριση των διατιθέμενων πόρων και η μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων από την υλοποίηση των διαρθρωτικών παρεμβάσεων στη χώρα, αποτελεί θέμα πρώτης προτεραιότητας. Με άξονα την προτεραιότητα αυτή, οι ελληνικές αρχές εφαρμόζουν συστηματικά αυστηρές διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου.

Οι διαδικασίες αυτές εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κανονισμών και θεσμών με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του συνολικού συστήματος διοίκησης των Προγραμμάτων και παραγωγής των έργων.

Τα Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αφορούν όλο τον Ελληνικό πληθυσμό. Οι δικαιούχοι και οι ωφελούμενοι είναι οι άνεργοι, οι νέοι, οι γυναίκες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, τα άτομα κοινωνικά ευπαθών ομάδων, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι επιχειρήσεις τους, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι οργανισμοί, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.λπ., σε όλους τους τομείς της παραγωγικής και της κοινωνικής δραστηριότητας (Αγροτική ανάπτυξη, Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Τουρισμός, Τεχνολογική Έρευνα και Καινοτομία, Κοινωνία της Πληροφορίας, Ενέργεια, Περιβάλλον, Κοινωνικές υποδομές και δημόσια Υγεία, Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες, αστική ανάπτυξη, ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών).⁷

⁷ <http://hellaskps.gr>

5.3.1 Παρουσίαση των βασικότερων Προγραμμάτων Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Ηπείρου.

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ηπείρου 2000 - 2006 είναι ένα από τα 24 Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000 - 2006) για την Ελλάδα και συγχρηματοδοτείται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξη (Ε.Τ.Π.Α)
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ)
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε)

Αρμοδιότητα της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης (Ε.Υ.Δ) του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Ηπείρου 2000 – 2006 είναι να ακολουθεί και να εφαρμόζει το Ν.2860/00, έτσι ώστε να εξασφαλίζονται η επάρκεια, η ορθολογικότητα και η διαφάνεια στην εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Τα έργα επιλέγονται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης με βάση τα κριτήρια τα οποία εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Παρακολούθησης (Επ.Πα).⁸

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί αναμένεται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, να οδηγήσουν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας.

Κάθε ελληνική περιφέρεια αποτελεί αντικείμενο ενός περιφερειακού αναπτυξιακού προγράμματος το οποίο αξιοποιεί όλα τα τοπικά πλεονεκτήματα. Ακριβώς αυτά τα πλεονεκτήματα και σε συνδυασμό με τους πόρους από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης πρέπει να εκμεταλλευτεί και η περιφέρεια Ηπείρου προκειμένου να βελτιώσει την οικονομική της θέση έναντι των άλλων περιφερειών δίνοντας προτεραιότητα στους ηγετικούς κλάδους της.

Κοινό σημείο όλων των περιφερειών είναι η ενίσχυση της δυνατότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ένα πλήρες φάσμα δράσεων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν όχι μόνο έργα υποδομής αλλά και την στήριξη της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της έρευνας και ανάπτυξης και της καινοτομίας, των ανθρώπινων πόρων και της δημιουργίας τοπικών θέσεων εργασίας ή και ακόμα της διαχείρισης του περιβάλλοντος. Οι δράσεις προς όφελος των απομονωμένων, νησιωτικών ή ορεινών περιοχών θα συμβάλουν στη μείωση των εσωτερικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών.

⁸[http:// www.peproe.gr](http://www.peproe.gr)

Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος των ΠΕΠ είναι η ευρύτερη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η θέση της Περιφέρειας, αλλά και ο πολιτιστικός και φυσικός πλούτος της για έξοδο από την απομόνωση.

Οι στόχοι κατά τομέα παραγωγής διαμορφώνονται ως εξής:

- **Πρωτογενής τομέας**

- 1) Διαφοροποίηση της παραγωγής προς τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης κ.ά.
- 2) Βελτίωση και πιστοποίηση της ποιότητας, τυποποίηση και εκσυγχρονισμός των δομών εμπορίας και μεταποίησης.
- 3) Προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
- 4) Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα.

- **Μεταποίηση και ΜΜΕ**

- 1) Προσέλκυση επενδύσεων για νέες μονάδες με στόχο την αξιοποίηση των νέων μεταφορικών συνδέσεων που σε μεγάλο βαθμό αίρουν την απομόνωση της περιφέρειας.
- 2) Αναπλήρωση απωλειών από την εγκατάσταση επιχειρήσεων στην Αλβανία λόγω του χαμηλού εργατικού κόστους.
- 3) Στήριξη των ΜΜΕ για την ανάπτυξη εξαγωγικού προσανατολισμού, την καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής και την κατοχύρωση της θέσης τους στην ανερχόμενη αγορά.

- **Τριτογενής τομέας**

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι εμπορευματικές και μεταφορικές υπηρεσίες, η υγεία και εκπαίδευση, το εμπόριο και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες αναμένεται να αποτελέσουν τις κύριες προωθητικές δραστηριότητες του τομέα. Στους κλάδους αυτούς θα επιδιωχθεί η ταχεία αύξηση της απασχόλησης, η προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και η παροχή των αναγκαίων υποστηρικτικών υποδομών.

Στρατηγική επίτευξης των στόχων - Άξονες Προτεραιότητας- Μέτρα

Με βάση την αναπτυξιακή φιλοσοφία, τους βασικούς στόχους και τους ειδικούς στόχους που αναφέρθηκαν ανωτέρω, η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας εξειδικεύεται περαιτέρω σε Άξονες Προτεραιότητας και Μέτρα τα οποία συγκροτούν το ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06.

Η δομή και το περιεχόμενο των Αξόνων Προτεραιότητας στηρίζεται στην λογική των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και την αξιοποίηση της καινοτομίας, κυρίαρχο στοιχείο της οποίας είναι η έννοια της χωρικής ανάπτυξης συγκεκριμένων περιοχών-στόχων.

Με βάση τα ανωτέρω, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) της Περιφέρειας Ηπείρου συγκροτείται από πέντε Άξονες Προτεραιότητας, ως εξής :

- Άξονας 1: Ανάδειξη της Περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της Ευρώπης για την Βόρειο Ελλάδα - Αναπτυξιακή αξιοποίηση του πλεονεκτήματος των μεγάλων έργων μεταφορών .
- Άξονας 2: Ενίσχυση των αστικών υποδομών και Υπηρεσιών.
- Άξονας 3: Ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας-Προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
- Άξονας 4: Αειφόρος ανάπτυξη της Υπαίθρου
- Άξονας 5: Υποστήριξη και Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.
- Άξονας 6: Τεχνική Βοήθεια⁹

Παρακάτω παρουσιάζονται τα βασικότερα περιφερειακά προγράμματα για την περιφέρεια Ηπείρου που αφορούν τους κλάδους εκείνους που είναι ηγετικοί έναντι των υπολοίπων και άρα πρέπει να τύχουν προτεραιότητας στην εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών.

**Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ**

Οι στόχοι του προγράμματος αυτού είναι :

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου – Συγκράτηση του πληθυσμού.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και παραγωγική ανασυγκρότηση του πρωτογενή τομέα, με την δημιουργία των απαραίτητων υποστηρικτικών υποδομών και τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.
- Ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων.

⁹ Μιχαήλ Βικτωρία , « Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου », Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα Ιανουάριος 2006.

- Ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση του δασικού πλούτου.
- Ανάδειξη και προώθηση των γεωργικών προϊόντων ποιότητας – Τόνωση της εξαγωγικής δραστηριότητας.
- Ορθολογική διαχείριση βοσκοτόπων.
- Ανάπτυξη της αλιείας – Δημιουργία των απαραίτητων υποστηρικτικών υποδομών.
- Αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της υπαίθρου, με έργα μεταφορών, ύδρευσης, ανάπλασης και χωροταξικού σχεδιασμού.
- Αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών της υπαίθρου στους τομείς της Εκπαίδευσης και της Υγείας – Πρόνοιας.
- Ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος, με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών απασχόλησης.
- Αναβάθμιση των προσόντων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Μέσω του άξονα αυτού υλοποιείται η νέα στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη, που χαρακτηρίζεται από τον συνδυασμό τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων και από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με στόχο την συνολική και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, γενικότερα την ανασυγκρότηση της υπαίθρου, στόχος ο οποίος συνδέεται με την άμεση προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της χώρας για την διατήρηση της βιωσιμότητας της υπαίθρου.

Η πολιτική αυτή υλοποιείται μέσα από την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, περιοχές-ζώνες του αγροτικού χώρου (άρθρο 3 της Οδηγίας 75/268/ΕΟΚ περί της ορεινής γεωργίας και της γεωργίας σε ορισμένες μειονεκτικές περιοχές), που χαρακτηρίζονται έντονα από το στοιχείο της απομόνωσης και της μειονεκτικότητας αλλά και του αναξιοποίητου δυναμισμού. Στοχεύει δε στην παραγωγική ανασυγκρότηση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, την υποστήριξη της ανάπτυξης εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, την ενίσχυση της απασχόλησης και του βιοτικού επιπέδου, την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Στο πλαίσιο των Μέτρων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Ηπείρου οι πόροι που θα διατεθούν για τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης περιοχών της υπαίθρου ανέρχονται σε δημόσια δαπάνη συνολικού ύψους 45.619 χιλ. €. Από τους πόρους αυτούς, οι μεν πόροι των Μέτρων 4.1 έως 4.7 θα διατεθούν για τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης των περιοχών ευθύνης της Περιφέρειας Ηπείρου, οι δε πόροι του Μέτρου 4.8 και 4.9 θα διατεθούν για τις παρεμβάσεις των περιοχών ευθύνης και της Περιφέρειας και του Υπουργείου Γεωργίας.

Οι συγκεκριμένες δράσεις μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν οι στόχοι του προγράμματος έχουν ομαδοποιηθεί σε :

<u>Μέτρο 4.1</u>	Διαχείριση υδατικών πόρων - έγγειες βελτιώσεις.
<u>Μέτρο 4.2</u>	Ανάπτυξη της δασοπονίας και αειφόρος ανάπτυξη των δασικών οικοσυστημάτων.
<u>Μέτρο 4.3</u>	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις - προβολή τοπικών προϊόντων.
<u>Μέτρο 4.4</u>	Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου και τις συνθήκες εκτροφής ζώων.
<u>Μέτρο 4.5</u>	Παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής γης – αναδιασμοί - έγγειες βελτιώσεις - γεωργική υποδομή.
<u>Μέτρο 4.6</u>	Ανακαίνιση και ανάπτυξη των οικισμών, προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς.
<u>Μέτρο 4.7</u>	Στήριξη της επιχειρηματικότητας στις ορεινές περιοχές, καινοτομικές δράσεις.
<u>Μέτρο 4.8</u>	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης περιοχών στην ύπαιθρο με συγκροτημένες και συνεκτικές δράσεις.
<u>Μέτρο 4.9</u>	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας ΕΚΤ σε τοπικές ζώνες του αγροτικού χώρου.

Το πρόγραμμα αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη και περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων, τα περισσότερα των οποίων βασίζονται στο άρθρο 33 του Καν. ΕΚ 1257/99 τα οποία εφαρμόζονται σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας.¹⁰

**Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΤΟΜΕΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
Ε.Π. ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ 2000-2006**

Οι Στρατηγικοί και Αναπτυξιακοί Στόχοι για την προγραμματική περίοδο 2000 - 2006, όπως αναλύονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαιθρου 2000- 2006" είναι τρεις:

¹⁰ <http://www.anethesp.gr>

- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού.
- Η βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία.
- Η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 - 2006" είναι ένα μονοταμειακό πρόγραμμα που αφορά το σύνολο της Χώρας. Το συνολικό κόστος του για το διάστημα 2000 - 2006 είναι 3.010.155.271 ΕΥΡΩ (περισσότερα από 1 τρις δραχμές) ενώ η Κοινοτική Συμμετοχή (από το ΕΓΤΠΕ-Π) είναι 1.233.418.499 ΕΥΡΩ (περισσότερα από 410 δις δραχμές). Οι συγκεκριμένες δράσεις μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν οι στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος έχουν ομαδοποιηθεί σε επτά (7) Άξονες Προτεραιότητας .

1. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης.
2. Παρεμβάσεις στο επίπεδο μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας του πρωτογενούς γεωργικού και δασικού προϊόντος.
3. Βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού.
4. Βελτίωση των υποστηρικτικών μηχανισμών και ενημέρωσης του αγροτικού πληθυσμού με αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.
5. Παρεμβάσεις στο γεωργικό προϊόν.
6. Ανάπτυξη και προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος.
7. Προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου.

Ο Άξονας 7 αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη και περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων, τα περισσότερα των οποίων βασίζονται στο Άρθρο 33 του Καν. ΕΚ 1257/99 τα οποία εφαρμόζονται σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας.

Στόχοι του Άξονα :

Προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων περιοχών, καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις και προώθηση της μείωσης των ανισοτήτων στις ευκαιρίες και τις αμοιβές μεταξύ φύλων και ομάδων του πληθυσμού. Συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας. Επανένταξη των ορεινών

περιοχών και του νησιωτικού χώρου στο εθνικό παραγωγικό σύστημα έτσι, ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους.

Τους στόχους του άξονα 7 εξυπηρετούν 14 μέτρα των οποίων το συνολικό κόστος 7 ανέρχεται σε € 581.971.621. Αναλυτικότερα:¹¹

Μέτρο	Τίτλος Μέτρου	Συνολικό Κόστος (ΕΥΡΩ)
7.1	Έγχειρες βελτιώσεις	12.012.415
7.2	Δημιουργία Υπηρεσιών Διαχείρισης Εκμεταλλεύσεων	886.639
7.3	Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων Ποιότητας	16.583.062
7.4	Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	27.224.357
7.5	Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών - Προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς	55.013.154
7.6	Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων	60.577.594
7.7	Διαχείριση των υδατικών πόρων της γεωργίας	18.773.278
7.8	Ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας	13.141.295
7.9	Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	125.155.187
7.10	Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη Γεωργία, τη Δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων	23.466.598
7.11	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	106.059.710
7.12	Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	62.948.714
7.13	Επενδύσεις για τη βελτίωση και τον	8.196.423

¹¹ <http://www.anethesp.gr>

	εξορθολογισμό υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων	
7.14	Παροχή βασικών υπηρεσιών για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό	44.933.195
	Σύνολο Άξονα	7 581.971.621

Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) αποτελούν μια καινοτόμο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας. Βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο και ενισχύουν ιδιωτικές επενδύσεις και δημόσιες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Τα ΟΠΑΑΧ περιλαμβάνουν και χρηματοδοτούν υποδομές για τον αγροτικό τομέα, παρεμβάσεις αναβάθμισης των οικισμών και του φυσικού περιβάλλοντος, δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των δεξιοτήτων τους, καθώς και ενισχύσεις σε ιδιώτες (Γεωργούς και μη) για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα, αλλά και εκτός αυτού και επιπλέον υποστηρικτικές δράσεις για την ανάδειξη των περιοχών παρέμβασης.

Πηγές χρηματοδότησης των ΟΠΑΑΧ

Τα ΟΠΑΑΧ συγχρηματοδοτούνται από Εθνικούς πόρους και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π), Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Αναλυτικότερα οι κύριοι στόχοι των ΟΠΑΑΧ είναι :

- Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων
- Στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών
- Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών.
- Διατήρηση του περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής για όλο τον αγροτικό πληθυσμό
- Διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Αναδιάρθρωση της τοπικής αγροτικής οικονομίας, οικονομική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών¹²

¹²[http:// www.opaax.anethesp.gr](http://www.opaax.anethesp.gr)

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΠ LEADER
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Ενίσχυση δημιουργίας ή βελτίωσης μικρών επιχειρήσεων αξιοποίησης των τοπικών φυσικών πόρων (που λαμβάνονται μέσω άντλησης ή εξόρυξης κατευθείαν από τις πηγές τους φυσικών τοπικών πόρων, όπως νερό, άργιλος, μάρμαρο, πέτρα κ.λ.π.) με κατεύθυνση την παραγωγή προϊόντων τα οποία θα μπορούν να αξιοποιηθούν στον τουριστικό κλάδο.

Ύψος ενίσχυσης: 50%

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών:

- Δημιουργία νέων κτιριακών εγκαταστάσεων.
- Αγορά και εγκατάσταση του απαραίτητου ηλεκτρομηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού συμπεριλαμβανόμενων Telex, fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας, ηλεκτρονικών υπολογιστών, συστημάτων ασφάλειας εγκαταστάσεων κ.λπ.
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις λειτουργίας της συγκεκριμένης βιοτεχνικής δραστηριότητας / επιχείρησης.
- Επέκταση και βελτίωση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών, του περιβάλλοντα χώρου, ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και λοιπού εξοπλισμού.
- Δημιουργία εγκαταστάσεων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Τη βελτίωση της προσπελασιμότητας - σύνδεσης των επενδύσεων με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακοστρώσεις, μικρά τεχνικά κ.λπ.), καθώς και τα λοιπά έργα βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση). Οι δαπάνες των έργων υποδομής δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 15% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης, ενώ όταν η επένδυση περιλαμβάνει ένα έργο βασικής υποδομής μόνο το κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10%.
- Τη σύνταξη μελετών και την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης, όπως η σύνταξη της οικονομοτεχνικής μελέτης, η σύνταξη μελετών έρευνας αγοράς, η έκδοση των απαιτούμενων αδειών, όπως οικοδομική άδεια, και οι προβλεπόμενες δαπάνες αμοιβής του επιβλέποντα μηχανικού, καθώς και δαπάνες ασφάλισης μηχανολογικού

εξοπλισμού και απόκτησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Οι δαπάνες αυτές δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.

- Αγορά ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών εντός της επιχείρησης (π.χ. ανυψωτικά μηχανήματα κ.λ.π.) στην περίπτωση που η χρήση τους είναι πλήρως αιτιολογημένη από το είδος της επένδυσης.
- Δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων.
- Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη συνέχεια στην αντίστοιχη δράση της κατηγορίας 1.2.3
- Σχεδιασμό και εκτύπωση διαφημιστικών και πληροφοριακών εντύπων, αφισών, σχετικού ηλεκτρονικού υλικού (cd), καθώς και καταχωρήσεις σε μηχανές αναζήτησης.
- Εξοπλισμό αναψυχής (τηλεοράσεις, video, DVD κ.λπ) μόνο για τις περιπτώσεις που ο εξοπλισμός αυτός συνδέεται άμεσα με ενέργειες που σχετίζονται με την επισκεψιμότητα της μονάδας.
- Το κόστος δημιουργίας και ανάρτησης ενημερωτικής πινακίδας σχετικά με τη χρηματοδότηση του έργου από το πρόγραμμα.

Κατηγορίες μη επιλέξιμων δαπανών:

- Απόκτηση οικοπέδων, εδαφικών εκτάσεων και κτιριακών εγκαταστάσεων (αγορά, μίσθωση κ.λ.π.).
- Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα επένδυσης.
- Αγορά αναλώσιμων ειδών για τη λειτουργία της επένδυσης.
- Αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού.
- Αγορά εξοπλισμού αναψυχής (τηλεοράσεις, video, DVD κ.λπ), εκτός των προβλεπόμενων στην προηγούμενη ενότητα.
- Λειτουργικά έξοδα (αμοιβές προσωπικού κ. λ. π.)¹³

¹³[http:// www.info3kps.gr](http://www.info3kps.gr)

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΠ LEADER +
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Ενίσχυση της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων διατροφής ή ποτών ιδίως με αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων-συνταγών αφού βέβαια θα εξασφαλίζουν τις απαιτήσεις υγιεινής. Η ενίσχυση της παραγωγής των προϊόντων αυτών θα ενισχύσει την τοπική γαστρονομία και θα καλύψει την επιθυμία των επισκεπτών να προμηθευτούν κάποια χαρακτηριστικά προϊόντα της περιοχής.

Η ενίσχυση θα παρέχεται σε φορείς:

- των οποίων μπορεί να καταδειχθεί η φερεγγυότητα και η οικονομική βιωσιμότητα
 - που παρέχουν ασφαλείς εγγυήσεις για την εξασφάλιση της ίδιας τους συμμετοχής (ίδια κεφάλαια) που δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 20% του επιλέξιμου κόστους πραγματοποίησης της επένδυσης.
- Προτεραιότητα στην ένταξη στη δράση θα έχουν τοπικοί γυναικείοι συνεταιρισμοί.

Τι χρηματοδοτείτε :

Δαπάνες που αφορούν παραγωγή ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση.

Ύψος ενίσχυσης : 60%

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών :

- Δημιουργία νέων κτιριακών εγκαταστάσεων.
- Αγορά και εγκατάσταση του απαραίτητου ηλεκτρομηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού συμπεριλαμβανόμενων Telex, fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας, ηλεκτρονικών υπολογιστών, συστημάτων ασφάλειας εγκαταστάσεων κ.λπ.
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις λειτουργίας της συγκεκριμένης βιοτεχνικής δραστηριότητας / επιχείρησης.
- Επέκταση και βελτίωση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών, του περιβάλλοντα χώρου, ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και λοιπού εξοπλισμού.
- Δημιουργία εγκαταστάσεων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Τη βελτίωση της προσπελασιμότητας - σύνδεσης των επενδύσεων με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακοστρώσεις, μικρά τεχνικά κ.λπ.), καθώς και τα λοιπά έργα βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση). Οι δαπάνες των έργων υποδομής δεν

μπορούν να υπερβαίνουν το 15% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης, ενώ όταν η επένδυση περιλαμβάνει ένα έργο βασικής υποδομής μόνο το κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10%.

- Τη σύνταξη μελετών και την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης, όπως η σύνταξη της οικονομοτεχνικής μελέτης, η σύνταξη μελετών έρευνας αγοράς, η έκδοση των απαιτούμενων αδειών, όπως οικοδομική άδεια, και οι προβλεπόμενες δαπάνες αμοιβής του επιβλέποντα μηχανικού, καθώς και δαπάνες ασφάλισης μηχανολογικού εξοπλισμού και απόκτησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Οι δαπάνες αυτές δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- Αγορά ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών εντός της επιχείρησης (π.χ. ανυψωτικά μηχανήματα κ.λπ) στην περίπτωση που η χρήση τους είναι πλήρως αιτιολογημένη από το είδος της επένδυσης.
- Δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων.
- Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη συνέχεια στην αντίστοιχη δράση της κατηγορίας 1.2.3 Σχεδιασμό και εκτύπωση διαφημιστικών και πληροφοριακών εντύπων, αφισών, σχετικού ηλεκτρονικού υλικού (cd), καθώς και καταχωρήσεις σε μηχανές αναζήτησης.
- Εξοπλισμό αναψυχής (τηλεοράσεις, video, DVD κ.λπ) μόνο για τις περιπτώσεις που ο εξοπλισμός αυτός συνδέεται άμεσα με ενέργειες που σχετίζονται με την επισκεψιμότητα της μονάδας.
- Το κόστος δημιουργίας και ανάρτησης ενημερωτικής πινακίδας σχετικά με τη χρηματοδότηση του έργου από το πρόγραμμα.

Κατηγορίες μη επιλέξιμων δαπανών:

- Απόκτηση οικοπέδων, εδαφικών εκτάσεων και κτιριακών εγκαταστάσεων (αγορά, μίσθωση κ.λ.π.).
- Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα επένδυσης.
- Αγορά αναλώσιμων ειδών για τη λειτουργία της επένδυσης.
- Αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού.
- Αγορά εξοπλισμού αναψυχής (τηλεοράσεις, video, DVD κ.λπ), εκτός των προβλεπόμενων στην προηγούμενη ενότητα.
- Λειτουργικά έξοδα (αμοιβές προσωπικού κ.λ.π.)

Ο φόρος προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) των δαπανών της επένδυσης, όταν παρέχεται η νομοθετική δυνατότητα στην επιχείρηση για ανάκτησή του.¹⁴

¹⁴<http://www.info3kps.gr>

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΠ LEADER +
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις μεταποίησης - τυποποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής όπως τυρί, κρέας, πτηνά, μέλι κλπ.

Η ενίσχυση θα παρέχεται σε φορείς:

- των οποίων μπορεί να καταδειχθεί η φερεγγυότητα και η οικονομική βιωσιμότητα
- που παρέχουν ασφαλείς εγγυήσεις για την εξασφάλιση της ίδιας τους συμμετοχής (ίδια κεφάλαια) που δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 20% του επιλέξιμου κόστους πραγματοποίησης της επένδυσης.

Προτεραιότητα έχουν οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι αξιοποιούν την παραγωγή τους. Η ενίσχυση παρέχεται σε φορείς που πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων.

Ειδικότερα και προκειμένου τα έργα του LEADER+ να εξασφαλίζουν την σχέση τους με το θέμα συσπείρωσης πρέπει:

Τα παραγόμενα προϊόντα να συνδέονται με το κύκλωμα των επισκεπτών. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι μέρος των παραγόμενων προϊόντων καταλήγει σε επισκέπτες τις περιοχής (άμεσα ή μέσω εμπορικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή ή μέσω επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και χρησιμοποιούν τα προϊόντα αυτά για να προσφέρουν υπηρεσίες στους επισκέπτες π.χ. εστιατόρια). Για την απόδειξη αυτού θα πρέπει να προσκομιστούν εμπορικές συμφωνίες με επιχειρήσεις ή άλλα αποδεικτικά, η υλοποίηση των οποίων αποτελεί μέρος των συμβατικών υποχρεώσεων του τελικού αποδέκτη. Προκειμένου να εξασφαλισθεί ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος, στις μονάδες, που θα ενταχθούν στην δράση θα δεσμευτούν για την εξασφάλιση πιστοποίησης HACCP.

Αποκλείεται η ενίσχυση ως μη επιλέξιμων των επενδύσεων : στον τομέα των σφαγείων, επενδύσεις που αφορούν λιανικό εμπόριο, επενδύσεις που προμηθεύονται πρώτες ύλες από τρίτες χώρες, όλων αυτών που χαρακτηρίζονται ως μη επιλέξιμες στην ΚΥΑ 450/2001.

Τι χρηματοδοτείται:

- Δαπάνες που αφορούν μεταποίηση - τυποποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής
- Δαπάνες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των μικρών τυροκομικών μονάδων κυρίως μέσω της συνεργασίας μεταξύ τους, της καθιέρωσης σήματος καταλληλότητας και ποιότητας των τυροκομικών προϊόντων και τέλος της κοινής προώθησης των πωλήσεων και marketing με στόχο την διεύρυνση της αγοράς.
- Όσον αφορά το κρέας, είναι εφικτή η προώθηση της βιολογικής κτηνοτροφίας για τις αγελαίες αγελάδες . Για τον σκοπό αυτό είναι δυνατόν να ενταχθεί η δημιουργία μιας μονάδας τεμαχισμού - τυποποίησης του πιστοποιημένου κρέατος για να μπορεί να διοχετευθεί στην αγορά.
- Σε ότι αφορά στην χοιροτροφική παραγωγή, στην περιοχή Φιλιππιάδας έχει δημιουργηθεί cluster (Χοιροτροφικές επιχειρήσεις Ηπείρου ΑΕ) από μεγάλο αριθμό χοιροτροφικών επιχειρήσεων. Στα πλαίσια του cluster αυτού μπορεί να χρηματοδοτηθεί η δημιουργία μονάδας τυποποίησης και συσκευασίας χοιρινού κρέατος και θα επιδιωχθεί η σήμανση του είτε σαν προϊόν ποιότητας με βάση το πρότυπο του ΟΠΕΓΕΠ, είτε σαν Π.Γ.Ε.
- Ακόμη στα πλαίσια της δράσης μπορούν να ενταχθούν νέες γραμμές τεμαχισμού - συσκευασίας για ειδικές πτηνοτροφικές εκτροφές.
- Τοπικά εργαστήρια επεξεργασίας κρέατος για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων, όπως χωριάτικα λουκάνικα κ.ά.
- Όσον αφορά το μέλι, έχει διαπιστωθεί η ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος, η οποία μπορεί να επιτευχθεί αφενός με την εφαρμογή συστήματος HACCP από τις υπάρχουσες μονάδες τυποποίησης αφετέρου την δημιουργία εργαστηριακών υποδομών για τον έλεγχο του προϊόντος. Επίσης είναι δυνατή η δημιουργία νέων μονάδων συσκευασίας από παραγωγούς μελιού.

Ύψος ενίσχυσης: 50%

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών:

- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου.
- Κατασκευή ή τη βελτίωση ακινήτων.
- Προμήθεια και εγκατάσταση νέου μηχανολογικού εξοπλισμού συμπεριλαμβανομένου και του λογισμικού πληροφορικής και του εξοπλισμού των εργαστηρίων στο βαθμό που εξυπηρετεί τη λειτουργία της μονάδας.
- Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και λοιπών συστημάτων προστασίας περιβάλλοντος.
- Αγορά καινούργιων ειδικών οχημάτων αναγκαίων για τη μεταφορά του βασικού πρωτογενούς προϊόντος προς το χώρο τυποποίησης - μεταποίησης. Η δαπάνη αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.

- Κατασκευή κατοικίας φύλαξης των εγκαταστάσεων μέχρι συνολικού προϋπολογισμού 10.000 Ευρώ.
- Απόκτηση πιστοποιητικών ποιότητας λειτουργίας της επιχείρησης από αρμόδιους οργανισμούς (ISO, HACCP κ.λ.π.). Συμπεριλαμβάνεται το κόστος εκπαίδευσης προσωπικού στην περίπτωση του HACCP.
- Αγορά και εγκατάσταση Telex, Fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας και ηλεκτρονικών υπολογιστών (συμπεριλαμβανομένου του απαιτούμενου λογισμικού και telescripteurs) και συστημάτων ασφάλειας των εγκαταστάσεων.
- Αγορά των απαραίτητων επίπλων οργάνωσης του γραφείου διαχείρισης και εργαστηρίου.
- Τα γενικά έξοδα, όπως αμοιβές μηχανικών και συμβούλων, δαπάνες για μελέτες σκοπιμότητας, μελέτες έρευνας αγοράς, εδαφοτεχνικές μελέτες, άδεια ανέγερσης κτιρίων, ασφάλιση μηχανολογικού εξοπλισμού, απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και λοιπές απαιτούμενες άδειες και μέχρι ορίου 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- Τη βελτίωση της προσπελασιμότητας - σύνδεσης των επενδύσεων με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακοστρώσεις, μικρά τεχνικά κ.λ.π.), καθώς και τα λοιπά έργα βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση). Οι δαπάνες των έργων υποδομής δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 15% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης, ενώ όταν η επένδυση περιλαμβάνει ένα έργο βασικής υποδομής μόνο το κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10%.

Κατηγορίες μη επιλέξιμων δαπανών:

- Απόκτηση οικοπέδων, εδαφικών εκτάσεων και κτιριακών εγκαταστάσεων (αγορά, μίσθωση κ.λ.π.)
- Προσωρινά έργα μη αμέσως συνδεόμενα με την εκτέλεση του έργου (π.χ. προσωρινό υπόστεγο για τη φύλαξη των υλικών κ.λ.π.).
- Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα επένδυσης.
- Εξοπλισμός αναψυχής (τηλεοράσεις, VIDEO, DVD κ.λ.π.), εκτός αυτού που προβλέπεται παραπάνω στα πλαίσια της αξιοποίησης παραδοσιακών τεχνικών και χώρων.
- Αγορά οχημάτων εν γένει εκτός των ειδικών και αναγκαίων, όπως αναφέρονται στις κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών της συγκεκριμένης πράξης.¹⁵

¹⁵ [http:// www.info3kps.gr](http://www.info3kps.gr)

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΚΠ LEADER +
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Δημιουργία ή βελτίωση επιχειρήσεων, οι οποίες μεταποιούν ή επεξεργάζονται τα προϊόντα φυτικής παραγωγής της περιοχής, εφόσον μπορούν να διατεθούν στους επισκέπτες. Η δράση αυτή κατά προτεραιότητα εστιάζεται στα βασικά παραγόμενα προϊόντα της περιοχής (ελιά, λάδι, εσπεριδοειδή και σε μικρότερο βαθμό κρασί χωρίς όμως να αποκλείει την μεταποίηση - τυποποίηση άλλων σε μικρότερη κλίμακα παραγόμενων φυτικών προϊόντων.

Όροι και προϋποθέσεις:

Η ενίσχυση θα παρέχεται σε φορείς:

- των οποίων μπορεί να καταδειχθεί η φερεγγυότητα και η οικονομική βιωσιμότητα
 - που παρέχουν ασφαλείς εγγυήσεις για την εξασφάλιση της ίδιας τους συμμετοχής (ίδια κεφάλαια) που δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 20% του επιλέξιμου κόστους πραγματοποίησης της επένδυσης.
- Προτεραιότητα στην δράση θα έχουν οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι θα αξιοποιούν με τον τρόπο αυτό καλύτερα την παραγωγή τους.

Ειδικότερα και προκειμένου τα έργα του LEADER+ να εξασφαλίζουν την σχέση τους με το θέμα συσπείρωσης, πρέπει:

Τα παραγόμενα προϊόντα να συνδέονται με το κύκλωμα των επισκεπτών. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι μέρος των παραγόμενων προϊόντων καταλήγει σε επισκέπτες τις περιοχής (άμεσα ή μέσω εμπορικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή ή μέσω επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και χρησιμοποιούν τα προϊόντα αυτά για να προσφέρουν υπηρεσίες στους επισκέπτες π.χ. εστιατόρια). Για την απόδειξη αυτού θα πρέπει να προσκομιστούν εμπορικές συμφωνίες με επιχειρήσεις ή άλλα αποδεικτικά, η υλοποίηση των οποίων αποτελεί μέρος των συμβατικών υποχρεώσεων του τελικού αποδέκτη. Προκειμένου να εξασφαλισθεί ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος, στις μονάδες, που θα ενταχθούν στην δράση θα δεσμευτούν για την εξασφάλιση πιστοποίησης HACCP.

Γενικά αποκλείεται η ενίσχυση ως μη επιλέξιμων των επενδύσεων: στον τομέα των

ζωοτροφών, που αφορούν λιανικό εμπόριο, που προμηθεύονται πρώτες ύλες από τρίτες χώρες, όλων αυτών που χαρακτηρίζονται ως μη επιλέξιμες στην ΚΥΑ 450/2001.

Τι χρηματοδοτείται:

- Δαπάνες που αφορούν μεταποίηση - τυποποίηση προϊόντων φυτικής παραγωγής
- Στην μεταποίηση - αξιοποίηση της βρώσιμης ελιάς και του λαδιού, προβλέπεται να ενισχυθούν υπάρχουσες μονάδες συσκευασίας - μεταποίησης ελιάς και να δημιουργηθούν ή να βελτιωθούν μονάδες τυποποίησης λαδιού αφενός για την αξιοποίηση του χαρακτηρισμού Π.Γ.Ε. για την κονσερβοελιά Άρτας και το λάδι της Πρέβεζας και αφετέρου για την πιστοποίηση HACCP. Επίσης επειδή στην περιοχή του Δήμου Ζαλόγγου έχει δημιουργηθεί πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός βιολογικού λαδιού, προωθείται η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για παραγωγή βιολογικού λαδιού αλλά κυρίως για την τυποποίηση του προϊόντος ώστε να διακινείται στην αγορά σαν βιολογικό. Τέλος στα πλαίσια της ενίσχυσης της σύνδεσης του προϊόντος με το κύκλωμα των επισκεπτών θα επιδιωχθεί η ένταξη μικρών επενδύσεων, που θα παράγουν νέα προϊόντα από ελιές και λάδι σε μικρές συσκευασίες (πατέ ελιάς, προϊόντα σαπωνοποίησης από ελαιόλαδο κ.α.).
- Στα εσπεριδοειδή, προβλέπεται να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις, ενταγμένες σε υπάρχουσες μονάδες συσκευασίας με στόχο είτε την δημιουργία μικρών συσκευασιών είτε την παραγωγή χυμού, ώστε να διαμορφώνονται συνθήκες κάλυψης της ζήτησης της τοπικής αγοράς όλο τον χρόνο.
- Στα πλαίσια των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών και προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των προϊόντων, που συχνά υποβαθμίζεται από τις συνθήκες συλλογής και διακίνησης (τόσο για τα εσπεριδοειδή, όσο και για τις ελιές) μπορεί να χρηματοδοτηθεί πιλοτικά και ο εξοπλισμός συγκομιδής του προϊόντος καθώς και οδηγός καλής πρακτικής για την συλλογή - συγκομιδή.
- Επίσης για την υπάρχουσα παραγωγή κρασιού στα Δημοτικά Διαμερίσματα Ωρωπού και Κρυσπηγής, ενδεικτικά αναφέρεται η προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας είτε από μεμονωμένους παραγωγούς είτε από ομάδα παραγωγών και στα πλαίσια αυτά η ένταξη δράσης οινοποίησης του βιολογικού κρασιού.

Τέλος στην δράση μπορούν να ενταχθούν κάποιες μικρές μονάδες συσκευασίας / τυποποίησης και πρώτης μεταποίησης άλλων προϊόντων φυτικής παραγωγής με την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται η πρώτη ύλη από την περιοχή και ότι το τελικό προϊόν θα συνδέεται με το αγροτουριστικό κύκλωμα.

Είδος ενίσχυσης:

Ύψος ενίσχυσης: 50%

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών:

- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου.
- Κατασκευή ή τη βελτίωση ακινήτων.
- Προμήθεια και εγκατάσταση νέου μηχανολογικού εξοπλισμού συμπεριλαμβανομένου και του λογισμικού πληροφορικής και του εξοπλισμού των εργαστηρίων στο βαθμό που εξυπηρετεί τη λειτουργία της μονάδας.
- Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και λοιπών συστημάτων προστασίας περιβάλλοντος.
- Αγορά καινούργιων ειδικών οχημάτων αναγκαίων για τη μεταφορά του βασικού πρωτογενούς προϊόντος προς το χώρο τυποποίησης - μεταποίησης. Η δαπάνη αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- Κατασκευή κατοικίας φύλαξης των εγκαταστάσεων μέχρι συνολικού προϋπολογισμού 10.000 Ευρώ.
- Απόκτηση πιστοποιητικών ποιότητας λειτουργίας της επιχείρησης από αρμόδιους οργανισμούς (ISO, HACCP κ.λ.π.). Συμπεριλαμβάνεται το κόστος εκπαίδευσης προσωπικού στην περίπτωση του HACCP.
- Αγορά και εγκατάσταση Telex, Fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας και ηλεκτρονικών υπολογιστών (συμπεριλαμβανομένου του απαιτούμενου λογισμικού και telescripteurs) και συστημάτων ασφάλειας των εγκαταστάσεων.
- Αγορά των απαραίτητων επίπλων οργάνωσης του γραφείου διαχείρισης και εργαστηρίου.
- Τα γενικά έξοδα, όπως αμοιβές μηχανικών και συμβούλων, δαπάνες για μελέτες σκοπιμότητας, μελέτες έρευνας αγοράς, εδαφοτεχνικές μελέτες, άδεια ανέγερσης κτιρίων, ασφάλιση μηχανολογικού εξοπλισμού, απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και λοιπές απαιτούμενες άδειες και μέχρι ορίου 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- Τη βελτίωση της προσπελασιμότητας - σύνδεσης των επενδύσεων με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακοστρώσεις, μικρά τεχνικά κ.λπ.), καθώς και τα λοιπά έργα βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση). Οι δαπάνες των έργων υποδομής δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 15% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης, ενώ όταν η επένδυση περιλαμβάνει ένα έργο βασικής υποδομής μόνο το κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10%.
- Το κόστος δημιουργίας και ανάρτησης ενημερωτικής πινακίδας σχετικά με τη χρηματοδότηση του έργου από το πρόγραμμα.

Κατηγορίες μη επιλέξιμων δαπανών

- Απόκτηση οικοπέδων, εδαφικών εκτάσεων και κτιριακών εγκαταστάσεων (αγορά, μίσθωση κ.λπ)
- Προσωρινά έργα μη αμέσως συνδεόμενα με την εκτέλεση του έργου (π.χ. προσωρινό υπόστεγο για τη φύλαξη των υλικών κ.λπ).
- Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα επένδυσης.
- Εξοπλισμός αναψυχής (τηλεοράσεις, VIDEO, DVD κ.λ.π.), εκτός αυτού που προβλέπεται παραπάνω στα πλαίσια της αξιοποίησης παραδοσιακών τεχνικών και χώρων.
- Αγορά οχημάτων εν γένει εκτός των ειδικών και αναγκαίων, όπως αναφέρονται στις κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών της συγκεκριμένης πράξης.
- Αγορά υλικών αποσβέσιμων σε διάρκεια μικρότερη του έτους.
- Μη φυσικές επενδύσεις συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών επιβαρύνσεων κάθε είδους σε βάρος των δικαιούχων (εξαιρούνται εκείνες που αφορούν γενικά έξοδα, όπως αυτά αναφέρονται στις κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών της συγκεκριμένης πράξης).
- Αποζημιώσεις για απαλλοτριώσεις, εκκρεμότητες κ.λπ που πληρώνονται από τους επενδυτές σε τρίτους.
- Έργα συντήρησης κτιριακών εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Αγορά μεταχειρισμένων μηχανημάτων και εξοπλισμού.
- Λειτουργικά έξοδα (Αμοιβές προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των επιβαρύνσεων κοινωνικής ασφάλισης κ.λπ)

Το Φόρο Προσπιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) των δαπανών της επένδυσης, όταν παρέχεται η δυνατότητα στην επιχείρηση για ανάκτησή του.¹⁶

Για την αντιμετώπιση της κρίσης που πλήττει τις επιχειρήσεις ενισχύονται ΜΜΕ του κλάδου της Κλωστοϋφαντουργίας.

Τέθηκε σε ισχύ το πρόγραμμα για την ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων των κλάδων της Κλωστοϋφαντουργίας, Ένδυσης, Υπόδησης και Δέρματος.

Μέσω του προγράμματος, θα ενισχυθούν επιχειρήσεις του κλάδου με απασχόληση μέχρι 250 άτομα και ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή σύνολο του ετήσιου ισολογισμού, που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια διαδοχικά για τα δύο τελευταία έτη. Μέσω του προγράμματος, θα επιχορηγείται με 55% ο συνολικός εγκεκριμένος προϋπολογισμός κάθε επενδυτικής πρότασης, ο οποίος δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 180.000 ευρώ και δεν μπορεί να είναι κατώτερος των 30.000 ευρώ.

ΤΡΙΕΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Οι επιδοτήσεις θα χορηγηθούν για την υλοποίηση συγκεκριμένων επιχειρηματικών σχεδίων από μεταποιητικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών υποστηρικτικών των κλάδων Κλωστοϋφαντουργίας, Ενδύματος, Υποδήματος και

¹⁶ [http:// www.info3kps.gr](http://www.info3kps.gr)

Δερμάτινων Ειδών, οι οποίες έχουν τουλάχιστον τριετή διάρκεια λειτουργίας. Τίθεται δε χρονικό περιθώριο 12 μηνών για την ολοκλήρωση των σχεδίων.

Επιπλέον, για να έχει δικαίωμα μια επιχείρηση να υποβάλλει επενδυτική πρόταση στο πρόγραμμα, θα πρέπει κατά τη τελευταία τριετία δηλαδή κατά τα έτη 2003-2004-2005 να παρουσιάζει θετικό αποτέλεσμα (κέρδη) προ αποσβέσεων και φόρων. Ακόμη, να τηρεί βιβλία Β' ή Γ' κατηγορίας του ΚΒΣ.

Το πρόγραμμα αναφέρεται συγκεκριμένα στις εξής κατηγορίες επιχειρήσεων :

- Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλικών.
- Κατασκευή ειδών ένδυσης.
- Κατεργασία και δέψη δέρματος, κατασκευή ειδών ταξιδιού. (αποσκευών), τσαντών, ειδών σελοποιίας, ειδών πραγματοποιοίας και υποδημάτων.
- Τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις ειδικά και μόνο για τους κλάδους ΚΕΥΔ.
- Σχεδίαση μόδας σχετικά με υφάσματα, ενδύματα, υποδήματα, άλλα είδη μόδας καθώς και άλλα προσωπικά είδη για τους κλάδους ΚΕΥΔ – υπηρεσίες γραφιστών για τους κλάδους ΚΕΥΔ.

ΕΩΣ 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Η υποβολή των φακέλων μπορεί να γίνει μέχρι την 29 Σεπτεμβρίου, στο Υπουργείο Ανάπτυξης.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την προκήρυξη, το είδος των ενισχύσεων καλύπτει τόσο τις δαπάνες των παγίων όσο και τις άυλες δαπάνες. Για τις δαπάνες παγίων, οι ενισχύσεις καλύπτουν :

- Προμήθεια ειδικού μηχανολογικού εξοπλισμού, ο οποίος αφορά χώρους παραγωγικούς και αποθηκευτικούς στην Ελλάδα.
- Προμήθεια εξοπλισμού ελέγχου παραγωγής και ποιοτικού ελέγχου ανά φάση ή και για το σύνολο της παραγωγής με ή χωρίς τη χρήση τεχνολογιών τηλεματικής, καθώς και δημιουργία εργαστηρίων ελέγχου ποιότητας στις επιχειρήσεις προμήθεια εξοπλισμού και λογισμικού πληροφορικής (H/W και S/W) και των απαιτούμενων περιφερειακών για την εγκατάσταση και λειτουργία δικτύου πληροφορικής με αξιοποίηση των τεχνολογιών τηλεπικοινωνίας.
- Προμήθεια λογισμικού ελέγχου παραγωγής και ποιοτικού ελέγχου ανά φάση ή και για το σύνολο της παραγωγής με ή χωρίς τη χρήση τεχνολογιών τηλεματικής.
- Προμήθεια αυτόματων συστημάτων κοπής (CAM) και αυτόματων συστημάτων σχεδιαστικού εξοπλισμού και λογισμικού (CAD), βοηθητικά εργαλεία (μη αναλώσιμα) για την κατασκευή των νέων συλλογών δημιουργία βάσεων δεδομένων με σχεδιαστικά και κατασκευαστικά στοιχεία των παραγόμενων προϊόντων δαπάνες αγοράς, μεταφοράς, εγκατάστασης (υλικά και εργασία), λειτουργίας εξοπλισμού και λογισμικού.

Για τις άυλες δαπάνες, οι χορηγούμενες ενισχύσεις αφορούν :

- Συνεργασία των επιχειρήσεων με φορείς σχεδιασμού και ανάπτυξης προϊόντων εξωτερικού ή εσωτερικού, φυσικά ή νομικά πρόσωπα για την ανάπτυξη νέων ή ανασχεδιασμό υφιστάμενων προϊόντων ή για το σχεδιασμό των νέων συλλογών προϊόντων που θα συμπληρώνουν την υφιστάμενη σειρά (Collection). Στόχος είναι η επέκταση της σειράς (γκάμας) των προϊόντων των επιχειρήσεων με νέα συμπληρωματικά προϊόντα. Απαιτείται σχετική σύμβαση.
- Εισαγωγή νέων ή διαφορετικών μεθόδων στη διαδικασία του σχεδιασμού και ανάπτυξης των προϊόντων, παροχή τεχνικής βοήθειας για την υιοθέτηση μεθόδων και διαδικασιών βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων ή και ελέγχου αυτών. Απαιτείται σχετική σύμβαση.
- Συμμετοχή επιχειρήσεων, για πρώτη φορά, σε εκθέσεις του εξωτερικού ή του εσωτερικού, συνεργασία επιχειρήσεων με εμπειρογνώμονες, νομικά ή φυσικά πρόσωπα, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για το σχεδιασμό εκστρατείας προβολής/προώθησης των προϊόντων της επιχείρησης. Απαιτείται σχετική σύμβαση.
- Παροχή τεχνικής βοήθειας από εμπειρογνώμονες συμβούλους, νομικά ή φυσικά πρόσωπα, για τη δημιουργία και υιοθέτηση τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών των προϊόντων και των παραγωγικών διαδικασιών. Απαιτείται σχετική σύμβαση.
- Παροχή τεχνικής βοήθειας από εμπειρογνώμονες συμβούλους, νομικά ή φυσικά πρόσωπα, για την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων, διασφάλισης ποιότητας (π.χ. ΕΛΟΤ EN ISO 9000) και συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (π.χ. ISO 14000, EMAS) Πιστοποίηση Προϊόντων Σύμφωνα με Οδηγίες της Ε.Ε. και Διεθνώς Αναγνωρισμένα Πρότυπα.¹⁷

5.3.2 Απώτεροι Στρατηγικοί στόχοι για την Περιφέρεια Ηπείρου

Ο παραπάνω γενικός στόχος αναλύεται στους εξής κύριους στρατηγικούς στόχους:

- **Αναπτυξιακή αξιοποίηση των μεγάλων έργων μεταφορών που καθιστούν την Περιφέρεια «Δυτική Πύλη» για τη Βόρεια Ελλάδα.**

Η διασύνδεση της Εγνατίας και του Δυτικού Άξονα με τα οικονομικά κέντρα της Περιφέρειας, η δημιουργία κατάλληλων συμπληρωματικών υποδομών για την εξυπηρέτηση των διερχομένων, η ανάπτυξη εμπορευματικών και επιβατικών υποδομών στο νέο λιμάνι της Ηγουμενίτσας έχουν σαν αποτέλεσμα την παροχή οργανωμένων χώρων ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων στην Ηγουμενίτσα και τη δημιουργία νέων τουριστικών προορισμών.

¹⁷ SID : 1787234, «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ», «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ», Πέμπτη 27/7/2006

- **Ενεργοποίηση της πόλης των Ιωαννίνων και των υπολοίπων αστικών συγκροτημάτων ως Περιφερειακών – Διακρατικών Κέντρων Ανάπτυξης.**

Ο στόχος αυτός αναδεικνύει τα Ιωάννινα και τις λοιπές πρωτεύουσες των Νομών ως κέντρα υπηρεσιών, Έρευνας – Επιστημών – Παραγωγής και εφαρμογής καινοτομίας, εμπορίου και αναψυχής για την Ήπειρο, την ευρύτερη περιοχή και τη Νότιο Αλβανία. Επιτυγχάνεται με την ενίσχυση των φορέων που υποστηρίζουν αυτό το ρόλο, με πολεοδομικές παρεμβάσεις για την υποδοχή των αυξημένων δραστηριοτήτων, αστικές υποδομές και ολοκλήρωση των μεταφορικών και επικοινωνιακών συνδέσεων.

- **Ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της υπαίθρου-αξιοποίηση των νέων προοπτικών της Ηπείρου στις παράκτιες περιοχές.**

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός παρεμβάσεων και καινοτομικών δράσεων, μπορεί να τροφοδοτήσει την ύπαιθρο της Ηπείρου με τον άνεμο της αναπτυξιακής δυναμικής. Η παράλληλη στήριξη της παραγωγής τοπικών παραδοσιακών προϊόντων στη γεωργία και κτηνοτροφία πέραν της δημιουργίας εισοδήματος είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της ισορροπίας και αυθεντικότητας των ορεινών και μειονεκτικών κοινοτήτων.

Επίσης ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα και διαφοροποιείται η οικονομία των πεδινών και παράκτιων περιοχών.

Η τόνωση της εξωστρέφειας του πρωτογενή τομέα απαιτεί δράσεις εκσυγχρονισμού, ήτοι που έχουν σαν συνέπεια την αναδιάρθρωση καλλιεργειών, διαχείρισης υδάτινων πόρων και κυρίως πιστοποίησης ποιότητας, τυποποίησης και κατάλληλων δομών μεταποίησης και εμπορίας.

Για τις δράσεις αυτές θα διατεθούν από το ΠΕΠ III Ηπείρου Δημόσια Δαπάνη ίση με 228.713.284 € και συνολικό κόστος 268.507.951€.

- **Αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου της Περιφέρειας για την ανάπτυξη του τουρισμού.**

Η αυξημένη δυνατότητα πρόσβασης μέσω του Δυτικού Άξονα σε συνδυασμό με τους ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς πόρους της περιοχής μπορεί να υποστηρίξει μια στρατηγική σταδιακής αύξησης του μεριδίου της στην τουριστική αγορά. Η αύξηση των σύγχρονων καταλυμάτων, η αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών(πχ εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων), ο εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος(πχ εναλλακτικές μορφές τουρισμού), ο στόχος μείωσης της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας, η ενίσχυση της προβολής, η εκπαίδευση και κατάρτιση είναι δράσεις βασικής προτεραιότητας του Προγράμματος.

Σημαντικά στοιχεία της τουριστικής αυτής ανάπτυξης θα είναι:

- Η αναβάθμιση της ποιότητας των υπαρχόντων τουριστικών καταλυμάτων και των παρεχόμενων συνοδευτικών υπηρεσιών, με στόχο την προσέλκυση τουριστών υψηλότερων εισοδημάτων.
 - Η διάθεση για επενδύσεις σε νέες κλίνες θα πραγματοποιείται με βάση τα δεδομένα των φυσικών, περιβαλλοντικών, πολεοδομικών και κοινωνικών αντοχών των τουριστικών περιοχών.
 - Η δημιουργία, συμπλήρωση και αναβάθμιση υποστηρικτικών υποδομών και η προώθηση ιδιωτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την ανάπτυξη των διαφόρων μορφών τουρισμού.
 - Η οργανωμένη με σύγχρονους τρόπους επικοινωνίας και προβολής προώθηση του τουριστικού προϊόντος.
- **Ενθάρρυνση της δημιουργίας, εισαγωγής και αξιοποίησης Καινοτομικών Δράσεων – Ενίσχυση δράσεων ανταγωνιστικότητας**

Η σύνδεση της παραγωγής με την επιστημονική γνώση, η ενθάρρυνση της αξιοποίησης νέων μεθόδων σε όλους τους τομείς, ήτοι στην τεχνολογία, στην βιομηχανία, στην εμπορία, στον τουρισμό, στην γεωργία, στην κοινή ωφέλεια, στην δημόσια υγεία, στις διοικητικές διαδικασίες, στην εκπαίδευση κ.α. αναμένεται να δώσουν την ώθηση για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Το Επιστημονικό – Τεχνολογικό δυναμικό της Περιφέρειας όπως και κατά την Προγραμματική Περίοδο υλοποίησης του Β' ΚΠΣ, έτσι και τώρα θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στην πραγματοποίηση των φιλόδοξων στόχων του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το ΤΕΙ Ηπείρου, Αναπτυξιακές Εταιρίες, Ενδιάμεσοι Φορείς, Επιστημονικοί Φορείς, Ιδιωτικοί Φορείς κλπ.

Ο συγκεκριμένος στόχος καλύπτει και δράσεις που θα προσδιορισθούν από την στρατηγική της Περιφέρειας για την Κοινωνία της Πληροφορίας, για τις οποίες θα διατεθεί το ποσό των 5.000.000 Ευρώ. Αυτές οι δράσεις θα είναι σε συνέργια με τους στόχους του ΕΠ «Κοινωνία της Πληροφορίας»..

Στον τομέα της ανταγωνιστικότητας (δράσεις μέσω καθεστώτων ενίσχυσης: ενίσχυση ΜΜΕ, Αναπτυξιακός Νόμος, ΒΕΠΕ, Έρευνα και Τεχνολογία-ενισχύσεις, ΚΤΠ κλπ) προγραμματίζεται η διάθεση πόρων της τάξης των 51.669.000 εκ€ δημόσιας δαπάνης, η οποία αναπροσαρμόζεται ανάλογα με την αντίστοιχη ζήτηση και την πορεία εξέλιξης των δράσεων.

- **Εναρμόνιση των παρεμβάσεων στην Κοινοτική Νομοθεσία αναφορικά με το περιβάλλον**

Βασική προτεραιότητα για την περίοδο 2000-2006 είναι να εναρμονιστεί η Περιφέρεια όπως και η χώρα, με την Κοινοτική Νομοθεσία (Οδηγίες 271/91 για τα απόβλητα, 889/91 για τα επικίνδυνα απορρίμματα, 31/99 για τους ΧΥΤΑ, 442/75 όπως έχει τροποποιηθεί με την 156/97 για τα στερεά απόβλητα και την οδηγία πλαίσιο για τα νερά του Σεπτεμβρίου 2000) και τις διεθνείς υποχρεώσεις όσον αφορά στην αειφόρο ανάπτυξη. Η σχετική παρέμβαση αφορά τόσο στην φυσική και πολιτιστική κληρονομιά όσο και το δομημένο περιβάλλον, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα.

"Οι επενδύσεις στον τομέα των υποδομών θα στηρίζονται σε μια ολοκληρωμένη εθνική περιβαλλοντική πολιτική η οποία θα έχει σαν πρακτική εφαρμογή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η αρχή αυτή εφαρμόζεται κατ' εξοχήν στις περιβαλλοντικές υποδομές και τις υποδομές μεταφορών και ενέργειας. Η συνδρομή των διαρθρωτικών ταμείων στις εν λόγω υποδομές θα πρέπει ως εκ τούτου να αντανακλά την εφαρμογή της ως άνω αρχής".

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί επίσης στην παρακολούθηση περιβαλλοντικών υποδομών. Η παρακολούθηση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί αφενός από εξειδικευμένο προσωπικό της αρχής διαχείρισης και αφετέρου από το περιβαλλοντικό δίκτυο και κυρίως από τον μηχανισμό τεχνικής υποστήριξης που θα δημιουργηθεί στα πλαίσια του ΕΠΠΕΡ. Το Κοινωνικό Ταμείο θα συμβάλλει με τις δράσεις του στη βελτίωση αυτών των δομών με δράσεις εκπαίδευσης.

«Ως προς την εφαρμογή των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ (πτηνά) και 92/43/ΕΟΚ ειδικότερα δε, σε ότι αφορά τα έργα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές που ενδέχεται να ενταχθούν στο δίκτυο Natura 2000 δεδομένου ότι ο σχετικός κατάλογος των περιοχών αυτών έχει ήδη κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, οι εθνικές αρχές δεσμεύονται να μη επιτρέψουν την υποβάθμιση των εν λόγω περιοχών στο πλαίσιο της υλοποίησης των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών Ταμείων. Επίσης οι διαχειριστικές αρχές υποβάλλουν στην Επιτροπή πληροφορίες για τα μέτρα που έχουν λάβει ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση των περιοχών που χρήζουν προστασίας κατά την ένταξη και εκτέλεση των σχετικών έργων, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ».

"Η υλοποίηση των δράσεων και επεμβάσεων για την ανάδειξη περιοχών Natura 2000 θα γίνει σε συντονισμό ανάμεσα στα διάφορα μέτρα και τα ταμεία ΕΤΠΑ και ΕΓΤΠΕ καθώς και σε συντονισμό με τις αντίστοιχες δράσεις στα προγράμματα ΕΠΠΕΡ και LIFE".

Οι δράσεις που αφορούν στη διαχείριση των υδατικών πόρων είναι σύμφωνες με τις απαιτήσεις της οδηγίας 60/2000 της 23/10/2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

Οι δομές λειτουργίας και διαχείρισης των περιβαλλοντικών υποδομών (διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων κλπ) θα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του προγραμματισμού και της μελέτης του έργου. Η εξασφάλιση λειτουργίας του έργου θα είναι ένα από τα κριτήρια επιλογής του.

Στη στρατηγική διαχείρισης στερεών αποβλήτων θα συμπεριληφθεί προληπτική δράση για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων και την ενθάρρυνση της ανάκτησης και της ανακύκλωσης. Όλες οι δράσεις που αφορούν τα στερεά απόβλητα θα βασίζονται στο νομαρχιακό / περιφερειακό σχεδιασμό, ο οποίος θα είναι σύμφωνος με τον Εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.

Οι δράσεις στον τομέα του περιβάλλοντος θα αφορούν κυρίως έργα υδρεύσεων και διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, τα οποία θα αποτελούν περίπου το 70 %

του τομέα. Το συνολικό ποσό που θα διατεθεί για παρεμβάσεις σε θέματα που άπτονται άμεσα του περιβάλλοντος θα ανέρχεται στο ποσό των 57.865.000€.

Επί πλέον θα διατεθούν πόροι για ΧΑΔΑ στις περιοχές ΟΠΠΑΧ της τάξης των 3.000.000 εκ€ δημόσιας δαπάνης, τα οποία μπορούν να αυξηθούν ανάλογα με την ωριμότητα.

Για τα στερεά απόβλητα και τα λύματα προβλέπεται ένας μηχανισμός τεχνικής υποστήριξης.

- **Εξασφάλιση κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού προσαρμοσμένου στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται για την Ήπειρο.**

Οι νέες δραστηριότητες που προαναφέρθηκαν απαιτούν ιδιαίτερες δεξιότητες οι οποίες πρέπει να αποκτηθούν από το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας. Με δεδομένο το σημαντικό αριθμό οικονομικών μεταναστών και την αύξηση του ενεργού πληθυσμού που αυτός συνεπάγεται, η αντιμετώπιση της ανεργίας στηρίζεται στην υποστήριξη της γεωργίας για την διατήρηση των θέσεων απασχόλησης και στην ταχεία αύξηση των θέσεων απασχόλησης, κυρίως στον τριτογενή τομέα.¹⁸

¹⁸ Μιχαήλ Βικτωρία, « Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου », Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα Ιανουάριος 2006.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Κατά την αναπτυξιακή διαδικασία των τελευταίων χρόνων η Ήπειρος βρίσκεται κάτω από σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές που τείνουν να μεταβάλλουν σημαντικά τόσο την οικονομική όσο και των άλλων δραστηριοτήτων εικόνα της.

Η Ήπειρος καλείτε σήμερα να αξιοποιήσει την προγραμματική περίοδο σε όλους τους τομείς της, να εξαντλήσει όλα τα μέτρα ώστε να είναι ικανή να ανταποκριθεί σε ένα περιβάλλον προκλήσεων λόγω της μεγάλης αύξησης των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την διεύρυνσή της.

Αν η περιφέρεια της Ηπείρου καρπωθεί την ευνοϊκή για εκείνη περίοδο με τόσες ενισχύσεις και παροχές θα μπορέσει να εξελιχθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο ώστε να είναι σε πλεονεκτική θέση και βιώσιμη οικονομικά μέσα σε ένα κλίμα πιθανής επιτάχυνσης των ρυθμών των οικονομικών αλλαγών λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης καθώς και τις συνέπειες από την επανάσταση των νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη της οικονομικής γνώσης.

Στρατηγικός στόχος της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με κοινωνική συνοχή μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση μιας ανταγωνιστικής και δυναμικής οικονομίας βασισμένης στον ορθό και συνεπή προγραμματισμό, στην γνώση στην ανάλυση και στην αξιολόγηση, που να οδηγεί στην πλήρη απασχόληση με τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Οι προσανατολισμοί αυτοί αφορούν στο σύνολο όχι μόνο της Ελληνικής Επικράτειας αλλά και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα στρατηγικός στόχος για την Ελλάδα θα πρέπει να είναι η επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και συνοχής προς το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΒΙΒΛΙΑ

Νικ. Ι. Κονσόλας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997.

Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος, Μαν. Σ. Χριστοφάκης, «Περιφερειακός Προγραμματισμός», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002.

Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος, «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995.

Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος, «Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995.

Αθανασόπουλος Κ., «Περιφερειακή Διοικητική και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Τόμος Α',β', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1992.

Θεόδωρος Α. Σκούτζος (καθηγητής πανεπιστημίου Πειραιώς), «Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική», Τεχνικές Αναλύσεως, Τόμος Β, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Β' Έκδοση, Αθήνα 2004.

Πέτρος Χ. Λίβας, «Ανάλυση εισροών – εκροών », εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1994.

Θεόδωρος Σκούτζος, Νικόλαος Στρόμπλος, «Δοκίμια Οικονομικής Ανάλυσης», επετειακός τόμος για τη συμπλήρωση 45 ετών από την ίδρυση του ΚΕΠΕ, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004.

Θ. Σκούτζος, «Διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία : Διαχρονική ανάλυση στα πλαίσια του συστήματος εισροών – εκροών, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών, Αθήνα 1980.

Ανδρικοπούλου Ελένη, «Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση», εκδόσεις Θεμέλιο 1995.

Bulmer – Thomas, «V. Input – Output Analysis in developing Countries» ,1982.

Hirschman Albert «The strategy of Economic development», 1958.

Miller, R.E. and Blair, «P.D. Input – Output Analysis : Foundations and Extensions»1985.

Στρόμπλος Ν. , «Μακροοικονομικές συναρτήσεις παραγωγής : η μικροθεμελίωσή τους και η χρήση τους στα υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης», διδακτορική διατριβή στο ΟΠΑ, 2000.

Β. ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία : κατάρτιση πινάκων εισροών – εκροών για την περιφέρεια Ηπείρου.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας τεύχος πρώτο, «Κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για τη οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή σύγκλιση», Νόμος υπ' αριθμόν 3299, αρ. φύλλου 261, 23/12/2004.

ΕΣΥΕ, Πίνακες Εισροών – Έκροών 2000

Γ. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

[http:// www.hellaskps.gr](http://www.hellaskps.gr)

[http:// www. anhma.gr/programs/anaptyksiakos/index.htm](http://www.anhma.gr/programs/anaptyksiakos/index.htm)

[http:// www.peproe.gr](http://www.peproe.gr)

[http:// www.anethesp.gr](http://www.anethesp.gr)

[http:// www.opaax.anethesp.gr](http://www.opaax.anethesp.gr)

[SID : 1787234], «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ», «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ», Πέμπτη 27/7/2006

[http:// www.info3kps.gr](http://www.info3kps.gr)

Γ. Π . Ζάνιας πρώην γενικός γραμματέας του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών,
<http://www.tovima.dolnet.gr>